

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

MASTEROPPGAVE

Studieprogram:
Master i barnehagevitenskap

Vårsemesteret, 2022

Konfidensiell

Forfatter: Anne Cecilie Velde

Veileder: Lars Yngve Rosell

Tittel på masteroppgave:
Foreldrenes opplevelser av overgangen fra hjem til barnehage knyttet til kvalitet

Engelsk tittel: Parents' experiences of the transition from home to kindergarden related to quality

Emneord: Økologisk overgang, kontinuitet,
kvalitet, samarbeid, små barn,
foreldre, tilknytning og relasjoner

Antall ord: 30218
+ vedlegg/annet: 4

Stavanger, 30.06.2022
dato/år

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

MASTEROPPGAVE

Foreldrenes opplevelser av overgangen fra hjem til barnehage knyttet til kvalitet

Anne Cecilie Velde

Juni 2022

Sammendrag

Dette er en kvalitativ studie der målet mitt er å beskrive og fortolke foreldrenes opplevelser av overgangen fra hjem til barnehage. For å samle inn data til undersøkelsen, har jeg hatt fire kvalitative forskningsintervju i ulike barnehager i Rogaland region. Utvalget var fire foreldre til barn i alderen ett til to år i ulike småbarnsavdelinger.

Det ble utviklet en intervjuguide, som var en ramme for intervjuet. I studien har utgangspunktet vært følgende problemstilling: *Hvilke opplevelser har foreldrene av overgangen fra hjem til barnehage og hvordan kan personalet i samarbeid med foreldrene øke kvaliteten på overgangen?*

I studien har jeg hatt en systemteoretisk tilnærming for å forstå de teoretiske begrepene; økologisk overgang, kontinuitet-, kvalitet-, samarbeid-, tilknytning og relasjoner i overgangen. De sentrale funnene fra resultatet er at barna raskt opplever trivsel og trygghet i overgangen til barnehagen. Overgangen utløser negative emosjonelle reaksjoner hos barna, som stress, gråt og trøtthet. Foreldrene opplever overgangen som sår, grusom og skremmende.

I denne studien kommer det fram at både foreldrene og personalet kan påvirke atferden til små barn og deres utfall av overgangen. Studien synliggjør at det bør arbeides med å øke kvaliteten på strukturfaktorene; tilvenning og organiseringen før oppstart i barnehagen. Det bør gis anledning for at foreldrene og barna får komme på besøk før oppstart. I resultatet kan det se ut som om det er høy kvalitet på prosessfaktorene; samarbeidsrelasjonene og barn-voksen relasjonene og at barna derfor raskt opplevde trivsel og trygghet i overgangen.

Summary

This paper presents a qualitative case study with the aim of interpreting and describing the experience of the parents in a home-to -kindergarten -transition. Interviews in selected kindergartens in Rogaland county have been conducted to gather qualitative data. Four interviews whom are parents of children aged one and two, entering in the toddler group. The interviews followed a guide to ensure quality data collection.

The main research question for this study is: *What experience do parents have in the transition from home to kindergarten and how can staff in collaboration with the parents increase quality in this transition?*

This study is conducted through a system-theoretical approach to understand the theoretical terms; ecology, continuity, quality, collaboration, affiliation and relation during a transition. Key findings through this study show children experience safety and prosperity rather quickly in a transition to kindergarten. But children also experience negative emotional reactions; stress, cry and fatigue, and the parents describe the transition as hurtful, cruel and frightening.

This study show that parents as well as staff can impact a child's behavior and consequently change the outcome of a transition from home to kindergarten. This paper highlights factors of quality improvement in areas of acclimatization and organization. This especially applies in the time before the child is enrolled in kindergarten, where parents along with their child should be given the opportunity to visit before official start-up date. This research also show high quality within areas of collaboration and child-adult relation. As a result, children quickly experienced safety and prosperity rather quickly when integrating in the kindergarten.

Forord

To år har gått og jeg er i gang med å slutføre masterprogrammet i Barnehagevitenskap. Det har vært noen lærerike og spennende år, som jeg vil dra nytte av i arbeidet som pedagogisk leder. Studiet har gitt meg økt kunnskap knyttet til barnehagefeltet omkring estetiske-, kulturelle og kommunikative perspektiver. I studiet hadde vi blant annet emnene verdipedagogikk og overganger. Faglitteratur og kunnskap fra emnene skal jeg ta med meg videre i arbeidet med masteroppgaven og videreformidle til personalet i barnehagen.

Masteroppgaven har gitt meg muligheten til å fordype meg i noe som fanger min interesse og engasjement. I løpet av studiet ble jeg interessert i overgangen fra hjem til barnehage, og ønsker derfor å skaffe meg mer innsikt i dette temaet. Denne studien kan bidra til å løfte opp betydningen av en god kvalitet på overgangen til barnehagen.

En stor takk til de fire informantene som tok seg tid til å fortelle om deres opplevelser omkring overgangen fra hjem til barnehage. Takk til førsteamanuensis, Lars Yngve Rosell, min veileder som har vist stor tilgjengelighet og gitt konstruktive tilbakemeldinger. En takk til medveileder Marianne Ree, for gode innspill.

Jeg vil også benytte anledningen til å takke mine medstudenter for kjekke år og for å ha vært en god støtte! Så en takk til venner og familie som har heia på meg, feira alle oppturer og vært en god støtte.

Sola, juni 2022

Anne Cecilie Velde

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	9
<i>1.1 Bakgrunn</i>	9
1.1.1 Stortingsmeldinger	9
1.1.2 Rammeplanen	10
1.1.3 Tidligere forskning.....	11
<i>1.2 Mål og problemstilling</i>	12
<i>1.3 Begrepsavklaring</i>	13
1.3.1 Overgang	13
1.3.2 Samarbeid.....	13
1.3.3 Kvalitet	13
<i>1.4 Studiens oppbygning</i>	14
2.0 Teori og forskning	16
2.1 Systemteori	16
2.2 Økologisk overgang fra hjem til barnehage.....	18
2.2.1 Kontinuitet i overgangen	19
2.2.2 Forberedelse før oppstart i barnehagen.....	21
2.2.3 Barns adskillelsesangst i overgangen	22
2.2.4 Overgangsobjekt	23
2.3 Kvalitet i overgangen	24
2.3.1 Kriterier for kvalitet i overgangen til barnehagen.....	24
2.3.2 Kvalitetsvurderingsverktøy for å øke kvaliteten i overgangen.....	25
2.4 Samarbeid i overgangen	26
2.4.1 Positive samarbeidsrelasjoner.....	27
2.5 Trygg tilknytning i overgangen	28
2.5.1 Tilknytning.....	28
2.5.2 Tilknytningsatferd.....	29
2.5.3 Tilknytningsperson	30
2.6 Relasjoner i overgangen	33
2.6.1 Sosial kompetanse	33
2.6.2 Relasjoner i tilvenning	34
2.6.3 Relasjonskvalitet	35
2.6.4 Omsorg og anerkjennelse	37
3.0 Metode	39

3.1 Studiens fenomenologiske og hermeneutiske tilnærming.....	40
3.2 Det kvalitative forskningsintervjuet.....	41
3.3 Pilotintervju.....	43
3.4 Utvalg.....	44
3.5 Reliabilitet og validitet.....	44
3.6 Forskningsetiske betraktninger.....	46
3.7 Fra tale til tekst.....	47
3.8 Analyse og tolkning av tekst.....	48
3.9 Generalisering.....	49
4.0 Resultat.....	50
4.1 Økologisk overgang fra hjem til barnehage.....	51
4.1.1 Kontinuitet og forberedelse i overgangen.....	52
4.1.2 Oppsummering av sentrale funn.....	53
4.2 Kvalitet i overgangen.....	54
4.2.1 Strukturkvalitet i overgangen.....	54
4.2.2 Prosesskvalitet i overgangen.....	57
4.2.3 Oppsummering av sentrale funn.....	57
4.3 Samarbeid i overgangen.....	58
4.3.1 Samarbeidsrelasjon.....	59
4.3.2 Informativ og praktisk informasjon før oppstart.....	60
4.3.3 Personlig informasjon i- og etter oppstart.....	61
4.3.4 Oppsummering av sentrale funn.....	63
4.4 Tilknytning og relasjoner i overgangen.....	64
4.4.1 Tilknytningsatferd og tilknytningsperson.....	64
4.4.2 Omsorg og anerkjennelse.....	66
4.4.3 Oppsummering av sentrale funn.....	67
5.0 Drøfting.....	68
5.1 Økologisk overgang fra hjem til barnehage.....	68
5.2 Kontinuitet i overgangen.....	69
5.2.1 Fysisk kontinuitet.....	70
5.2.2 Sosial kontinuitet.....	72
5.2.3 Filosofisk kontinuitet.....	73
5.2.4 Kommunikasjonsmessig kontinuitet.....	73
5.3 Kvalitet i overgangen.....	73

5.3.1 Strukturkvalitet.....	73
5.3.2 Prosesskvalitet	74
5.3.3 Kvalitetsvurderingsverktøy for å øke kvaliteten i overgangen.....	75
5.4 Samarbeid i overgangen	76
5.4.1 Samarbeidsrelasjoner	77
5.4.2 Informasjon i overgangen.....	78
5.4.3 Kommunikasjon i overgangen	79
5.5 Tilknytning og relasjoner i overgangen	80
5.5.1 Tilknytnings- og adskillelsesangst i overgangen.....	80
5.5.2 Tilknytningsperson	80
5.5.3 Relasjoner i overgangen	81
5.5.4 Omsorg og anerkjennelse	81
6.0 Konklusjon og sammenfatning av studiens resultater	84
6.1 Oppsummering av sentrale funn og drøftinger	84
6.1.1 Økologisk overgang fra hjem til barnehage	84
6.1.2 Kontinuitet i overgangen	84
6.2 Avsluttende kommentar og veien videre.....	88
7.0 Litteraturliste	90
8.0 Vedlegg.....	94
8.1 Vedlegg 1: Intervjuguide	94
8.2 Vedlegg 2: Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt	96
8.3 Vedlegg 3: Samtykkeerklæring.....	99
8.4 Vedlegg 4: Meldeskjema for behandling av personopplysninger	100

1.0 Innledning

Dette er en kvalitativ studie som handler om overgangen fra hjem til barnehage. Studien er avgrenset til å omhandle foreldreperspektivet og deres opplevelser skal løftes fram. I studien skal jeg ha en fenomenologisk tilnærming, som kan gi innsikt i foreldrenes opplevelser av overgangen fra hjem til barnehage. For å knytte deres opplevelser opp til kvalitet, skal jeg undersøke hvordan personalet i samarbeid med foreldrene kan øke kvaliteten på overgangen slik at barna får en god overgang.

Hensikten med studien er å utvikle ny kunnskap omkring overgangen, som kan brukes i arbeidet med å øke kvaliteten og sikre at barn får en god overgang til barnehagen. Interessen for dette temaet kommer i kjølvannet av den pågående diskursen omkring kvalitet på overgangspraksisen, en debatt som engasjerer politikere, fagfolk og foreldre.

1.1 Bakgrunn

1.1.1 Stortingsmeldinger

Det har blitt gjort flere tiltak for å forbedre kvaliteten i barnehagesektoren, både nasjonalt og internasjonalt. Regjeringen har vedtatt hovedgrepet tidlig innsats, for å gjøre barnehagen til et bedre sted. I den sammenhengen har det blitt skrevet flere stortingsmeldinger, som er grunnlag for lov eller forskrift.

I stortingsmelding nr. 27 (1999-2000) står det at norske barnehager stort sett har god kvalitet. Barnehagepersonalet regnes som den viktigste ressursen i arbeidet med å sikre god kvalitet på barnehagetilbudet. I stortingsmelding nr.41(2008-2009) står det at barnehagen skal sikre likeverdig og høy kvalitet i alle barnehager. Alle barn fortjener et godt barnehagetilbud, som er viktig for barns trivsel og gir dem en god start på livet. Det er de ansattes kompetanse som er avgjørende for kvaliteten i barnehagen. Dette er bakgrunnen for at jeg har valgt å fokusere på personalet og hvordan de i samarbeid med foreldrene kan øke kvaliteten i barnehagen for å sikre en god overgang.

I stortingsmelding nr.6 (2019-2020) står det om barns overganger, den første overgangen, betydningen den har for barna og om tiltakene som bør gjøres for å sikre en god overgang for dem.

«I løpet av utdanningsløpet må barna og elevene gjennom mange overganger. Den første overgangen opplever barna når de starter i barnehagen. Mange barn opplever overgangen som spennende og fylt av forventninger med nye utfordringer og

muligheter og nye venner. Samtidig kan disse fasene være kritiske og ha stor betydning for barns og elevers trivsel, utvikling og læring. Enkelte barn strever ekstra i forbindelse med overgangene» (St.nr. 6, 2019-2020, s.26).

Det settes søkelys på barns første overgang og at de kan ha ulike opplevelser av overgangen. For å skape trygghet i overgangen er regjeringen opptatt av å sikre at barn opplever sammenheng og kontinuitet. Det er flere faktorer som blir fremhevet som betydningsfulle for å skape en god overgang.

«Overganger skal være preget av kontinuitet og oppleves som trygge for barna. Det krever god planlegging, god ledelse, god informasjonsoverføring og godt samarbeid. Barna må få hjelp til å finne seg til rette, og både barna og foreldrene må få medvirke til at overgangen kan bli mest mulig. Vi har behov for mer kunnskap om overgangene. For at barna skal få best mulig overgang, er det viktig at relevant informasjon og dokumentasjon formidles til alle aktuelle parter» (St.nr. 6, 2019-2020, s.26).

Regjeringens ønske om mer kunnskap omkring overgangene er en bakgrunn for det valgte temaet i min masterstudie. Stortingsmelding nr. 6 (2019-2020) peker på nødvendigheten av et godt samarbeid mellom hjem og barnehage og god informasjonsdeling mellom partene for å fremme trivsel i overgangen. Det vil derfor være relevant å forske på foreldresamarbeid i overgangen.

Begrepene som brukes i stortingsmelding nr.6 (2019-2020) er overgang, kontinuitet, trygghet og samarbeid og er begrep som er relevante for min studie. I denne masteroppgaven skal jeg derfor definere og drøfte begrepene som brukes av regjeringen.

1.1.2 Rammeplanen

I oppgaven refereres det til rammeplanen (2017), som er et kvalitetsdokument for barnehagen. Den er en forskrift til barnehageloven og gir utfyllende beskrivelse om hva barnehagen skal inneholde og hva personalet har ansvar for. Det gis beskrivelser om overgangene; fra hjem til barnehage, innad i barnehagen og fra barnehage til skole. Det er beskrivelsen om overgangen fra hjem til barnehage som er relevant for min studie. Barnehagens rolle i overgangen beskrives følgende:

«Barnehagen skal i samarbeid med foreldrene legge til rette for at barnet kan få en trygg og god start i barnehagen. Barnehagen skal tilpasse rutiner og organisere tid og

rom slik at barnet får tid til å bli kjent, etablere relasjoner og knytte seg til personalet og til andre barn (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.33).

I rammeplanen legges det føringer om at i overgangen skal barnehagen legge til rette for foreldresamarbeid, etablere relasjoner og tilpasse barnehagens rutiner og organiseringsform. Dette arbeidet fremheves som betydningsfullt for barns trivsel og trygghet i overgangen. Begrepene som brukes i rammeplanen om overganger er samarbeid, trygghet og relasjoner (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.33), og er derfor begrep som er relevante å undersøke, beskrive og drøfte i min studie.

Rammeplanens føringer viser at barnehagen skal arbeide med prosess-og strukturkvalitet i overgangen. Det gis ikke utfyllende beskrivelser om hvordan dette arbeidet kan bli gjort, og jeg ser derfor det som nødvendig å undersøke dette videre.

1.1.3 Tidligere forskning

Det har blitt gjort tidligere forskningsstudier omkring overgangen for de yngste barna. Den nåværende norske studien, Thrive by Three, undersøker barnehagetilbudet for de yngste barna. Studien viser at halvparten av alle norske barnehager har tre dagers tilvenning med foreldrene til stede (Nystad et al., 2021). Det har blitt gjort målinger av kortisolnivåer for å forstå småbarns oppfatninger av overgangen til barnehagen (Nystad et al., 2021). De sentrale funnene er at barnas stressnivå er relativt lavt når foreldrene er i barnehagen, stressnivået blir forhøyet de første dagene alene i barnehagen og etter fire uker er stressnivået lavere igjen (Buøen et al., 2020).

På bakgrunn av forskning ble jåttåmodellen utviklet av styrer, Tove Erna Belland, og fagleder, Liv Nese, i Jåttå barnehagen. Jåttåmodellen har et tilknytningsteoretisk perspektiv med fokus på barns relasjonelle behov og vektlegge betydningen av at omsorgspersonene er til stede og tilgjengelige i tilvenningsperioden. I modellen legges det opp til fem dagers tilvenning med høy foreldreaktiv deltakelse. Foreldrene blir involvert gjennom ansvar og deltakelse. Det legges opp til besøksdag før oppstart, som en del av forberedelsen.

Barnehagen deler ut *Min bok*, der foreldrene limer inn bilder av familie og skriver opp sanger, fortellinger, mat og aktiviteter som barna deres liker. *Min bok* kan være en støtte og hjelp for barnet når lengsel etter foreldrene blir for stor (Abrahamsen, 2015, s.149-151).

OECD (organisation for economic co-operation and development) mener de norske barnehagene har en høy kvalitet (Bjørnstad, 2019, s.155). Nyere forskning viser at kvaliteten

varier betydelig mellom barnehagene (Lekhal et al., 2020, s.2). OECD kritiserer Norge for å ikke overvåke prosesskvaliteten nok. Det stilles spørsmål til hvordan prosesskvaliteten er i de norske barnehagene. Den norske kunnskapsministeren ønsker derfor mer forskning om prosesskvalitet for de yngste barna (Bjørnstad, 2019, s.155). På bakgrunn av Kunnskapsministerens ønske, velger jeg å ha størst fokus på prosesskvalitet for de yngste barna i overgangen fra hjem til barnehage.

GoBaN (gode barnehager for barn i Norge) er det største forskningsprosjektet innenfor barnehagefeltet i Norge. Det ble opprettet på bakgrunn av Kunnskapsministerens ønske om mer forskning omkring prosesskvalitet for de yngste barna i barnehagen (Bjørnstad, 2019, s.166). I prosjektet undersøkes kvalitet i de norske barnehagene. Målet er å forbedre kvaliteten, slik at norske barn får glede og utbytte av å gå i barnehagen (GoBaN, 2022). En av undersøkelsene viser at personalet i de norske barnehagene støtter barns jevnaldningsrelasjoner i høy grad (Os & Bjørnstad, 2016, s.78).

Rapporten; *En forskningsoversikt over forskning knyttet til barn i alderen 0-3 år i barnehagen*, ble utarbeidet på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet og publisert i 2000-2011. Den presenterer norsk, nordisk og internasjonal småbarnsforskning. Barnehager med høy kvalitet har stor personaltetthet, stabilt personal og et personale som har god utdanning. Barnehager med høy kvalitet fremheves som betydningsfulle for barns kognitive, sosiale og språklige utvikling. Prosesskvalitet har størst betydning og interaksjonen mellom voksne og barn løftes fram som positivt og vesentlig for barns læring og utvikling. Erfarne og sensitive voksne kan skape et stressfritt miljø. Det er positivt for små barn å gå i barnehagen, så lenge den er av god kvalitet (Bjørnstad & Samuelsson, 2012, s.3-11).

Det er tidligere forskning på overgang, de yngste barna og kvalitet i barnehagen, men lite systematisk forskning på småbarns overganger til barnehagen (Nystad, 2021). Det kan se ut som om det er mangelfull forskning på foreldreperspektivet og hvilke kvalitetskriterier de har på overgangen. Det vil derfor være relevant å studere foreldresamarbeid og kvalitet i overgangen for de yngste barna.

1.2 Mål og problemstilling

Målet med masteroppgaven er å utvikle økt kunnskap om overgangen fra hjem til barnehage, gjennom å undersøke foreldrenes opplevelser av overgangen. Kunnskap som jeg skal ta med videre i arbeidet som pedagogisk leder. Det skal anvendes i praksis, videreformidles og veiledes videre til personalet og foreldre for å sikre en god overgang med høy kvalitet.

Problemstillingen er følgende: *Hvilke opplevelser har foreldrene av overgangen fra hjem til barnehage og hvordan kan personalet i samarbeid med foreldrene øke kvaliteten på overgangen?*

Den valgte problemstilling deles inn i to deler. Første del handler om foreldrenes egne opplevelser og erfaringer av overgangen, som de setter ord på gjennom kvalitativt intervju. I andre del skal deres opplevelser knyttes opp til kvalitet. Foreldrenes kriterier for kvalitet i overgangen skal drøftes og ses i lys av de faglige og samfunnsmessige kriteriene.

1.3 Begrepsavklaring

1.3.1 Overgang

En økologisk overgang er ifølge Bronfenbrenner (1979), når en person går fra en setting til en annen. Overgang defineres ifølge Drugli et al. (2020) som en periode og handler om å finne seg til rette, bli kjent og oppleve tilhørighet i et nytt miljø.

Overgangen fra hjem til barnehage er ifølge Bronfenbrenner (1979) en økologisk overgang og er ifølge Drugli et al. (2020) den første viktige overgangen i barns liv. Denne overgangen gjelder ifølge Nystad et al. (2021) åtti prosent av barn på ett og to år.

Overgangen er en prosess som krever tilpasning og endring, som barnet selv, foreldrene og barnehageansatte og andre barn inngår i (Drugli et al., 2020, s.18-19). Denne økologiske overgangen har ifølge Bronfenbrenner (1979) en utviklingsmessig betydning for barnet.

1.3.2 Samarbeid

Samarbeid blir definert som et forhold mellom mennesker som i respekt for hverandres forskjellige kunnskaper, ferdigheter, egenskaper og holdninger arbeider mot samme mål. En samarbeidsrelasjon er preget av tillit og en felles ansvarsfølelse. Foreldresamarbeid er et begrep som understreker *samarbeid mot felles mål for barnets beste* (Glaser, 2013, s.62). I denne studien forstås foreldresamarbeid som et begrep. Barnehagen skal i samarbeid med foreldrene legge til rette for at barnet kan få en trygg og god start i (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.33). Kvaliteten på samarbeidet mellom hjem og barnehage er en viktig forutsetning for barns trivsel, utvikling og læring (Glaser, 2013).

1.3.3 Kvalitet

En politisk agenda i Norge er høy kvalitet i barnehagen (Bjørnstad, 2019, s.155). Høy kvalitet på overgangen kan bidra til at barna får gode opplevelser og en økt trivsel i barnehagen (Nystad et al., 2021).

Kvalitet er et vidt begrep og det finnes ifølge Nystad et al. (2021) ulike forståelser av begrepet. En definisjon på kvalitet er følgende: *Med barnehagekvalitet menes barnas, foreldrenes og de ansattes oppfatninger av og erfaringer med barnehagen og i hvilken grad barnehagen oppfyller faglig og samfunnsmessige kriterier på hva en god kvalitet er* (Kvistad & Søbstad, 2005, s.29). I min studie skal jeg løfte fram foreldrenes oppfatninger av og erfaringer med overgangen, og i hvilken grad barnehagen oppfyller faglig og samfunnsmessige kriterier for hva en god overgang er.

Det skilles mellom to kvalitetskriterier, som er prosesskvalitet og strukturkvalitet (Bjørnstad & Samuelsson, 2012, s.30). Strukturkvalitet er ifølge Winger et al. (2016, s.14) de fysiske rammene, for eksempel organiseringsform, gruppestørrelse, antall voksne per barn og personalets kvalifikasjoner. I denne studien er tilvenning en strukturfaktor som påvirker kvaliteten på overgangen. Tilvenning er barnehagens organisering av overgangen fra hjem til barnehage, og kan regnes som strukturkvalitet.

Prosesskvalitet handler ifølge Buøen et al. (2021) om barns opplevelse av trivsel og trygghet og kvaliteter på relasjonene. I denne studien er barns opplevelse av trivsel og trygghet, samarbeidsrelasjoner, barn-voksen- og barn-barn relasjonene prosessfaktorene. Det er prosesskvaliteten som er hovedfokuset i denne studien. I studien skal jeg undersøke hvordan personalet kan øke kvaliteten på prosessfaktorene for å sikre at barn får en god overgang til barnehagen.

1.4 Studiens oppbygning

Denne masteroppgaven består av seks kapitler i følgende rekkefølge; innledning, teori og forskning, metode, resultat, drøfting og til slutt avslutning. I innledningen skal jeg redegjøre for valg av tematikk, tidligere forskning og synliggjøre hvordan oppgaven plasseres i forskningsfeltet. Den valgte problemstillingen skal presenteres.

I teorikapittelet skal jeg gjøre rede for relevant teori i forhold til min problemstilling. I studien har jeg valgt å ha en systemteoretisk tilnærming og starter derfor teorikapittelet med en redegjørelse av systemteori. Teorikapittelet handler om økologisk overgang, kontinuitet, kvalitet, samarbeid og tilknytning og relasjoner i overgangen.

I metodekapittelet skal jeg først kort beskrive kvalitativ og kvantitativ metode. Det skal redegjøres for den valgte metoden og det vitenskapsteoretiske ståstedet. I denne studien har jeg valgt kvalitativ metode med en fenomenologisk og hermeneutisk tilnærming. Det skal i

dette kapitlet også redegjøres for utvalget og andre valg jeg har tatt underveis i forskningsprosessen.

I resultatkapitlet skal jeg presentere og beskrive det empiriske materialet. Videre skal jeg i drøftingskapitlet drøfte de sentrale funnene av resultatet i lys av teori. I avslutningen skal jeg avrunde masteroppgaven ved å oppsummere sentrale funn og drøftinger og gi en avsluttende kommentar.

2.0 Teori og forskning

I dette kapittelet skal jeg beskrive teori og faglige perspektiver som er relevant og hensiktsmessig for å belyse den valgte problemstillingen. Den valgte problemstillingen er følgende: *Hvilke opplevelser har foreldrene av overgangen fra hjem til barnehage og hvordan kan personalet i samarbeid med foreldrene øke kvaliteten på overgangen?*

I studien ønsker jeg å ha en systemteoretisk tilnærming og skal derfor starte med en redegjørelse av Robert C. Piantas (1998) systemteori og Urie Bronfenbrenners (1979) økologiske modell. Systemteori kan fungere som et verktøy i analysen av de mange faktorene som påvirke små barn og deres utfall av overgangen fra hjem til barnehagen (Pianta, 1998). I min studie skal jeg fokusere på faktorene, foreldrene og personalet, og hvordan de kan påvirke atferden til små barn i overgangen. Den økologiske modellen illustrerer hvordan personer og forhold i miljøet har en gjensidig påvirkning på hverandre (Bronfenbrenner, 1979). I min studie handler det om hvordan barnet blir påvirket av foreldrene og personalet i overgangen til barnehagen. Det handler også om hvordan foreldrene og personalet påvirke hverandre og hvordan dette kan påvirke barns trivsel og trygghet i overgangen. Systemteorien og den økologiske modellen er bakteppe når jeg presenterer andre relevante teoretiske perspektiver for å belyse den valgte problemstillingen. En systemteoretisk tilnærming kan hjelpe meg til å forstå overgangen, kontinuitet, samarbeid og barnet i overgangen og hvordan det kan arbeides for å øke kvaliteten på overgangen.

2.1 Systemteori

Professor, Robert C. Pianta, beskriver bruken av en generell systemteori i boken *Enhancing Relationships between children and teachers*. Teorien illustrerer hvordan barnet i et system påvirke helheten og selv blir påvirket av helheten. Det er flere faktorer som påvirke små barn, som for eksempel familie, barnehage og jevnaldrende. Dette er systemer som er en kontekst for utvikling og påvirke barns utfall. De ulike systemene har påvirkning fra distanse, som er kultur og storsamfunn, til proksimale, som er familier og små sosiale grupper. Påvirkning fra det proksimale inkluderer kulturen i den lille sosiale gruppen, dyaden, barnet, det atferdsmessige systemet og det genetiske-biologiske systemet. Systemene som påvirker fra proksimale, er opptatt av strukturering av det enkelte barns atferd. Relasjoner er dyadiske systemer som er sentrale i regulering av barns atferd innenfor små sosiale grupper. Kvaliteter på interaksjonene mellom to personer kan påvirke adferden til de involverte individene.

Interaksjoner kan ifølge, Pianta, regulere eller begrense utviklingen til de to individene (Pianta, 1998, s.25-30).

I tilknytning til min studie vil dette si at barns atferd og utfall av overgangen, fra hjem til barnehage, påvirkes av distanse og proksimale. Slik jeg tolker det er distanse påvirkning fra et overordnet nivå, som for eksempel politiske beslutninger. Den norske regjeringen er opptatt av å sikre en god overgang for barna når de starter i barnehagen (St.nr. 6, 2019-2020). Et politisk vedtak er at barnehagen i samarbeid med foreldrene skal legge til rette for at barnet kan få en trygg og god start i barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.33) Distanse, som for eksempel regjeringen, påvirker og gir føringer for hvordan proksimale, som for eksempel foreldre og personalet, skal arbeide for å sikre at barn opplever trygghet og trivsel i overgangen. Foreldrene og personalet er pliktet til å sørge for at barnet opplever trivsel og trygghet i overganger. Det er flere tiltak som kan gjennomføres for at barn opplever trivsel og trygghet i overgangen. Det kan for eksempel være å gi barn opplevelser av kontinuitet mellom hjem og barnehage (St.nr. 6, 2019-2020), øke kvaliteten på samarbeidsrelasjoner (Drugli et al., 2020) og på barn-voksen relasjonene (Abrahamsen, 1997).

Psykolog, Urie Bronfenbrenner, beskriver et utviklingsøkologisk perspektiv i boken *Ecology of human development*. Det er en systemteori og illustrerer hvordan personer og forhold i miljøet har en gjensidig påvirkningskraft på hverandre. Barns utvikling er ifølge, Bronfenbrenner, et produkt av interaksjonen mellom de voksne og dens miljø. Atferden utvikler seg som en funksjon av samspillet mellom person og miljø. Hans teori deles inn i fire delsystemer som er mikro-, meso-, ekso-, og makrosystemene. Mikrosystemet er de mellommenneskelige relasjonene som barnet opplever i gitt setting, som for eksempel i hjemmet eller i barnehagen (Bronfenbrenner, 1979, s. 3-22). Kvaliteten på mikrosystemet har stor betydning for barns trivsel og utvikling (Drugli et al., 2020, s.16).

Et mesosystem er sammenhenger mellom to eller flere settinger som barnet deltar i, som for eksempel relasjonene mellom hjem og barnehage. Mesosystemet etableres når barnet går inn i en ny setting. En overgang fra en setting til en annen, for eksempel fra hjem til barnehage, blir kalt en økologisk overgang. Barn som deltar i flere settinger, som for eksempel tilbringer tid hjemme og i barnehage, har en *multisetting participation*. I teorien til Bronfenbrenner brukes begrepet *multiply linked*, som handler om at det er flere enn barnet som aktivt deltar i settingene. Desto flere og sterke forbindelser det er mellom to settinger, jo bedre er det for barnet. For å styrke forbindelsen er det viktig å dele informasjon mellom settingene.

Kommunikasjonen foregår på ulike måter, for eksempel direkte gjennom ansikt-til- ansikt interaksjon, telefonsamtaler, korrespondanse og andre skriftlige meldinger eller indirekte via digitale plattformer. Utviklingspotensialet til barnet i en setting, for eksempel i barnehagen, økes dersom barnets første overgang ikke gjøres alene uten foreldrene. Foreldrene er en kilde til trygghet for barnet, og det vil derfor være viktig at foreldrene er med i overgangen til barnehagen (Bronfenbrenner, 1979, s.209-216). Når barnet er sammen med en av foreldrene under tilvenning, vil det etableres det Bronfenbrenner kaller for *tre-person-system*. Kvaliteten på mesosystemet har betydning for hvordan barnet har det og fungerer i de ulike mikrosystemene (Drugli et al., 2020, s.17-18).

Et eksosystem består av en eller flere settinger som ikke involverer den utviklende personen som en aktiv deltaker (Bronfenbrenner, 1979, s.237). I eksosystem deltar ikke barnet aktivt selv, men blir indirekte påvirket av for eksempel foreldrenes arbeidsplass og venner. Makrosystemet er forhold på overordnet nivå, som for eksempel kulturelle verdier og politiske beslutninger. Foreldrenes barselpermisjon og regler for barnehageopptak er politiske beslutninger som har betydning for små barns overgang til barnehagen (Drugli et al., 2020, s.18).

2.2 Økologisk overgang fra hjem til barnehage

En økologisk overgang er ifølge, Bronfenbrenner, når en person går fra en setting til en annen. Det kan for eksempel være når barnet begynner i barnehagen. Denne økologiske overgangen har en utviklingsmessig betydning for barnet (Bronfenbrenner, 1979). Det er ifølge Drugli et al. (2020) flere overganger som skal håndteres i løpet av livet. Den første store overgangen, er overgangen fra hjem til barnehage, som kan skape en positiv utvikling, men også by på utfordringer og vansker (Roland, 2021, s.45). Overgangen fra hjem til barnehage er den første viktige overgangen i barns liv (Drugli et al., 2020, s.11), og i Norge gjelder dette 80% av barn på ett og to år (Nystad et al., 2021, s.157-158). Barn som begynner i barnehagen, må være borte fra foreldrene sine i flere timer til dagen. De må forlate det kjente og trygge og tilpasse seg nye og fremmede omgivelser. Barna må gå inn i relasjoner til nye og fremmede voksne. De må lære å bruke disse som erstatningspersoner mens foreldrene er borte. De fleste barna vil klare dette, også barn under tre år. Men skal det gå bra, betinger det god nok hjelp fra voksne i denne overgangssituasjonen (Abrahamsen, 1997, s.20).

En overgang kan oppleves forskjellig fra barn til barn (Tveitereid, 2019, s.17). I en god overgang opplever barnet positive følelser, trivsel og tilhørighet. En god overgang kan bidra

til positiv utvikling av atferd, kommunikasjonskompetanse og sosialt samspill. Kvaliteten på den første overgangen kan være viktig for barns opplevelser av senere overganger i livet (Drugli et al., 2020, s.18-21).

Den første store adskillelsen i overgangen fra hjem til barnehage kan oppleves som skremmende for både barn og foreldre (Abrahamsen, 1997, s.21). Overgangen fra hjem til barnehage kan være krevende for småbarn, spesielt de første ukene (Nystad et al., 2021, s.157). Det er en fysisk og psykisk påkjenning for barn å begynne i barnehagen (Tveitereid, 2019, s.29). Frykt for det ukjente, savn av omsorgspersoner og manglende kjennskap til hva som kreves av dem i den nye settingen kan utløse negative emosjonelle reaksjoner hos barn (Drugli et al., 2020, s.20-21).

Det er lite forskning på hvordan småbarn reagerer på overgangen, men det har blitt gjort målinger av kortisolnivåer for å forstå småbarns oppfatninger av overgangen til barnehagen. Kortisol er kroppens viktigste stress systemer og kortisolnivået stiger dersom man opplever en situasjon som er krevende. Overgangen til barnehagen framkalle høye kortisolnivåer. En langvarig økning av kortisol kan svekke immunforsvar, hemme kognitiv utvikling og gi større følsomhet for stress senere i livet. Økt kortisolnivå over korte perioder er derimot positivt for barns utvikling og læring (Nystad et al., 2021, s.157-182).

Overgangen fra hjem til barnehage påvirkes av ulike faktorer. Modellen *person-prosess-kontekst-tid* beskriver de ulike faktorene. «*Person*» er barnet som påvirker overgangen, som er alder, kjønn, temperament, etnisitet, kommunikasjonsferdigheter, sosiale ferdigheter og spesielle behov. «*Prosess*» er kvaliteten på de ulike relasjonene. Relasjoner mellom barn og ansatte, barn og andre barn, samt ansatte og foreldre påvirker overgangen for det enkelte barn. «*Kontekst*» er barnehagens rutiner, samarbeid, arbeidsmiljø og klima. «*Tid*» er det tidsløpet overgangen foregår innenfor (Drugli et al., 2002, s.21).

2.2.1 Kontinuitet i overgangen

I overgangen til barnehagen søker barn en form for kontinuitet. Kontinuitet betyr sammenheng og det finnes fire former; filosofisk-, fysisk, - sosial-, og kommunikasjonsmessig kontinuitet (Hogsnes & Moser, 2014, s.1). I studien anvender jeg de ulike formene for kontinuitet som et teoretisk utgangspunkt for å tilnærme det begrepene overgang og sammenheng representerer. For at barn skal få en god overgang og opplevelse av kontinuitet (Hogsnes & Moser, 2014, s.3), må barnehagen i samarbeid med foreldrene

(Kunnskapsdepartementet, 2017, s.33), prioritere og sørge for å gjennomføre tiltak i forhold til de fire formene for kontinuitet (Hogsnes & Moser, 2014, s.2).

Fysisk kontinuitet er sammenhenger mellom de fysiske miljøene. I min studie vil det si sammenhenger mellom det fysiske miljøet i hjemmet og i barnehagen. Fysisk miljø innebærer rom, materiell og organisering av tid. I overgangen til barnehagen kan barn oppleve at dagene organiseres på nye måter, i andre rom og de møter nytt leke- og læringsmateriell. De vil oppleve at det er færre voksne for flere barn. Å la barna bli kjent med barnehagens fysiske miljø kan bidra til trygghet og gi dem en opplevelse av kontinuitet i overgangen. Det fysiske miljøet barna møter i barnehagen forteller barna noe om hva de har i vente og hva de vil oppleve av likheter og ulikheter. I et historisk perspektiv har barnehagen og hjemmet felles trekk knyttet til det fysiske miljø, med hjemmet som forbilde (Hogsnes & Moser, 2014, s.3-10).

Sosial kontinuitet har med relasjoner og identitet å gjøre. Overgangen til barnehagen medfører nye sosiale vilkår der barnet må forholde seg til nye sosiale koder. Det er viktig å vektlegge kontinuitet i barn-voksen relasjonen i overgangen. I overgangen fra hjem til barnehage prioriteres barn-voksen relasjonene i stor grad. En undersøkelse viser at pedagogiske ledere er opptatt av barn-voksen relasjonen i overgangen og vektlegge betydningen av gode relasjoner. Det bør også legges til rette for sosial kontinuitet i overgangen gjennom etablering av vennskskapsrelasjoner mellom barn (Hogsnes & Moser, 2014, s.3-12).

Filosofisk kontinuitet knyttes til de pedagogiske og verdimeslige forutsetningene for innhold og arbeidsmetoder i institusjonene. Kunnskap om de ulike arenaene har betydning for barns opplevelse av filosofisk kontinuitet (Hogsnes & Moser, 2014, s.13-15).

Kommunikasjonsmessig kontinuitet handler om kunnskaps- og informasjonsutveksling mellom de ulike partene, og er avgjørende for barns medvirkning og opplevelse av fysisk-, sosial-, - og filosofisk kontinuitet i overgangen. I min studie forstår kommunikasjonsmessig kontinuitet som et uttrykk for dialogen mellom barnehagen og foreldrene. Det kan være utfordrende å sikre kommunikasjonsmessig kontinuitet. Den kan sikres på ulike måter, for eksempel gjennom felles møter, lese hverandres planer og observere hverandres praksis (Hogsnes & Moser, 2014, s.1-15).

I overgangen til barnehagen kan personalet skape kontinuitet i tid og omsorg ved å fortelle hva som skjer i løpet av barnehagedagen før foreldrene kommer for å hente barnet igjen. Det

gir et barnet et bilde om hvor godt det skal bli å se foreldrene igjen. Barnet får på denne måten lov til å være i det nære før det vender seg mot de andre barna og lekene. Personalet «holder» da barnet både fysisk og psykisk og skaper en følelsesmessig ramme for barnet. For å styrke barns tidsperspektiv og opplevelse av kontinuitet bør personalet gi jevnlig emosjonelt «påfyll» utover barnehagedagen. Det første «påfyllet» kan gis ved å la barnet få lov til å sitte på fanget. Senere kan det gis «påfyll» ved gjenta og fortelle hva foreldrene holder på med når de ikke er hos barnet. Det hjelper barnet med å holde på de indre bildene av foreldrene levende (Abrahamsen, 1997 s. 30).

For at barn skal oppleve kontinuitet i overgangen vil det være viktig at barnehagen har faste rutiner rundt søvn og mat. Det gir små barn en følelse av orden og forutsigbarhet og gjør barna tryggere på at det er en sammenheng i det som skjer rundt dem. Rutiner rundt søvn og mat kan fungere som en form for trygghet for alle småbarn. Det blir en måte å holde de indre bildene av foreldrene levende på. Samspillet med barnet i forbindelse med mat og søvn i barnehagen vil være situasjoner som er sårbare på grunn av savnet etter foreldrenes spesielle omsorgsstil som alltid vil være annerledes enn barnehagepersonalets (Abrahamsen, 1997, s.30-31).

2.2.2 Forberedelse før oppstart i barnehagen

Forberedelse i forbindelse med overgangssituasjonen har stor betydning for barn og voksne. For at barn skal få en god opplevelse av overgangen er det avgjørende at foreldrene har mulighet til å forberede dem i god tid før oppstart i barnehagen. God tid til forberedelse har positiv innvirkning på hvordan barnet kommer seg gjennom overgangssituasjonen. Det er viktig at de voksne forberede barn i samsvar med barns emosjonelle og kognitive modenhet og forberede i små og passelige doser. Mange voksne har imidlertid vansker med å ivareta det å forberede barn på en god nok måte, og gruer seg til å fortelle barn om vanskelige overgangssituasjoner og utsetter derfor forberedelsen for lenge. Forberedelse og det å gjenkalle tidligere opplevelser er basale behov for både barn og voksne. Det er mentale og emosjonelle prosesser som prege personligheten. Som mennesker må vi bruke erfaringer og minner om det som har skjedd oss tidligere som forberedelse til å mestre nye situasjoner og nye vansker. Dersom barn ikke får hjelp til å minnes tidligere opplevelser og erfaringer i forbindelse med forberedelse til nye situasjoner, kan det hindre forberedelsesprosessen for det som kommer til å skje. Forberedelse hjelper barnet til å mestre situasjonen når det inntreffer og er med på å forberede barnets senere hukommelse av situasjonen. Barn trenger gjentatt støtte fra voksne for å mestre overgangssituasjonen til barnehagen. Barn som ikke får støtte i

overgangen, kan ofte gi uttrykk for at de er tøffere enn det de er i virkeligheten og det kan se ut som om de håndtere overgangen bra. Følelsene deres blir ikke gjennomlevd og bearbeidet, men utilgjengelige. De kan få et kraftig tilbakefall etter noen uker der de nekter å bli med i barnehagen og får vondt i magen og sover dårligere. I overgangssituasjonen utvikler barn et reaksjonssett som kan bli bestemmende for hvordan de senere klarer å håndtere atskillelse og vanskelige situasjoner (Abrahamsen, 1997, s.22-24).

2.2.3 Barns adskillelsesangst i overgangen

Barn har en adskillelsesangst, som vil si en angst for å miste eller bli adskilt fra en elsket person. Trusler om å bli forlatt skaper ikke alene sterk angst, men vekker også sterke følelser. Mens adskillelsesangst er den vanligste reaksjonen på trussel eller annen risiko for tap, er sorg den vanlige reaksjonen når tapet er funnet sted (Bowlby, 1998, s.38-40). Barns reaksjon på atskillelse fra omsorgspersonene sier noe om kvaliteten på de emosjonelle bånd som finnes mellom barnet og de voksne som har omsorgen for det (Abrahamsen, 1997, s.134). Det er naturlig at små barn reagerer med protest og fortvilelse under atskillelsen fra omsorgspersonen (Bowlby, 1998, s.38-40). Barns reaksjoner under atskillelsen deles ifølge Bowlby inn i tre faser, som er protest-, fortvilelles-, og likegyldighetsfasen. I protestfasen, når tilknytningspersonen ikke lenger er tilgjengelig for barnet, får barnet en sterk separasjonsangst. I fortvilellesfasen utfører barn et sorgarbeid i forbindelse med fraværet av tilknytningspersonen, der de viser frustrasjon og aggresjon i deres fortvilelse. Likegyldighetsfasen er barnets psykiske forsvarsmekanisme. Barnets reaksjon viser hvordan det forsøker å beskytte seg mot angst og smerte, følelser de ikke har en psykisk modenhet til å bearbeide på egen hånd (Abrahamsen 1997, s.136). Det er et godt tegn at små barn protesterer og sørger når de må skilles fra foreldrene sine, og må være på egen hånd hos nye omsorgspersoner som de ennå ikke har knyttet seg til. Det betyr nemlig at barnet har utviklet den ønskede tilknytning til foreldrene som gir et godt grunnlag for en gradvis tilknytning til kontaktpersoner i barnehagen (Abrahamsen. 1997, s.29). Det er sunt og riktig når barn protesterer og sørger når foreldrene går fram dem. Det betyr at barna har oppnådd god tilknytning til dem og at foreldrene betyr noe for dem (Abrahamsen, 1997, s.31).

I overgangssituasjonen må de voksne; foreldrene og personalet, forholde seg til barns sorg og atskillelse. For et lite barn tar det tid å akseptere fraværet av foreldrene. Det er viktig at den voksne tar imot barns signaler om angst og uro uten selv å bli smittet av de smertefulle følelsene som barnet opplever. Den voksne hjelper barnet til å tåle sine egne smertefulle følelser ved å bære dem sammen med det. Dersom den voksne ikke har evne til å ta imot og

bearbeide følelsene, vil smerten hos barnet øke. For barnehagepersonalet er kanskje barnets sorg over atskillelsen fra foreldrene den vanskeligste sorgen å møte. Avledning som metode for trøst brukes ofte i forbindelse med barns oppstartsperiode i barnehagen, ved atskillelse fra foreldrene. Adskillelse fra foreldrene oppleves som et tap for små barn. De har ikke utviklet en tilstrekkelig tidsoppfatning som kan hjelpe dem til å holde fast på at atskillelsen bare skal vare for en kort stund (Abrahamsen, 1997, s. 25-33).

Foreldre og personalet må vise forståelse og ha respekt for den sorgen barnet føler i overgangen til barnehagen. Barn som systematisk blir fratatt muligheten til å sørge, vil kunne føre til lignende reaksjoner når de senere i livet opplever sorg og smerte. Barn som har opplevd at sorg ikke er en tillatt følelse, vil i mange tilfeller også preges av dette i voksen alder. Personalets egne opplevelser og erfaringer i forhold til sorg og atskillelse vil prege den hjelpen de kan gi barn som sørger over atskillelsen fra foreldrene i forbindelse med oppstart i barnehagen. Det å «holde» et barn både fysisk og psykisk i en slik situasjon kan være krevende for voksne (Abrahamsen, 1997, s.25- 34).

2.2.4 Overgangsobjekt

Barn tar ifølge barnelege, Donald Winnicott, i bruk et overgangsobjekt som kan være for eksempel en bamse, sutteklut og smukk. Et overgangsobjekt representerer samspillsopplevelser og den kroppslige nærheten til omsorgspersonen. Overgangsobjektet kan trøste og berolige barnet og hjelpe i atskillelsen fra omsorgspersonen. Barnet vil kunne finne trøst i overgangsobjektet i mange situasjoner; når det skal legge seg, når det er sulten, urolig, lei seg eller har vondt. Overgangsobjektet symboliserer omsorgspersonens varme og beskyttelse og har derfor stor betydning for barnet. Det blir som om omsorgspersonen nesten er der. Et overgangsobjekt gjenkaller følelsesmessige fornemmelser av den nære kontakten som barnet har opplevd sammen med omsorgspersonene. Betydningen av lukt, hudfornemmelser og farge er viktige elementer for barnet når det skaper seg et overgangsobjekt og knytter seg til det. Det velger overgangsobjektet selv, det er ikke mulig for omsorgspersonen å velge. Barnet putter det i munnen og slikker på det, snuser på det og styrker seg over kinnene med det. På et senere tidspunkt kan barnet kaste overgangsobjektet fra seg, for å kunne glede seg over å få det tilbake. Det er mange voksne som er klar over betydningen av et overgangsobjekt og lar barnet ha det med seg i ulike situasjoner (Abrahamsen, 1997, s.103-106).

2.3 Kvalitet i overgangen

En politisk agenda i Norge er høy kvalitet i barnehagen (Bjørnestad et al., 2019, s.155). Det er pågående diskurser om kvalitet i barnehagen og det engasjerer både fagfeltet, politikere, yrkesutøvere og foreldre. Det kan være motstridende synspunkter på hva som karakteriserer barnehager med god kvalitet, og hvilke kvalitetskriterier som ligger til grunn (Winger et al., 2016, s.13).

2.3.1 Kriterier for kvalitet i overgangen til barnehagen

I OECD-rapporten skilles det mellom to kvalitetskriterier, som er prosesskvalitet og strukturkvalitet (Bjørnestad & Samuelsson, 2012, s.30). Strukturkvalitet er de fysiske rammene, som for eksempel organiseringsform, gruppestørrelse, antall voksne per barn og personalets kvalifikasjoner (Winger et al., 2016, s.14). Det er mulig å observere strukturfaktorene (Rege et al., 2018, s.231). Kjennetegn for barnehager med god strukturkvalitet er stabilt personale, stor personaltetthet og et personale med kompetanse og utdanning (Bjørnestad & Samuelsson, 2012, s.2) Prosesskvalitet handler om materialene som er tilgjengelig for barna i barnehagen, barnas opplevelse av trivsel og trygghet og kvaliteter på relasjonene (Winger et al., 2016, s.14). Prosesskvalitet er viktig for barns utvikling av selvregulering, som er evnen til å kontrollere tankene, følelsene og atferden. Barna får en forståelse av egne og andres følelser og det legges et grunnlag for sosioemosjonelle ferdigheter (Rege et al., 2018, s.231).

Barns subjektive opplevelse av «well-being», altså trivsel og velvære er et viktig kriterium for kvalitet i overgangen til barnehagen. Well-being for de yngste barna i barnehagen handler om «å ha», «å elske», «å være». «Å ha» handler om at barna har tilgang til materielle ressurser, at de har mulighet til å være i og erfare det fysiske rommet. Det er kvalitetene ved omgivelsene, som for eksempel rommet, materialer, kima og gruppestørrelse. «Å elske» er barns behov for trygg tilknytning og nære relasjoner. «Å være» er barns behov for selvrealisering, som handler om barns opplevelse av å bli sett og å være betydningsfull for fellesskapet (Dahle et al., 2016, s.54).

Kriterier for kvalitet i overgangen for små barn under toårsalderen deles inn i tre hovedpunkter. Det første er om barna i barnehagen er omgitt av sensitive og omsorgsfulle voksne. Det andre er om barnehagen har en lav stressfaktor, at barnehagen har et stille og rolig miljø (Bjørnestad & Samuelsson, 2012, s.28). Høyt stressnivå, mange barn og uoversiktlige omgivelser bidrar til at barn blir stresset og dette reduserer barns trivsel, lek og

læring. Savn av foreldre og nye situasjoner kan også utløse stress, spesielt hos de yngste barna. Det er da viktig at de voksne støtter barna til å håndtere stress, som har betydning for den psykiske og fysiske helsen (Abrahamsen, 2015, s.30). Det tredje kriteriet er om barnehagen samarbeider med støttesystemer. Det trengs nettverk hvor pedagogene støtter og utvikler hverandre (Bjørnestad & Samuelsson, 2012, s. 27-28).

2.3.2 Kvalitetsvurderingsverktøy for å øke kvaliteten i overgangen

I Norge er det ikke vanlig å systematisk vurdere kvalitet i barnehagene (Bjørnestad et al., 2019, s.155). Rammeplanen gir en retning på områder som skal vurderes, men forklarer ikke detaljert hva og hvordan pedagogisk arbeid skal vurderes. Personalet må reflektere kritisk over det pedagogiske arbeidet (Kunnskapsdepartementet, 2017). Det pedagogiske arbeidet er i denne masteroppgaven å øke kvaliteten på overgangen fra hjem til barnehage. Det trengs et vurderingsverktøy som kan fungere som en støtte i arbeidet med å forbedre kvaliteten (Bjørnestad et al., 2019. s.155-156).

Videre skal jeg beskrive to vurderingsverktøy som skal fungere som en støtte for personalet i arbeidet med å øke kvaliteten på overgangen fra hjem til barnehage. Robert C. Pianta har utviklet et rammeverk (TTI-teaching through interactions) som omhandler interaksjoner og kvaliteten i disse, mellom pedagog og barn. I den forbindelse ble også observasjonssystem CLASS (Classroom Assessment Scoring system) utviklet, hvor en kan kartlegge kvaliteten i interaksjonene. I TTI blir det tatt utgangspunkt i og beskrevet tre ulike dimensjoner, som er atferdshåndtering, produktivitet og negativt klima. Atferdshåndtering er metoder for å oppmuntre til positiv atferd, forebygge og korrigerer negativ atferd. I denne dimensjonen inngår klare forventinger og proaktiv, effektiv korreksjon av negativ atferd. Proaktiv handler om å være i forkant av problematferd, ha en nærhet til barna og gi oppmerksomhet til det positive. Effektiv korreksjon av negativ atferd innebærer å løse problemer på en god måte (Roland, 2021, s.42-43).

Produktivitet, som er den andre dimensjonen, handler om hvordan pedagogen håndterer tid, rutiner og overganger slik at det skaper gode forutsetninger for trygghet, trivsel, læring og utvikling. I denne dimensjonen inngår fire punkter som er følgende: maksimere tid til læringsaktiviteter, rutiner, overganger og forberedelse. Maksimerende tid til læringsaktiviteter handler om å ha gode oppgaver tilgjengelig og at det er lite forstyrrelser. Rutiner bidrar til at barna vet hva de skal gjøre og får tydelige beskjeder. Forberedelse handler om at den voksne er forberedt til det som skal være i fokus (Roland, 2021, s.43).

Negativt klima er nivået av negativitet mellom pedagog og barn. Det er tre punkter som inngår i denne dimensjonen som er negative påvirkninger, negativ kontroll og mangel på respekt. Negative påvirkninger handler om å unngå å bli irritabel, å bli sint og bruk av negativ stemmebruk og fysisk aggresjon. Negativ kontroll dreier seg om å unngå skriking, trusler, negativ avskaffelse og fysisk kontroll. Det tredje punktet som er mangel på respekt handler om å unngå negativ erting, mobbing, ydmykelse, ekskluderende atferd, nedsettende språk og atferd (Roland, 2021, s.44).

ITERS-R (Infant Toddler Environment Rating Scales-Revised) er et globalt kvalitetsvurderingsverktøy som ble utviklet i en amerikansk kontekst (Bjørnstad et al., 2019, s.158). En av temaene i ITERS-R er item 26 «jevnaldringssamspill». Det som vurderes er personalets funksjon som døråpner, samspillsmodeller og som støtte til jevnaldringssamspill. Å ha en funksjon som døråpner, handle rom å gi barna anledning til lek og samspill med andre barn. Funksjonen som samspillsmodell, handler om ansattes samspill med voksne og barn i barnehagen. Gode samspillsmodeller er viktig for barns sosiale utvikling. Den tredje funksjonen handle rom personalets involvering i barns jevnaldringsrelasjoner, som deles inn i fire underkategorier. Den første underkategorien handler om personalet stanser negative samspillsituasjoner. Den andre er om personalet gir støtte til positive jevnaldringssamspill, slik at barna kan etablere og opprettholde samspill med hverandre. Den tredje kategorien handler om personalet snakker med barn om andre barns handlinger, intensjoner og følelser. Den fjerde underkategorien handler om personalet snakker om positive sosiale interaksjoner (Os & Bjørnstad, 2016, s. 69-71).

2.4 Samarbeid i overgangen

I overgangen til barnehagen overlater foreldrene omsorgen for det aller kjæreste de har til barnehagen. Dette medfører i mange tilfeller både skyldfølelse og uro hos dem. Det er derfor viktig for samarbeidet mellom barnehagen og hjemmet at foreldrene opplever at barnet deres blir sett og forstått. Når foreldrene føler at barnet deres har det godt, har de det bedre selv (Abrahamsen, 1997, s.22).

I barnehagen skilles det mellom formelt- og uformelt samarbeid. Det formelle samarbeidet omfatter planlagte møter som for eksempel foreldresamtaler, konferanser, dugnader og foreldrekaffe. Det uformelle samarbeidet omfatter ikke-planlagte møter som ofte oppstår i hente- og bringesituasjoner (Glaser, 2013, s.73).

Det er barnehagens ansvar å sørge for gode rutiner for samarbeidet og ha en inviterende og åpen holdning til foreldrene (Glaser, 2013, s.75). Kvaliteten på samarbeidet mellom hjem og barnehage er en viktig forutsetning for barns trivsel, utvikling og læring. Tett og god kontakt med en gjensidig og varm kommunikasjon er kjennetegnet på et samarbeid med god kvalitet (Glaser, 2013, s.65-66). Et godt samarbeid handler om «å sikre en god informasjonsflyt; en god dialog og å gi foreldrene mulighet for medvirkning» (Glaser, 2013, s.73).

2.4.1 Positive samarbeidsrelasjoner

Positive samarbeidsrelasjoner er viktig for at små barn skal trives i barnehagen, og har en betydning for barns sosiale, emosjonelle, språklige og kognitive utvikling (Drugli et al., 2020, s.46-48). Gode samarbeidsrelasjoner bidrar til at foreldrene opplever tillit til barnehagen og personalet. Foreldrene opplever da trygghet, respekt, medvirkning, integritet og fleksibilitet. De opplever at personalet bryr seg om barnet og hjelper dem med å støtte barnets trivsel og utvikling (Drugli et al., 2020, s.58-59). Det er viktig at foreldrene blir trygge på barnehagen (Drugli et al., 2020, s.22). Trygge foreldre er den beste måten å trygge barna på. Trygghet smitter over på barna (Tveitereid, 2019, s.41).

Utveksling av informasjon og god kommunikasjon er en forutsetning for å etablere en god samarbeidsrelasjon (Drugli et al., 2020, s.49). For å etablere og vedlikeholde samarbeid med foreldrene må det utveksles informasjon. Det må gis informasjon om barnehagen, barnehagens rutiner og praksis, hvordan tilvenning foregår og hva som forventes av foreldrene. Informasjonen bør gis både skriftlig og muntlig. Forskning viser at skriftlig informasjon ikke alltid fungerer som forventet, det er derfor viktig å formulere informasjonsmaterialet enkelt, tydelig og på alle aktuelle språk (Drugli et al., 2020, s.49-50).

For å kommunisere godt med foreldrene kreves det gode kommunikasjonsferdigheter hos barnehagepersonalet. En god kommunikasjon er preget av dialog og at begge partene er opptatt av å forstå hverandres oppfatninger. Aktiv lytting er en kommunikasjonskompetanse. Det handler om å være oppmerksom, bruke åpne spørsmål, gi bekreftelser til foreldrene, speile foreldrenes følelser, gi foreldrene rom til å prate, sjekke at man har forstått foreldrenes budskap og sammenfatte det man har snakket om (Drugli et al., 2020, 2.59-60). I barnehagen foregår det kommunikasjon med foreldrene på foreldremøter, foreldresamtaler og i bringe-og-hente-situasjoner. Bringe-og-hente situasjonen er en viktig arena for kontakt mellom foreldre og barnehagepersonalet. Det gir muligheter for å vedlikeholde samarbeidsrelasjonen og gir

barna mulighet til å observere god kontakt mellom personalet og foreldrene. Dette bidrar til å fremme forbindelsen mellom hjem og barnehage (Drugli et al., 2020, s.55).

2.5 Trygg tilknytning i overgangen

Psykolog, Johan Bowlby, utviklet tilknytningsteorien (Bowlby, 1998), som handler om utvikling av de første opplevelsene av å føle seg trygg i samspill med andre, og hvordan nære og gode relasjoner utvikles (Drugli et al., 2020, s.29). Tilknytningsteorien betrakter tilbøyeligheten til å skape nære emosjonelle bånd til andre individer som er grunnelement i menneskets natur, som allerede er til stede hos den nyfødte og varer gjennom livet (Bowlby, 1998, s.134). Tilknytningsteorien er et forsøk på å forklare tilknytningsatferd. Et sentralt begrep i teorien er atferdssystem, som betyr hvorledes et barn eller en voksne holder forbindelsen til sin tilknytningsperson innenfor visse avstands eller tilgjengelighetsgrenser (Bowlby, 1998, s.37).

Ettåringer som begynner i barnehagen, vil oppleve at de er langt borte fra det de er kjent med til daglig både fysisk, mentalt og følelsesmessig. De føler seg engstelige og hjelpeløse og vil søke vekk fra det fremmede og ukjente. De vil lete etter noe som er kjent og trygt. Barn under tre år trenger mye hjelp og forståelse av oss voksne (Abrahamsen, 1997, s.21).

2.5.1 Tilknytning

Tilknytning betyr ifølge psykolog, John Bowlby, at barnet er sterkt disponert til å komme nær på og i tett kontakt med det pågående mennesket. Vedvarende tilknytning eller tilknytningsbånd begrenses til ganske få (Bowlby, 1988, s.36-37). Tilknytning handler om pålitelighet og tillit, emosjonell tilgjengelighet og forpliktelse, og kan bygges opp over tid (Abrahamsen, 2015, s.155). Det blir definert som kapasiteten til å etablere relasjoner med andre og opprettholde relasjonene. Det er et emosjonelt bånd mellom barn og omsorgspersoner, som utvikles gjennom samspillserfaringer (Drugli et al., 2020, s.41). Sterke og gode bånd mellom barn og deres nære omsorgspersoner kalles for trygg tilknytning (Abrahamsen, 2015, s.58). Trygg tilknytning og det å tilhøre noen er et grunnleggende behov. Det har ifølge psykolog, John Bowlby, en betydning for utvikling av god psykisk helse hele livet. Det er en beskyttende og vekstfremmende faktor, og er en viktig forutsetning for å utvikle evnen til å regulere følelser. Trygge og omsorgsfulle relasjoner er viktig for barns sosiale, emosjonelle og kognitive utvikling (Tveitereid, 2019, s.24-36). Tilknytningsbåndene er med på å forme de indre mentale strukturer, som utgjør viktige byggesteiner for personlighetsutviklingen. Det vil påvirke selvbilde og barns trygghet til å utforske og lære på

en selvstendig måte (Abrahamsen, 2015, s.44-45). Trygge tilknytningsforhold er ifølge Bowlby, den beste «livsforsikringen». Det fremmer trygghet hos barn, beskytter dem fysisk og følelsesmessig og har en verdifull funksjon i deres utvikling livet igjennom (Abrahamsen, 2015, s.53).

2.5.2 Tilknytningsatferd

Barn har ifølge Bowlby, en tilknytningsatferd, som er ulike former for atferd som barnet får for å oppnå og/ eller opprettholde den ønskede nærhet (Bowlby, 1998, s.37). Det er barns språk for å formidle hva de trenger av sine tilknytningspersoner. De har en tilknytningsatferd for å oppnå og beholde tilknytningspersonens nærhet og kontakt. For barn under tre år kan det være å gråte, rekke hender, strekke seg mot eller søke blikket (Abrahamsen, 1941, s.330-331). Når barn begynner å gå, ser en ofte at de prøver å følge etter, eller klamre seg til tilknytningspersonen når den fysiske eller følelsesmessige kontakten trues eller er tilstrekkelig nær (Abrahamsen, 2015, s.58). Gråt etablerer og opprettholder tilknytningsbåndene mellom barn og omsorgspersonen. Budskapet deres er «vær hos meg, jeg trenger deg» (Abrahamsen, 1941, s.330-331). Tilknytningsatferden avtar når nærheten er oppnådd, slik at barnet føler seg beroliget og trygget. Det er ifølge Bowlby, helt naturlig at små barn opp mot tre år protesterer på fravær og atskillelse fra tilknytningspersonene, det er psykisk sunt (Bowlby, 1998).

Tilknytningsatferden kan vises overfor mange forskjellige personer (Bowlby, 1998, s.37).

Barns tilknytningsatferd aktiveres for eksempel ved smerte, tretthet og redsel.

Tilknytningsatferd er mest synlig når barnet er redd, utmattet eller syk og beroliges av trøst og omsorg, andre ganger er den ikke synlig. Selv om tilknytningsatferden er mest synlig i den tidlige barndom, kan den ses hele livet gjennom spesielt i kritiske situasjoner (Bowlby, 1998, s.35). Tilknytningsatferd forekommer ikke kun hos barn, de voksne kan også ha et sterkt behov for omsorg og støtte. Tilknytningsatferd er til stede uansett personens alder, men hvilke slags følelser som framkalles avhenger av forholdet mellom den tilknyttede personen og tilknytningspersonen. Hvis forholdet er godt, framkalles følelsen av glede og en fornemmelse av sikkerhet. Dersom forholdet er truet oppstår det sjalusi, angst og vrede. Hvis det er gått i stykker, er det sorg og depresjon (Bowlby, 1998, s.11).

Atskillelse fra foreldrene, barn kan gråte og være vanskelige å trøste. De gir signaler på at de er utrygge. Deres opplevelse av brudd på kontinuitet av den daglige omsorgen hjemme er med på å sette i gang tilknytningsatferd. Når barn skriker, er det ikke alltid det oppfattes som uttrykk for at barnet for eksempel trenger omsorg, nærhet, trygghet eller tid. I stedet oppfattes

barnet som bortskjemt og vanskelig og har behov for å bli disiplinert (Abrahamsen, 1997, s.29-38).

Tilknytningsatferden kan møtes med tilgjengelighet, men også irritasjon og utålmodighet, og i noen tilfeller ignorering og avvísning (Abrahamsen, 2015, s.60). Barns tilknytningsatferd bør ifølge Bowlby, møtes med *emosjonell tilgjengelighet*, som innebærer at omsorgspersonene er fysisk- og emosjonelt tilgjengelig og oppmerksomme på barns nonverbale signaler (Bowlby, 1998). Dersom barnet får gjentatte opplevelser av en slik tilgjengelighet gir det dem en trygg forvísning om at omsorgspersonene er der for dem (Abrahamsen, 2015, s.60).

2.5.3 Tilknytningsperson

Barn knytter seg til sine omsorgspersoner uansett kvaliteten på samspillet mellom dem (Abrahamsen, 1941, s.328-329). De primære tilknytningspersonene for barnet er foreldrene (Løvlie, S. & Løvlie, 2017, s.), der det oppstår emosjonelle tilknytningsbånd. Det oppstår senere emosjonelle bånd til andre mennesker, som kalles sekundær tilknytning (Abrahamsen, 1941, s.328-329).

En tilknytningsperson representerer ifølge Bowlby, den trygge basen for barnet. Det var psykolog, Mary Ainsworth, som utviklet oppfattelsen om at tilknytningspersonen fungerer som er trygg base for barnet. Hun undersøkte mødre og barn i Uganda, der hun observerte at spedbarnet beveget seg bort fra moren for å dra på oppdagelse og vende tilbake til henne med jevne mellomrom (Bowlby, 1998, s.55). Ainsworth mente at den tryggheten barn har til sine omsorgspersoner og til det kjente, gir det nødvendige grunnlaget for at barn skal være trygge nok til å utforske det ukjente. Tryggheten til omsorgspersoner vil etter hvert bli til en indre trygghet som barn bærer med seg selv når tilknytningspersonene ikke er til stede. Den trygge basen har blitt til et indre fenomen (Abrahamsen, 2015, s.50). Den trygge personlige basen hvor barnet, den unge eller den voksne går på oppdagelse, og som de vender tilbake til fra tid til annen, er et begrep som betraktes som helt avgjørende for forståelsen av, hvorledes en emosjonell stabil person utviklet seg og fungerer hele livet gjennom (Bowlby, 1998, s.55).

En tilknytningsperson er en god forsikring og har en beskyttelsesfunksjon for barnet. Det er en person barnet er fortrolig med og har en nær og tett kontakt med. Barn har behov for en trygg base for å kunne gå ut i verden og utforske omgivelsene. En trygg base gir barna en forvísning om at de kan komme tilbake for å få fysisk og emosjonell støtte, bli trøstet og beroliget (Bowlby, 1998, s.19-37). For at barn skal kunne gå ut i verden og utforske omgivelsene må barn erfare gjennom gjentatte opplevelser at de kan vende tilbake til den

trygge basen for å få trøst, hjelp og oppmuntring. Den trygge basen er som en følelsesmessig beredskap. Etter en periode med utforsking vil barna ofte vende tilbake til tilknytningspersonene for å gjenopprette følelsesmessig kontakt eller for å bli beroliget eller trøstet (Abrahamsen, 2015, s.54-56). Etter hvert som barn blir eldre, beveger de seg lengre og lengre vekk fra den trygge basen og i lengre og lengre tid om gangen. Barn foretrekker en person, ofte moren, å gå til når de er lei seg, men at de i hennes fravær kan klare seg med en annen som de kjenner godt. De fleste barn har tydelig preferansehierarki, i ytterst nødstilfelle og når ingen andre er til rådighet, kan de gå til en vennlig fremmed (Bowlby, 1998, s.19-37).

For å være en trygg base for barnet må tilknytningspersonen være til stede, reagere på barns signaler, gi trøst, oppmuntring og hjelp. Barn får en følelse av sikkerhet når de vet at tilknytningspersonen er til rådighet og klar til å reagere. Tilknytningspersonens atferd overfor barnet er sterkt påvirket av tidligere personlige opplevelser (Bowlby, 1998, s.19-37).

Tilstedeværende og følsomme voksne er ifølge Bowlby, innstilt på å motta barns signaler, er tilbøyelig til å fortolke dem korrekt og reagere øyeblikkelig og hensiktsmessig på dem. En ufølsom voksen er ofte uoppmerksom på barns signaler, feiltolker dem og reagerer langsam, uhensiktsmessig eller ikke i det hele tatt (Bowlby, 1998, s.57).

Tilknytningsperson i barnehagen

I den første tiden i barnehagen får barnet anledning til å knytte seg til en fast voksen, som kalles en primærkontakt. En primærkontakt skal ivareta barnets daglige tilknytningsbehov i barnehagen. Det er primærkontakten som tar imot det nye barnet og foreldrene i tilvenningsperioden og har et særlig ansvar for dem. Primærkontakten møter primærbarnet og foreldrene på morgenen, hjelper med maten, bytter bleier og er der ved leggetid og når barnet våkner. En primærkontakt kan over tid utvikles til en tilknytningsperson for det enkelte barnet. Et tilknytningsforhold bygges opp over tid og må inneholde emosjonelle faktorer av tillit, tilgjengelighet og glede. Det er gjennom en slik tilknytningsprosess at barn etablerer den «andre trygge basen» i barnehagen (Abrahamsen, 2015, s.155-156). En primærkontakt i barnehagen utgjør barnets «trygge base» når foreldrene er borte. Barnet har behov for denne «trygge basen» for å kunne ta nye utfordringer i lek og læring. Det er også denne basen barnet må kunne vende tilbake til for å trøst og påfyll. I en travel barnehagehverdag kan dette oppleves som et tungt ansvar for personalet (Abrahamsen, 1997, s. 38).

Målet med en tilknytningsperson i barnehagen er at barnet skal oppleve trygghet og trivsel og klare seg selv på en god måte uten foreldrene. Det er dette hele overgangssituasjonen fra

hjemmet og tilvenningsprosessen til barnehagen går ut på. Utviklingen av barnets evne til å være alene skjer først i nærhet av deres primære tilknytningspersoner. Det er ifølge, Winnicott, to faktorer som må være til stede for at barnet etter hvert skal klare seg alene uten sin primære tilknytningsperson i barnehagen. Den ene faktoren er at barnet har utviklet indre bilder av trøstende og gode omsorgspersoner. Den andre faktoren er at barnet gjennom erfaring har oppnådd en trygg forvissning om at omsorgspersonene ikke svikter eller forlater det. Dette bidrar til at barnet opplever ro og trygghet i overgangen. Barn som begynner i barnehagen, har ulike erfaringer med sine primære omsorgspersoner. De må bygge opp en tillit og et kontaktforhold til de nye voksne som er i barnehagen. Kvaliteten på disse nye relasjonene vil avhenge av barnets tidligere relasjons erfaringer, men også av den kontakt og innlevelsessevne den voksne i barnehagen har (Abrahamsen, 1997, s.35).

På avdelinger for barn under tre år bør det alltid være en voksen til stede til enhver tid. Den voksne bør sitte på en fast plass, helst på gulvet, for å være nær barnets øynehøyde. De minste barna må lett kunne sikre seg «påfyll» av øyekontakt med den voksne for bekreftelse og trygghet. Det oppleves som trygt for barnet å vite at blikket til en pålitelig voksen følger en. Dersom de voksne ikke er påpasselige nok med dette, vil barnet hele tiden måtte bruke kreftene sine på å sjekke ut hvor de voksne er, eller om de er der. Barnet vil ikke kunne tillate seg å bruke kreftene på lek og utforskning når det ikke vet om det kan stole på tilværelsen. Den voksne må være i ro slik at barnet kan utfolde seg (Abrahamsen, 1997, s.35).

For at barnet skal oppleve trygghet og tillit til den voksne i barnehagen, vil det være viktig å forberede barnet på alle atskillelser og forandringer, både små og store. Barns engstelighet vil forsvinne når de erfarer at de voksne alltid sier ifra når de går og når de stoler på at de voksne vil komme tilbake. De voksne i barnehagen må være pålitelige, ta barnets perspektiv og vise forståelse for hvor skremmende det kan oppleves å bli forlatt uten å ha et tilstrekkelig tidsperspektiv til hjelp. Uten forberedelser på alle atskillelser kan barnet føle seg forlatt. De vil da søke vekk fra de utrygge situasjonene og få en tilknytningsatferd for å oppnå kroppskontakt og nærhet med den voksne som er blitt borte. Dersom det tar for lang tid før barnet er gjenforent med den voksne, kan barnet være engstelig i flere dager og hindre det i lek og utfoldelse. Den «trygge basen» er blitt rokket ved og det er barnet som må passe på hvor den voksne er. Dette er en for stor følelsesmessig påkjenning for et lite barn. Personalet i barnehagen må alltid vurdere barnets følelsesmessige modenhet, lengden på fraværet og situasjonene barnet befinner seg i øyeblikket før de forlater det (Abrahamsen, 1997, s.35-37).

2.6 Relasjoner i overgangen

Kvaliteten i barn-voksen-relasjonen utgjør barnets trygghetsfundament (Abrahamsen, 1997, s.51). Barnehagen skal legge til rette for at barn opplever trygghet i overgangen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.33). Det vil derfor være relevant å se nærmere på relasjoner og kvaliteter i barn-voksen-relasjonen i barnehagen.

Filosof, Martin Buber, antyder at det er i relasjon mennesket blir til menneske. Vi blir oss selv i relasjoner til andre og vi lever våre liv i relasjoner. Mennesker er relasjonsvesener, og fra fødselen av søker vi andre som kan ta vare på oss, forstå oss og støtte oss. Relasjoner og kvaliteten på disse relasjonene er avgjørende for sunn utvikling av hjernen og bygger en trygg og positiv selvfølelse. Hjernen bygger sine strukturer gjennom interaksjoner med andre. Å bli sett, holdt og bli møtt med et smilende og åpent fjes vil skape gode følelser for barnet og er sentralt for den gode utviklingen. Det varme og gode blikket bidrar til at barnet opplever positiv aktivering av velbehag og glede, og hjerterytmen øker. Hjernen produserer gode stoffer som fremmer dens vekst og utvikling. «Negative» ansiktsuttrykk påvirker hjernen, der barnet blir stresset og urolig. Stresshormoner øker, og disse hemmer produksjonen av gode stoffer. Hjernes utvikling er avhengig av gode, relasjonelle opplevelse (Løvlie S. & Løvlie, 2017, s. 19- 28).

2.6.1 Sosial kompetanse

Sosial kompetanse er nødvendig for å kunne mestre og å etablere relasjoner med andre (Lamer, 2014, s. 8). Barna som lykkes med relasjoner med andre barn har gode sosiale strategier (Stangeland, 2017, s.108). Sosial kompetanse er kunnskaper, holdninger og ferdigheter som er nødvendig for å fungere godt sammen med andre (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.22). Det handler om selvregulering, samarbeid, empati, selvhverdelse og positive forhold til jevnaldrende (Stangeland, 2017, s.108). Sosial kompetanse er ikke medfødt og utvikles ikke av seg selv. Den sosiale kompetansen utvikles i samspill med andre (Lamer, 2014, s.9-12).

I de gode relasjonene utvikles barns sosiale ferdigheter (Bjørnstad & Samuelsson, 2012). Empati grunnleggende i alle samspill og er en sosial ferdighet som er evnen til å kunne sette seg inn i andre menneskers følelser (Lamer, 2014, s.23). Evnen til empati kan komme til uttrykk gjennom en prososial atferd, som er positive sosiale holdninger og handlinger. Det kan være å trøste, hjelpe, inkludere og gi omsorg for hverandre (Lamer, 2014, s.20).

Emosjonell intelligens er evnen til å kunne registrere andres følelser, uttrykke egne følelser og forstå egne og andres følelser. Det handler også om å kunne håndtere følelsene (Onshuus & Bratt, 2017, s.28). Emosjonsregulering kan deles inn i ytre og indre former. De ytre formene er for eksempel når de voksne i barnehagen hjelper med å regulere følelsene til barna. De indre formene er når barna selv regulerer følelsene som skjer ubevisst, spesielt hos de yngste barna. Evnen til å regulere følelser er avgjørende for barns psykiske helse. Sinne, aggresjon, angst og depresjon kan komme til uttrykk dersom barn har nedsatt emosjonsregulering. Evnen til emosjonsregulering har en betydning for barns utvikling av sosiale ferdigheter (Plessen, 2010, s.932-934).

2.6.2 Relasjoner i tilvenning

Den første tiden i barnehagen består av en tilvenningsperiode, der barnet sammen med foreldrene, etablerer relasjoner til personalet (Drugli, 2020, s.20-23). Når barn begynner i barnehagen, søker og oppretter de også relasjoner til hverandre. Relasjonene mellom de yngste barna i barnehagen kommer til uttrykk gjennom både verbale og nonverbale handlinger som glede, latter, gester, humor og kroppslige bevegelser som å hoppe, løpe og klappe. Barn som har en tydelig, forståelig og vennlig væremåte, fikk flest positive henvendelser. Interaksjonen mellom barna oppstår ofte rundt de aktive barna. Barns relasjoner preges av glede og store bevegelser, samt at det synes å være lite konflikter relatert til interaksjon mellom ett- og toåringer i barnehagen. Det å la barna imitere, tilpasse og koordinere seg til hverandre vil bidra til jevnaldringssosialisering (Bjørnstad & Samuelsson, 2012, s.34-36).

I voksen-barn interaksjonen bør den voksne ha høy grad av nærhet til barnas perspektiver, der det er en forutsetning å være emosjonell tilstedeværende og ha en lekenhet. Den måten voksne støtter barna på er en den viktigste faktoren for at de skal oppleve trygghet og emosjonelt velvære i prosessen med å tilpasses et barnehagetilbud (Bjørnstad & Samuelsson, 2012 s.37-40).

Relasjoner kan ikke velges vekk, men kan fremmes eller hemmes gjennom handlinger (Tholin, 2014, s.77). De negative relasjonene er preget av konflikter, manglende tillit, irritasjon og lite vennlighet. Dette er relasjoner som kan oppleves som slitsomme og krevende og kan være helsefarlig. Barn som har negative relasjoner til omsorgspersoner, søker mye fysisk kontakt og nærhet. De bruker mye energi på å søke de voksne og føler seg utrygge. De negative relasjonene kan hemme barns samspill med andre, lek, læring og utvikling. De

positive relasjonene er preget av trygghet, nærhet, åpenhet, varme, anerkjennelse, respekt og vennlighet (Onshuus & Bratt, 2019, s.10-12). De gode relasjonene kan gi barn gode følelser som glede, kjærlighet og trygghet. Relasjonene kan tilfredsstillende barns behov for selvrealisering, der de får en opplevelse av å bli sett og føle en tilhørighet til fellesskapet. De positive relasjonene har en betydning for barns trivsel, læring og utvikling (Bjørnstad & Samuelsson, 2012, s.44). Positive relasjoner mellom barn og voksne spiller en viktig rolle i barnets tilpasning av en ny kontekst og i utviklingen av emosjonelle-, og sosiale ferdigheter og evnen til selvregulering (Roland, 2021, s.33).

2.6.3 Relasjonskvalitet

Robert C. Pianta utviklet begrepet «*Banking time*», som kan relateres til relasjonskvalitet. Det handler om å skape situasjoner hvor en kan utvikle en god atmosfære mellom barnet og den voksne, noe som igjen vil danne grunnlaget for en positiv relasjon (Roland, 2021, s.33).

Relasjonskvalitet deles inn i positivt klima, sensitivitet og positiv perspektivtaking. *Positivt klima* handler om relasjoner, positive handlinger, positiv kommunikasjon og respekt. Gode relasjoner utvikles gjennom fysisk nærhet med barna, deltakelse i felles aktiviteter, stimulering til jevnaldersaktivitet, gjensidige positive handlinger og småprat. Positive handlinger kan være smil, latter og entusiasme. Respekt vises gjennom god øyekontakt, rolig og varm stemme (Roland, 2021, s.32).

Sensitivitet handle om å være til stede (Roland, 2021, s.32-33). Det er nødvendig med sensitivitet for å etablere positive relasjoner og trygg tilknytning. Det skilles mellom emosjonell-, fysisk-, atferdsmessig-, og kognitiv sensitivitet. Emosjonell sensitivitet handler om å være emosjonell tilgjengelig og gi respons på barns følelsesmessige tilstand. Fysisk sensitivitet dreier seg om å gi respons på barns fysiske behov som sult, smerte og tretthet. Atferdsmessig sensitivitet handler om å respondere på barns behov for oppmerksomhet, støtte barns motorikk og bevegelser, samt støtte kommunikasjon og verbale uttrykk. Kognitiv sensitivitet handler om å støtte barns utforskning (Drugli et al., 2020, s.32). *Positiv perspektivtaking* handler om å ha fokus mot barns interesseområder, motivasjon og deres medvirkning (Roland, 2021, s.33).

For å stimulere til utvikling av gode relasjoner må den voksne ha god perspektivtaking, vise en emosjonell-, og mestringsstøtte og være emosjonsfokuset. Perspektivtaking handler om å sette seg inn i barnets tanke- og livsverden og vise interesse og forståelse. Emosjonell støtte vil så å vise empati, skape trivsel og stimulere til positiv selvfølelse. Mestringsstøtte

innebærer å hjelpe til å løse et problem eller utvikle tiltak for å forbedre situasjonen.

Emosjonsfokuset handler om å regulere barns følelser og å hjelpe til med å «lufte» vanskelige følelser (Roland, 2021, s.35).

Pianta beskriver egenskapene som den voksne må ha for å utvikle gode relasjoner til barnet.

Den voksne må ha evne til å lese barnets signaler, å formidle aksept og følelsesmessig varme, å tilby assistanse etter behov, å modellere regulert atferd og å etablere passende strukturer og grenser for barnets oppførsel (Pianta, 1998, s.67-68).

Autoritative voksne i overgangen

Barn som møter autoritative voksne, vil oppleve større grad av trygghet i overgangen (Roland, 2021, s.45). Det autoritative perspektivet er en teori om oppdragelse som ble utviklet av Baumrind i 1991. Den autoritative voksenrollen forebygger negative handlinger, og videre utvikling av prososial atferd, selvregulering, sosial trygghet, selvstendighet og motivasjon (Roland, 2021, s.11).

Autoritative voksne fremmer utviklingen av barns sosial emosjonelle ferdigheter, som er selvbevissthet, selvregulering, sosial bevissthet, relasjonsferdigheter og utøvelse av ansvarlige beslutninger. Selvbevissthet handler om hvordan en person har kontakt med og forstår sine følelser, de personlige målene og verdier. Selvregulering er ferdigheter og holdninger som bidrar til å regulere og håndtere følelser og atferd. Sosial bevissthet er evnen empati og medfølelse, sette seg inn i og prøve å forstå andres perspektiv. De relasjonelle ferdighetene er de nødvendige verktøyene for å inngå i og opprettholde vennskap. Ansvarlige beslutninger handler om kunnskapen, ferdighetene og holdninger som er nødvendige for å kunne gjøre gode valg (Roland, 2021, s.81-86).

De autoritative voksne balanserer mellom dimensjonene; relasjonsvarme og krav, som stilles på en respektfull måte. Krav deles inn i tilsyn og konfrontering. Tilsyn handler ifølge Baumrind, om å tilby god struktur, orden og forutsigbarhet i de daglige situasjonene som barn inngår i. Den andre formen for krav er å konfrontere barn når negative handlinger oppstår (Roland, 2021, s.21-22). Konfronterende grensesetting er rolig, vennlig og har krav som er tilpasset barnas modenhetsnivå. Den autoritative voksne forklarer grensene og setter dem på en varm og anerkjennende måte, der hensikten er å forbedre barns utvikling. Autoritativ grensesetting bidrar til at barnet opplever seg ivaretatt og deres stemme blir hørt. Når relasjonen er god, vil en autoritativ grensesetting hjelpe og veilede barnet til å ta de gode valgene, slik at de på sikt kan mestre tilpasningen i det sosiale samspillet. Voksne som stiller

krav og grenser på en rolig og respektfull måte har god kontroll over og er bevisst på sine egne følelser i situasjonen, stemmebruk og kroppsspråk (Roland, 2021, s.39-40).

2.6.4 Omsorg og anerkjennelse

Barnehagepersonalet har et ansvar for at barn skal oppleve trygghet når de begynner i barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.33). Trygghet er et grunnleggende behov for små barn og en forutsetning for deres trivsel, utvikling og læring (Drugli et al., 2020, s.27-31). For at barn skal oppleve trygghet og trivsel er det viktig at personalet ivaretar barns behov for omsorg (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.19). Små barn er helt avhengig av omsorg fra sine omsorgspersoner i situasjoner hvor de føler seg utrygge (Abrahamsen, 1997, s.29).

Barn har rett til omsorg og skal møtes med omsorg. Barnehagens personale har en yrkesetisk forpliktelse til å handle omsorgsfullt overfor alle barn i barnehagen (Johansson et al., 2015, s.215). Omsorg er en av flere viktige verdier som skal gjenspeiles i barnehagen (Zachrisen, 2017, s.105-106). Det er en etisk verdi som er fremtredende i de norske barnehagene (Johansson, 2018, s.36), og omsorg har en høy prioritet blant pedagogene (Fugelsnes, 2018, s.187).

Omsorg er et relasjonsbegrep som vil si at det er i relasjonene at omsorg utvikles og utveksles (Abrahamsen, 1997, s.78). Det defineres som å sørge for, ta vare på og vise omtanke for andre mennesker (Tholin, 2014, s.17). Det handler om å ta vare på barns velvære, kommunikasjon og utvikling. Ifølge filosof, Nel Noddings, er omsorg en gjensidig relasjon som må oppleves og erkjennes som omsorgsfull for at den skal regnes som omsorg (Fugelsnes, 2018, s.189). Barn som tar imot den omsorgsfulle handlingen, som kroppskontakt, kan ha opparbeidet en tillit til primærkontakt i tilvenningsperioden (Abrahamsen, 1997, s.29).

Omsorg må forstås med utgangspunkt i relasjonen mellom omsorgsmottaker og omsorgsgiver. Som omsorgsgiver rettes oppmerksomheten mot den andre og forsøker å være lydhør og sensitiv for barnets behov (Zachrisen, 2017, s. 107). En omsorgsfull relasjon er preget av lydhørhet, nærhet og innlevelse (Johansson et al., 2015, s.215). Det er de voksne i barnehagen som har et spesielt ansvar for å kommunisere omsorg i interaksjon med barn. Den formidles via handling, øyekontakt, fysisk nærhet, kroppskontakt, smil, latter, ord og tonefall (Fugelsnes, 2018, s.196-197). De voksne er tilstedeværende både mentalt, følelsesmessig og fysisk. De voksne snakker til barna i lett og ofte leken stemmetone og møter barna med anerkjennelse (Johansson, 2018, s.36-38).

Anerkjennelse er en væremåte og et grunnleggende behov. Å anerkjenne innebærer å se, forstå, bekrefte og verdsette den andre (Løvlie, S. & Løvlie, 2017, s.48-58). Anerkjennende lytting handler om å være åpen, tilgjengelig og oppmerksom. Å lytte er å svare på en god måte, som innebærer innlevelse og anerkjennelse. Det kalles for «undrende språk», «opplevelses-språk» eller lyttingens språk». En god lytter søker å gå bak ordene, leser kroppsspråk og henvender seg til følelsene (Løvlie, S. & Løvlie, 2017, s.62-71). Barn som anerkjennes, blir sett og behandlet med respekt, likeverd og verdighet. Anerkjennelse deles inn i ytre- og indre anerkjennelse. Ytre anerkjennelse er når de voksne anerkjenner ytre handlinger og sier for eksempel «du er flink». Indre anerkjennelse har fokus på barns opplevelser og følelser, og er vesentlig for at barnet skal ha trygg tilknytning (Løvlie, S. & Løvlie, 2017, s.48-58). Indre anerkjennelse gir «den andre» rett til sine egne følelser og opplevelser. Det vil si at i overgangen til barnehagen og ved atskillelse fra foreldrene må personalet sette ord på barns følelser. I stedet for å avlede, vil det være viktig å sette ord på sorgen og dele den med barnet. Det å dele en opplevelse styrker ifølge, Bowlby, tilknytningen i en relasjon (Abrahamsen, 1997, s.30).

En av kvalitetene ved «god nok» omsorg er å kunne ta imot ulike sinnsstemninger hos barnet. Det er ikke godt nok for barnet dersom de voksne bare tåler glede og tilfredshet. De voksne må også tåle å ta imot avvisning, tristhet og sinne og øke kapasiteten til å ta imot vanskelige og aggressive følelser hos barn uten selv å bli smittet. Personalet i barnehagen må arbeide med å utvikle evnen til å dele barnets følelser ved å sette ord på dem i stedet for å avlede (Abrahamsen, 1997, s.35).

3.0 Metode

I dette kapittelet skal jeg belyse den valgte metoden som har blitt brukt for å få svar på følgende problemstilling: *Hvilke opplevelser har foreldrene av overgangen fra hjem til barnehage og hvordan kan personalet i samarbeid med foreldrene øke kvaliteten på overgangen?*

I denne masterstudien har jeg brukt en kvalitativ metode for å samle inn, analysere og tolke data. Ordet *data* betyr noe som er gitt. Det handler om når virkeligheten observeres og registreres er virkeligheten blitt data. I forskning blir også *empiri* brukt, som utsagn fra virkeligheten med grunnlag i erfaring (Johannessen et al., 2016, s.32).

Metode kommer av det greske ordet «*methodos*», som betyr å følge en bestemt vei til et mål (Johannessen et al., 2016, s.25). En metode er et redskap som brukes for å innhente informasjon og kunnskap om et område som skal undersøkes. Det skilles mellom kvalitativ og kvantitativ metode. Den kvantitative metoden får fram det representative (Dalland, 2017), og skjer gjennom systematiske og nøyaktige målinger (Løkken & Søbstad, 2014). Kvantitative metoder omfatter store utvalg og er for eksempel strukturert observasjon og spørreskjema. Forskeren har en distanse til deltakerne i prosjektet (Thagaard, 2018, s.16).

Den kvalitative metoden får fram en helhetsforståelse, og forskeren går i dybden av det som skal undersøkes (Dalland, 2017). Kvalitativ metode er i stadig utvikling og målet er å utvikle en forståelse av sosiale fenomener. Forskeren har en nær kontakt med deltakerne i felten.

Kvalitative undersøkelser kan gjennomføres på ulike måter. Forskeren må selv velge hvordan data samles inn og beskrive alle fasene i forskningsprosessen (Johannessen et al., 2016, s.77). Kvalitativ data kan samles inn med blant annet observasjon og intervju (Thagaard, 2018, s.11-16).

En kvantitativ undersøkelse kan nok være tidskrevende og det kan hende det ikke blir nok svar, slik at det blir representativt. Begrenset tid på oppgaven, og at det allerede er informanter som er interessert i å bli intervjuet, velger jeg derfor å utelukke den kvantitative metoden. I denne masterstudien ønsker jeg å få en dypere forståelse og innsikt i foreldrenes opplevelser av overgangen fra hjem til barnehage. Jeg velger derfor gjøre en kvalitativ undersøkelse, der jeg skal samle inn data gjennom intervju.

I denne studien har jeg valgt å samles inn data med intervju, som ifølge Thagaard (2018) ofte blir brukt innenfor kvalitativ forskning. Det kan gi kunnskaper om andre mennesker

opplevelser, synspunkter og perspektiver. Forskeren får gjennom intervju en innsikt i personers erfaringer, tanker og følelser (Thagaard, 2018, s.89). Det vil si at gjennom intervju kan jeg kunnskap og innsikt i foreldrenes opplevelser av overgangen.

3.1 Studiens fenomenologiske og hermeneutiske tilnærming

I forskningsprosjekt er det ifølge Thagaard (2018) nødvendig å velge en vitenskapsteori, som er grunnlaget for den valgte metoden. I denne studien har jeg valgt å ha en fenomenologisk tilnærming. Fenomenologi er en vitenskapsteori og handler om å utforske og beskrive mennesker og deres erfaringer og forståelser om et fenomen. Det er individenes væremåte og subjektive virkelighetsoppfatning som studeres. Et menneske må studeres som et handlende, følende, menende, opplevende og forstående individ. En fenomenologisk tilnærming kan gi en økt forståelse av og innsikt i andres livsverden. Mennesker opplever et fenomen ulikt fra egne interesser, bakgrunn og forståelse (Johannessen et al., 2016, s.78-79). I studien ønsker jeg å undersøke hvordan foreldrene opplever fenomenet; en overgang med god kvalitet. En fenomenologisk tilnærming ble valgt i studien for å få innsikt i foreldrenes opplevelser av overgangen fra hjem til barnehage. Det kan hende foreldrene har ulike opplevelser av overgangen. I studien har jeg valgt en fenomenologisk tilnærming for å undersøke hvilke elementer av overgangen de opplever likt og hvilke de opplever ulikt, kanskje også i kontrast til hverandre. Samtidig er det viktig å understreke at dette er en kvalitativ metode, hvor datainnsamlingen er gjort på en relativ liten andel av populasjonen. Målet er dermed ikke å generalisere og å si noe om opplevelsen alle foreldre har om denne overgangen, men å gjøre en grundig studie av hvordan utvalget i denne studien opplever det.

Fenomenologi har ontologiske og epistemologiske antakelser som får konsekvenser for studien; det jeg ønsker å studere og valg av metode. Ontologi er et syn på virkeligheten som handler om grunnleggende antakelser om hvordan den sosiale verden ser ut. Det er forutsetningene om menneske og samfunn som vi tar for gitt i en undersøkelse (Johannessen et al., 2016, s.50).

Epistemologi er filosofien om kunnskap; om hva kunnskap er og hvordan den oppstår (Kvale & Brinkmann, 2015, s.69). Det handler om hva vi egentlig kan vite om virkeligheten og hvordan vi kan gå fram for å få kunnskap (Johannessen et al., 2016, s.51). I denne studien får jeg kunnskap om overgangen gjennom foreldrene. Den «sanne» kunnskapen er foreldrenes opplevelser av overgangen. For å få tak i foreldrenes opplevelser skal jeg intervju dem.

Hermeneutikk er en filosofisk teori om hva forståelse er (Krogh,2014, s.43), og står sentralt i samfunnsvitenskapelig forskning. Begrepet er gresk og betyr forklaringskunst (Gilje & Grimen, 1993, s.143). Det handler om å fortolke menneskets handlinger ved å fokusere på et dypere meningsinnhold enn det som først er innlysende. I en hermeneutisk tilnærming legges det vekt på at det ikke finnes en egentlig sannhet, men at fenomener kan tolkes på flere nivåer (Thagaard, 2018, s.37).

Dobbel hermeneutikk er et begrep i hermeneutikken. Det handler om at forskeren må forholde seg til at fenomenet som studeres allerede er fortolket av deltakerne i forskningen. De har egne beskrivelser og oppfatninger av fenomenet. Begrepene som deltakerne bruker for å forklare sine oppfatninger kalles for erfaringsnære begreper. Dobbel hermeneutikk handler om at forskeren må rekonstruere deltakernes tolkninger i lys av teori. De teoretiske begrepene som forskeren bruker kalles for erfaringsfjerne begreper (Gilje & Grimen, 1993, s.146-147).

I min studie har jeg som forsker prøvd å fortolke deltakerne på et dypere meningsinnhold. Både det som er sagt direkte, men også det som ligger underforstått er tatt hensyn til i analysen. Deltakernes beskrivelser og opplevelser om overgangen kommer tydelig fram i resultatkapittelet. De erfaringsnære begrepene knyttes opp til de erfaringsfjerne begrepene i drøftingskapittelet. I studien hadde jeg som forsker noen grunnleggende antakelser om overgangen fra hjem til barnehage. Det kan hende mine tidligere erfaringer og opplevelser har påvirket mine grunnleggende antakelser. Dette kan ha påvirket spørsmålene jeg stilte i intervjuene og tolkningene av datamaterialet som ble samlet inn. Målet er å få fram deltakernes opplevelser av overgangen fra hjem til barnehagen, ikke min forståelse av overgangen.

3.2 Det kvalitative forskningsintervjuet

I min studie ble kvalitativ data samlet inn med intervju. Det kvalitative forskningsintervjuet er en samfunnsvitenskapelig metode (Thagaard, 2018, s.12) og er den mest brukte måten å samle inn data på (Johannessen et al., 2016, s.143). Den brukes for å få innsikt i andre menneskers opplevelser, synspunkter og selvforståelse. Det kan fortelle om hvordan personer forstår sine erfaringer (Thagaard, 2018, s.12). Kvalitativt forskningsintervju er en profesjonell samtale der det konstrueres kunnskap i samspill med intervjueren og den intervjuede. Å samtale er en måte å tilegne seg kunnskap på. Dette er en metode som er inspirert av filosof, Sokrates. Han hadde ofte samtaler for å tilegne seg filosofisk kunnskap (Kvale & Brinkmann, 2015, s.26). Hensikten med kvalitative forskningsintervju er ifølge Kvale & Brinkmann (2015) å få fram

intervjupersoners egne opplevelser og perspektiver. I denne studien valgte jeg å gjennomføre kvalitative forskningsintervju for å få fram foreldrenes opplevelser av overgangen fra hjem til barnehage.

Intervjuene jeg gjennomførte i studien var utformet på en semistrukturert tilnærming, der det ble tatt i bruk en intervjuguide (se vedlegg 1). En intervjuguide er ifølge Johannessen et al. (2016) en liste over temaer og spørsmål, der temaene inngår i den overordnede problemstillingen. Intervjuguiden ble laget på forhånd og inneholdt spørsmål som skulle stilles.

Spørsmålene i intervjuguiden var utformet som åpne, slik at jeg kunne få utfyllende svar og at informantene kunne formulere svarene med egne ord. Selv om jeg brukte åpne spørsmål, hadde jeg en standardisering, der alle informantene i undersøkelsen fikk samme spørsmål. Dette gjorde det enklere for meg å sammenligne og systematisere svarene i ettertid. Rekkefølgen på spørsmålene var bestemt på forhånd, men ble endret litt underveis (Johannessen et al., 2016, s.147). Det var noen av spørsmålene som var gjentakende og ble derfor utelatt fra intervjuet.

I kvalitative intervju er det ifølge Thagaard (2018) vanlig å intervju enkeltpersoner. I denne studien intervjuet jeg en og en av foreldrene om ganger, de ble ikke intervjuet i en gruppe. Kvalitative intervju med en semistrukturert tilnærming kan ifølge Thagaard (2018) ha en fleksibel struktur, slik at spørsmålene kan tilpasses til intervjupersoners beskrivelser og nye spørsmål kan tilføyes underveis. Intervjuene i min studie hadde en delvis fleksibel struktur, der jeg tilføyde oppfølgingsspørsmål. Oppfølgingsspørsmål anvendes ifølge Thagaard (2018) for å oppfordre informantene til å gi konkrete beskrivelser av hendelser og erfaringer. I intervjuene anvendte jeg blant annet oppfølgingsspørsmålene: «kan du si noe mer om ...» og «fortell om en situasjon ...».

Det bør ifølge Thagaard (2018) legges opp til pauser i løpet a intervjuene, som gir anledning til refleksjon. I min studie la jeg ikke opp til pauser i intervjuene. Intervjuene hadde en varighet på tretti minutter. Etter intervjuene, når lydopptakeren ble slått av opplevde jeg at foreldrene kom med nye innspill. Det kan se ut som om foreldrene fikk en pause etter at lydopptakeren ble slått av og fikk da anledning til refleksjon.

I kvalitative intervju anvendes de instrumentelle-, interaksjonistiske-, og «*responsive interviewing*» perspektivene. I intervjuene anvendte jeg de ulike perspektivene. Det

instrumentelle perspektivet handler ifølge Thagaard (2018) om å stilles spørsmål om konkrete opplevelser og erfaringer. I intervjuene stilte jeg spørsmål om foreldrenes opplevelser av overgangen fra hjem til barnehage. Det interaksjonistiske perspektivet handler ifølge Thagaard (2018) om at det stilles spørsmål om informantenes forståelse av og synspunkter på sine opplevelser. I intervjuene ble det stilt konkrete spørsmål om foreldrenes forståelse av og synspunkter på overgangen. Det «responsive interviewing» handler ifølge Thagaard (2018) om å utvikle et tillitsforhold til intervjupersonene. I intervjusituasjonen var jeg opptatt av at det skulle være en vennlig og god atmosfære. Dette gjorde jeg blant annet ved å smile, ha en vennlig tone, tilby kaffe og starte med å orientere om formålet med intervjuet. I intervjuet startet jeg med å stille enkle spørsmål om blant annet foreldrenes yrke og barnets alder. I intervjuene ønsket jeg å vise forståelse og sensitivitet og lytte oppmerksomt og tilpasse intervjusituasjonen til innspill fra foreldrene. Dette viser at jeg brukte perspektivet «*responsive interviewing*» i intervjuene.

I intervju er det en asymmetrisk relasjon, der det er forskeren som har kontroll over intervjusituasjonen (Thagaard, 2018, s.91-96). I intervjuene i min studie opplevde jeg at det var en asymmetrisk relasjon mellom meg som forsker og foreldrene. Det var jeg som hadde kontroll på intervjusituasjonen, der jeg introduserte spørsmålene og definerte hva som var tilgjengelig med informasjon. Foreldrene kunne selv bestemme hvor mye som skulle formidles i de ulike spørsmålene. I noen av intervjuene var taushet fra informantene og lite interesse i spørsmålene en utfordring, og jeg måtte da ta kontroll over intervjuet og stille oppfølgingsspørsmål.

I intervjuene brukte jeg *prober* for å få flyt i samtalen og gi oppmuntrende respons til informantene. Prober er ifølge Thagaard (2018) spørsmål eller kommentarer som uttrykker lyttende oppmerksomhet og gir positive tilbakemeldinger. I intervjuene brukte jeg prober som «ja ...», «hm ...» eller et nikk. Det ga en kort respons til det foreldrene sa. Dette bidrar ifølge Thagaard (2018) til at informantene utvikle fortrolighet og gjensidighet i intervjusituasjonen.

3.3 Pilotintervju

I min studie ble det gjennomført to pilotintervju, som er viktig i enhver undersøkelsessituasjon. Pilotintervju gir forskeren selvtillit i intervjusituasjonen (Thagaard, 2018, s.94). I pilotintervjuene ble lydopptakeren og spørsmålene testet ut og jeg ble tryggere i rollen som intervjuer. Utvalget i pilotintervjuene var to kvinner. I det første pilotintervjuet

som jeg gjennomførte var informanten en medstudent. I det andre pilotintervjuet var informanten en venn som er forelder til et barn som går på småbarnsavdeling. Informantene ble informert om at det var pilotintervju.

Hensikten med pilotintervjuene var å teste ute lydopptakeren og spørsmålene. I et av pilotintervjuene fungerte ikke lydopptakeren som den skulle, og det ble derfor ikke tatt opptak av dette pilotintervjuet. Det viste seg at noen av spørsmålene var gjentakende og de ble derfor korrigert eller tatt bort. I pilotintervjuene fikk jeg erfare at det for mange prøber som «ja ...», «hm ...» kunne være et forstyrrende element på lydopptakeren og at viktig informasjon kunne gå tapt.

3.4 Utvalg

I forskningsprosessen planla jeg et utvalg for studien. I kvalitative studier er et utvalg de valgte deltakerne i felten eller informantene. Informanter er personer det tas kontakt med fordi de har spesielle kunnskaper om området som studeres. I kvalitative studier er utvalget ofte lite og det er derfor viktig å bruke en utvelgelsesprosess som er hensiktsmessig for problemstillingen (Thagaard, 2018, s.46-55).

I min studie ble det brukt en strategisk utvelgelsesprosess. Det vil si at jeg har valgt informanter som har egenskaper eller kvalifikasjoner som er strategiske i forhold til problemstillingen (Thagaard, 2018, s.54). De valgte informantene i studien var fire foreldre; en mann og tre kvinner i alderen tjuefem til tretti. Informantene har barn i alderen ett til to år, som gikk i ulike småbarnsavdelinger i Rogaland regionen i Norge. Barna hadde nylig begynt i barnehagen og overgangen fra hjem til barnehage gjelder derfor dem. Foreldrene hadde nylig vært gjennom overgangen med barnet sitt. Deres opplevelser og erfaringer om overgangen kunne dermed være klart i minnet og det kunne bidra til utfyllende svar.

3.5 Reliabilitet og validitet

Reliabilitet og validitet er to kvalitetskriterier i forskning (Dalland, 2017). I forskning er målet å samle inn data som er mest mulig pålitelig og relevant (Johannessen et al., 2016, s.29). Det vil derfor være relevant å drøfte studiens reliabilitet og validitet. Reliabilitet betyr pålitelighet og er et viktig spørsmål i all forskning. Det handle om å få mest mulig nøyaktig informasjon om et fenomen (Johannessen et al., 2016, s.36). Det er viktig at forskeren argumenterer for reliabiliteten ved å redegjøre utviklingen av data i løpet av forskningsprosessen. Målet er at forskeren skal overbevise leseren om kvaliteten av forskningen og dermed også verdien av resultatene. Forskeren bør gi en konkret beskrivelse av forskningsstrategier og

analysemetoder. Reliabiliteten kan styrkes ved at flere forskere involveres i prosjektet (Thagaard, 2018, s.188).

I denne studien ønsker jeg å få mest mulig nøyaktig informasjon om overgangen fra hjem til barnehage. Det vil derfor være viktig at jeg argumenterer for reliabiliteten. Den valgte teorien er litteratur som universitetet har anbefalt. Det er bøker som er skrevet av kjente forlag og forfattere. I studien har jeg brukt en del primærkilder, som er det originale materialet.

Primærkildene som jeg har brukt er boken- til Robert C. Pianta (1998), Urie Bronfenbrenner (1979), Abrahamsen (1997) og Bowlby (1998). Det var noen av primærkildene som var engelske og danske, og i forskningsprosessen har jeg brukt mye tid på å lese og oversette primærkildene. Teorien kan derfor regnes som pålitelig og nøyaktig.

Intervjuene har blitt tatt opp med diktafon, som har blitt transkribert og sendt tilbake til informantene for korrigering. Dette kan styrke studiens reliabilitet.

Feilkilder er ulike forhold som kan påvirke intervjuene, og dermed redusere undersøkelsens pålitelighet (Løkken & Søbstad, 2014). En feilkilde i min studie kan være at foreldrene misforsto noen av spørsmålene jeg stilte. Etter at jeg hadde stilt enkelte spørsmål, sa informantene «hva mener du?» eller «kan du si det igjen». Det er mulig at spørsmålene var utydelige og vanskelige å forstå. Dette viser at det er viktig å foreta en kritisk refleksjon rundt spørsmålene i intervjuguiden.

En annen feilkilde kan være at jeg hadde kjennskap til informantene og en forforståelse av hvordan foreldrene opplever overgangen. Det kan hende foreldrene ikke gir like utfyllende svar med tanke på at de har sagt dette til meg før. Kjennskap til informantene kan ikke bare betraktes som kilde til feiltolkninger. Det kan bidra til at jeg som forsker og informantene er mer trygge på hverandre i intervjusituasjonen. Dette kan ifølge Dalland (2017) ha positiv innvirkning på foreldrenes svar, der de gir innholdsrike, spesifikke og relevante svar på spørsmålene som stilles.

Forstyrrelser under intervjuet kan ifølge Dalland (2017) også være en kilde til feiltolkninger. Tre av intervjuene ble gjennomført på teams. En av foreldrene hadde barnet på fanget og dette kan være forstyrrende og påvirke svarene. Dette kan ifølge Løkken & Søbstad (2014) redusere undersøkelsens pålitelighet.

I masteroppgaven blir fremgangsmåten og analyse- og transkripsjonsprosessen beskrevet. Dette kan styrke reliabiliteten. To veiledere og medstudenter har blitt involvert i studien. De

har sett oppgaven med andre øyne og kommet med konstruktive tilbakemeldinger. Dette kan også styrke studiens reliabilitet.

Validitet er et begrep som brukes i forskningsprosjekter og innebærer hvor godt, eller relevant, data representerer fenomenet som studeres (Johannessen et al., 2016, s.66). Det handler om gyldigheten av tolkningene til forskeren. Det bør stilles spørsmål om de tolkningene som vi har kommet fram til. Det kan være spørsmål om i hvilken grad en metode undersøker det den er ment å undersøke og i hvilken grad våre observasjoner faktisk reflekterer det vi ønsker å vite mer om. Validiteten kan sjekkes ved å undersøke feilkildene og kan styrkes ved å kritisere analyseprosessen (Thagaard, 2018, s.188).

Teorien som ble valgt til masteroppgaven var relevant for studiens problemstilling. Den valgte teorien ble kritisk vurdert. Metodevalget kan nok ha en betydning for studiens validitet. Fenomenologi er en relevant metodisk tilnærming fordi det gir en innsikt i foreldrenes opplevelse av overgangen fra hjem til barnehage. Kvalitative forskningsintervju har gitt relevant informasjon for den valgte problemstillingen. Det var relevant å intervju foreldre. De hadde ulike perspektiver på overgangen. I intervjuene var det informantenes opplevelser som var relevante. Spørsmålene som ble stilt i intervjuene ble i forkant drøftet og korrigert sammen med mine veiledere og medstudenter. Dette bidro til at spørsmålene ble mest mulig relevante for problemstillingen.

3.6 Forskningsetiske betraktninger

I forskning er det en del etiske prinsipper- og retningslinjer som må følges. Etikk er prinsipper, regler og retningslinjer for vurdering av om handlinger er riktige eller gale. Det dreier seg om hva vi kan og ikke kan gjøre mot hverandre (Johannessen et al., 2016, s.83). Forskeren har et etisk ansvar om å sørge for at deltakerne har fått tilstrekkelig med informasjon om forskningsprosjektet slik at de selv kan vurdere om de ønsker å delta. I forkant av prosjektet må forskeren vurdere hvem det trengs samtykke fra og hvor mye informasjon deltakerne skal få. Det skal sørges for at personlige opplysninger er konfidensielt og anonymisert. Det tredje etiske grunnprinsippet er knyttet til de konsekvensene forskningen kan ha for deltakerne (Thagaard, 2018, s.21-26).

I prosessen med masteroppgaven har det hele tiden blitt tatt forskningsetiske vurderinger. Den første vurderingen omhandler personene som ble involvert i forskningsprosjektet.

Informantene fikk i forkant av intervjuene utdelt samtykkeskjema. I samtykkeskjemaet ble informantene informert om studien og hva det innebar å delta. De ble opplyst om frivillig

deltakelse og at personopplysninger blir behandlet konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det krevdes informert samtykke fra informantene. Nettskjema-diktafon (UiO) ble brukt for å ta lydopptak av samtalen, som etterpå ble transkribert. Lydopptakene ble slettet etter transkriberingen. Et renskrevet referat ble sendt tilbake til informantene, slik at de fikk muligheten til å korrigere. I masteroppgaven har det ikke blitt benyttet navn på informantene, for å anonymisere dem.

I forskningsarbeid bør det reflekteres over maktspørsmål. Det er ulikt maktforhold mellom forskeren og informanten i forskningsintervju. Forskeren har størst makt i intervjusituasjonen. Det er forskeren som har den vitenskapelige kunnskapen om fenomenet og legger føringer for intervjuet (Kvale & Brinkmann, 2015, s.259). I min forskningsstudie reflektere jeg over spørsmålene som ble stilt i intervjuet. Det ble brukt et enkelt språk og spørsmålene var ikke avanserte. Fokuset var informantenes egne erfaringer og opplevelser, ikke deres teoretiske kunnskaper om overgangen. Min vitenskapelig kunnskap var heller ikke relevant i intervjuene. Som forsker ønsket jeg å være åpen, nysgjerrig, lyttende og anerkjennende i kommunikasjonen med informantene i intervjuene.

3.7 Fra tale til tekst

Nettskjema-diktafon-appen (UiO) ble brukt for å ta lydopptak av intervjuene i studien. Lydopptak er den vanligste måten å dokumentere intervju på (Johannessen et al., 2016, s.153). Det gir fyldig informasjon om hva informanten svarer på spørsmålene. Fordelen med lydopptak er at alt som blir sagt, blir bevart. Forskeren kan konsentrere seg om spørsmålene og informantenes reaksjoner. For å bruke sitater i presentasjonen av resultatene, er det viktig at utsagnene finnes ordrett på lydfilen. Etter lydopptak av intervju, transkriberes lydfilen. Forskeren lytter til lydfilen og skriver den inn i et dataprogram som senere anvendes i analysen. I en lydfil er det mulig å sette ned tempoet, øke hastigheten, sette på pause eller spole tilbake. Dette gir anledning til å reflektere over forløpet av intervjuet (Thagaard, 2018, s.111-112).

For å benytte lydopptak, trengs det tillatelse (Thagaard, 2018, s.112). I studien min ble det sendt inn søknad til Norsk senter for forskningsdata AS (NSD). I søknaden ble det informert om bruk av Nettskjema-Diktafon-Appen (UiO), for å ta lydopptak. Det ble vurdert at behandlingen av personopplysninger i prosjektet er i samsvar med personvernregelverket. Forskningsprosjektet ble godkjent og jeg kunne dermed sende ut forespørsel om deltagelse og samtykkeerklæring. I forespørsel om intervju ble det informert om forskningsprosjektet, hva

det innebærer å delta og at personopplysninger blir behandlet konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket (se vedlegg 2). Det ble tilbakesendt skriftlig samtykke fra deltakerne og det ble avtalt tidspunkt og sted for intervjuene. I forkant av intervjuene ble alt av korrespondanse slettet. Nettskjema-Diktafon-Appen var et nyttig verktøy, som gjorde det mulig for meg å fokusere på spørsmålene og lytte oppmerksomt til det som ble sagt. Det ga meg også muligheten til å anvende prober for å få flyt i samtalen og gi oppmuntrende respons til informanten. Lydfilene ble transkribert etter intervjuene. Det viste seg at transkribering av lydfilene var en lang prosess. Lydfilene ble lyttet til og skrevet inn på et dokument i Word skriveprogram. Lydfilene ble slettet etter at de hadde blitt transkribert.

3.8 Analyse og tolkning av tekst

I kvalitativ forskning er det vanlig å analysere meningsinnholdet. Det er innholdet i datamaterialet fra intervjuene som analyseres (Johannessen et al., 2016). I denne studien ønsker jeg å forstå den dypere meningen i foreldrenes opplevelser av overgangen fra hjem til barnehage. Det vil derfor være nødvendig å analysere innholdet i datamaterialet fra intervjuene. I studien analyserte jeg meningsinnholdet og det viste seg å være en lang prosess.

Analyse av meningsinnholdet kan nok gjøres på ulike måter. Johannesen et al. (2016) beskriver fire ulike faser i analysen av meningsinnholdet. Den første fasen er *helhetsinntrykk og sammenfatning av meningsinnhold*. Den andre fasen er *koder, kategorier og begrep*. Den tredje fasen er *kondensering* og den fjerde kalles for *sammenfatning* (Johannessen et al., 2016). I denne studien har jeg valgt å analysere intervjuene ut ifra disse fire fasene.

Den første fasen kalles for *helhetsinntrykk og sammenfatning av meningsinnhold*. Det handler om at forskeren leser gjennom datamaterialet og ser etter sentrale temaer og fjerner irrelevant informasjon (Johannessen et al., 2016, s.172-175). I denne studien ble det tjuesyv sider med transkripsjoner fra intervjuene. Tekstene ble lest inngående for å få god oversikt over innholdet og danne et inntrykk av sentrale temaer. Dette ga meg et helhetsinntrykk av meningsinnholdet. Irrelevant informasjon ble strøket bort.

Den andre fasen i analyse er *koder, kategorier og begrep*. I denne fasen skiller forskeren ut informasjonen som er relevant for problemstillingen (Johannessen et al., 2016, s.172-175). I denne studien ble det empiriske materialet i denne fasen organisert og ordnet. I dette arbeidet ble det brukt markeringstusjer med ulike farger for å markere den relevante informasjonen. Det som ikke ble markert ble utelatt fra oppgaven.

Den tredje fasen er *kondensering* og handler om å trekke ut deler av teksten som er kodet. Det kan hende noen av kodeordene kan slås sammen (Johannessen et al., 2016, s.172-175). I intervjuene sa informantene ofte det samme, dette ble satt sammen i samme setning eller avsnitt.

Den fjerde fasen er ifølge Johannessen et al. (2016) *sammenfatning*, der datamaterialet brukes til å utforme nye begreper og beskrivelser. De teoretiske begrepene jeg tok med meg inn i analysen er begreper som ble utvikles i møte med empiri.

Denne fremgangsmåten kan ifølge Johannessen et al. (2016) sikre systematikk i analysearbeidet og at det blir enklere å dokumentere tolkningene av materialet.

3.9 Generalisering

I forskning stilles spørsmålet om hvorvidt funnene er generaliserbare. Det innebærer om studien er relevant i andre lignende situasjoner (Kvale & Brinkmann, 2015, s.289-291). I min studie er ikke målet å generalisere, men å gjøre en grundig undersøkelse av hvordan foreldrene opplever overgangen fra hjem til barnehage. Datainnsamlingen er gjort på en relativ liten andel populasjon og det kan derfor hende funnene ikke er generaliserbare. Funnene i min studie kan overføres til andre relevante situasjoner og kan derfor være generaliserbare. De kan brukes i videre forskning eller i barnehagen for å øke kvaliteten på overgangen fra hjem til barnehage.

Vitenskapelig kunnskap regnes ifølge Kvale & Brinkmann (2015) som generaliserbar. Det vil si at kunnskapen som kommer fram i min undersøkelse kan regnes som generaliserbar. Det finnes tre ulike former for generalisering, som er naturalistisk-, statistisk- og analytisk. Den naturalistiske generaliseringen er ifølge Kvale & Brinkmann (2015) basert på personlige erfaringer og uttrykkes i ord. Kunnskapen som formidles i intervjuene er informantenes egne erfaringer og forståelser, og uttrykkes i ord. Det ble skrevet ned og ble dermed til konkret kunnskap. Statisk generalisering er ifølge Kvale & Brinkmann (2015) når funnene er basert på tilfeldig utvalg og resultatene er kvantifiserte. I min studie var det et tilfeldig utvalg av informanter, men de ble vagt etter kriterier. Den analytiske generaliseringen handler om i hvilken grad funnene fra studien kan brukes som veiviser for hva som kan skje i en annen situasjon (Kvale & Brinkmann, 2015, s.289-291). Funnene i min studie kan gi en oversikt over områder det bør arbeides med for å øke kvaliteten på overgangen fra hjem til barnehage.

4.0 Resultat

I dette kapittelet skal jeg presentere og beskrive resultatet fra det empiriske materialet. Analysen resulterte i fire hovedkategorier: økologisk overgang fra hjem til barnehage, kvalitet i overgangen, samarbeid i overgangen, tilknytning og relasjoner i overgangen.

Tabell 1 viser en oversikt over hovedkategoriene og underkategoriene:

Hovedkategorier	Underkategorier
Økologisk overgang fra hjem til barnehage	Kontinuitet og forberedelse i overgangen
Kvalitet i overgangen	Strukturkvalitet i overgangen Prosesskvalitet i overgangen
Samarbeid i overgangen	Samarbeidsrelasjon Informativ og praktisk informasjon før oppstart. Personlig informasjon i- og etter oppstart
Tilknytning og relasjoner i overgangen	Tilknytningsatferd og barns adskillelsesangst i overgangen. Tilknytningsatferd og tilknytningsperson Omsorg og anerkjennelse

Videre skal jeg beskrive hva kategoriene handler om, presentere sitater fra informantene og oppsummere de sentrale funnene som har kommet fram i intervjuene. Hensikten er å få fram foreldrenes opplevelser og erfaringer av den økologiske overgangen fra hjem til barnehage. Resultatet fra funnene legger grunnlaget for drøftingskapittelet, der de sentrale funnene skal drøftes i lys av teori og forskning.

4.1 Økologisk overgang fra hjem til barnehage

Denne hovedkategorien omfatter foreldrenes opplevelser av overgangen og hvordan barnet håndterte den økologiske overgangen fra hjem til barnehage. Følgende sitater viser foreldrenes opplevelser av barnets erfaringer av overgangen. En mor forteller:

Jeg tror barnet mitt følte seg ivaretatt, og overgangen gikk bra. Det var nok mange inntrykk de første dagene.

En mor forteller:

Overgangen ble en positiv opplevelse for barnet mitt. Hun fikk en fin opplevelse og synes det var veldig kjekt å være i barnehagen, hun er trygg der og har funnet sin plass.

En far forteller:

Jeg vet barnet mitt håndterte overgangen bra, han opplevde raskt trivsel og trygghet.

I sitatene kommer det fram at overgangen fra hjem til barnehage var en positiv opplevelse for barna og at de håndterte den bra og raskt opplevde trivsel og trygghet i overgangen. Følgende sitat viser at overgangen utløser emosjonelle reaksjoner hos små barn:

Barnet mitt gråt litt i overgangen og virket litt stresset og utrolig. De første dagene i barnehagen var barnet mitt trøtt.

Sitatet viser at overgangen utløser negative emosjonelle reaksjoner hos barna, som stress, gråt og trøtthet. Følgende sitater viser foreldrenes opplevelser i forkant av overgangen. En mor forteller:

Jeg gruet meg veldig til barnet mitt skulle begynne i barnehagen. Det føltes sårt å plutselig fra å ha barnet mitt hjemme hele dagene til å plutselig skulle levere henne til fremmede folk.

En mor forteller:

Jeg var skeptisk til barnehagen og tenkte at hvis dette ikke går bra må jeg bare ha henne hjemme.

En mor forteller:

Jeg opplevde det som grusomt når barnet mitt skulle begynne i barnehagen, ville ikke hun skulle begynne. Jeg hadde vondt i magen og gruet meg sånn.

I sitatene kommer det fram at foreldrene opplever overgangen som sår, grusom og skremmende.

4.1.1 Kontinuitet og forberedelse i overgangen

Underkategorien omhandler hvilke tiltak foreldrene og barnehagen prioriterer å gjennomføre i forhold til kontinuitet og forberedelse. Følgende sitat viser at foreldrene prioriterer å gjennomføre et tiltak i forhold til fysisk kontinuitet:

I helgene før oppstart i barnehagen var vi ofte å lekte på uteområdet i barnehagen. Vi fortalte barnet vårt at hun skulle begynne i denne barnehagen og vi tok ofte en titt inn i vinduet.

Sitatet viser at foreldrene lar barna leke mye i barnehagens uteområde før oppstart. Følgende sitat viser at personalet gjennomfører et tiltak i forhold til fysisk kontinuitet:

Vi var jo på møte nede i barnehagen, der de viste oss plassen. Vi hadde med barnet, fikk sett hvor hun skulle være, vite rutiner og snakket med hun som skulle ha ansvar for henne.

Vi fikk komme på besøk før oppstart, slik at jeg og barnet mitt fikk sett hvor hun skulle være. Det var fint syns jeg.

I sitatene kommer det fram at to av fire foreldre fikk komme på besøk før oppstart, der en av dem fikk omvisning i barnehagens fysiske miljø. Følgende sitat viser at barnehagen har faste rutiner i barnehagen:

Vi fikk vite at barnehagen hadde faste rutiner gjennom hele dagen, spesielt rundt mat og søvn.

Det kommer fram at barnehagen har faste rutiner rundt mat og søvn. Foreldrene endrer og tilpasser sove- og spiserutinene før oppstart, dette kommer fram i følgende sitat:

Vi endret leggerutinene hennes, slik at hun la seg mer til barnehagens rutiner. Nå føler jeg vi tilrettelegger oss veldig barnehagehverdagen. Sånn som i helgene spiser vi

samme tid som hun får mat i barnehagen. Bare sånn at hun får de samme rutine hver dag.

I sitatet kommer det fram at foreldrene endrer og tilpasser rutine slik at barna skal oppleve kontinuitet i overgangen. Følgende sitat viser hvordan foreldrene forberede barna før oppstart:

Vi fikk beskjed om at det er viktig å forberede barnet før oppstart og var derfor ofte å lekte på uteområdet i barnehagen.

Sitatet viser at barnehagen gir informasjon til foreldrene om betydningen av forberedelse og det å la barna leke mye i barnehagens uteområde før oppstart. Foreldrene ønsker å få informasjon om personalet før oppstart, dette kommer fram i følgende sitat:

Det hadde vært fint om vi kunne fått bilder av personalet før oppstart, slik at vi kunne vist bildene og snakket om personalet til barnet vårt, som en del av forberedelsen.

I sitatet kommer det fram at bilder av personalet kan brukes i arbeidet med å forberede barnet før oppstart. Det kan være godt for barnet å ha meg seg et overgangsobjekt i overgangen, dette kommer fram i følgende sitater:

I overgangen hadde barnet mitt med seg bamsen sin, hun er veldig glad i den. Jeg tror det var godt for barnet mitt å ha med bamsen i barnehagen og jeg vet personalet lot hun holde den når hun var litt lei seg eller skulle sove.

Personalet i barnehagen fortalt oss at det var viktig at barnet hadde med seg et overgangsobjekt. Barnet mitt er glad i en koseklut og smukk og hadde med seg dette i barnehagen. Hun får lov til å ha smukk og koseklut når hun er lei seg og skal sove.

Sitatene viser at personalet og foreldrene er klar over betydningen av barns overgangsobjekt og lar dem ha det med seg i situasjoner der barnet trenger å bli trøstet og beroliget.

4.1.2 Oppsummering av sentrale funn

Resultatet viser at overgangen fra hjem til barnehage var en positiv opplevelse for barna og de håndterte den bra. Overgangen utløser negative emosjonelle reaksjoner hos barna, som stress, gråt og trøtthet. Foreldrene opplever overgangen som sår, grusom og skremmende.

Resultatet viser at foreldrene prioriterer å gjennomføre tiltak i forhold til fysisk kontinuitet. De lar barna leke mye i barnehagens uteområde før oppstart. I resultatet fra min undersøkelse kommer det fram at noen foreldre ikke gir barna mulighet til å bli kjent med barnehagens

fysiske miljø. Foreldrene gruer seg til oppstart i barnehagen. Resultatet viser at foreldrene endrer og tilpasser sove- og spiserutiner før oppstart, slik at barnehagen blir mer lik som i barnehagen. Det kommer fram at foreldrene ser betydningen av barns overgangsobjekt og lar dem ha det med seg i overgangssituasjonen.

I intervjuene kommer det fram at tre av fire barn får ikke komme på besøk før oppstart i barnehagen. Dette kan nok bidra til at barna ikke får bli kjent med det fysiske miljøet i barnehagen og opplever kontinuitet i overgangen. Resultatet fra undersøkelsen viser personalet i barnehagen lar barnet ha med seg overgangsobjekt i situasjoner der barnet trenger å bli trøstet og beroliget. Personalet er klar over betydningen av barns overgangsobjekt og informerer foreldrene om viktigheten av overgangsobjekt i overgangssituasjonen. Av resultatet kommer det fram at barnehagen gir informasjon til foreldrene om betydningen av forberedelse og det å la barna leke mye i barnehagens uteområde før oppstart. Barnehagen har faste rutiner rundt søvn og mat. I intervjuene kommer det fram at to av fire foreldre fikk komme på besøk til barnehagen før oppstart. En av foreldrene fikk omvisning av barnehagens fysiske inne- og utemiljø. Resultatet viser at foreldrene har behov for å få kjennskap til personalet før oppstart.

4.2 Kvalitet i overgangen

4.2.1 Strukturkvalitet i overgangen

Tilvenning omhandler den første tiden i barnehagen, fra barnet begynner til det har blitt trygg i barnehagen. I intervjuene ønsket jeg å få tak i foreldrenes opplevelser av tilvenning. En far opplevde tilvenningen på følgende måte:

Tilvenning følte jeg de tok på sparket altså. De tok det litt som det kommer.

Sitatet viser en opplevelse av en lite organisert tilvenning. I følgende sitater beskriver to mødre den første tiden i barnehagen:

Den første dagen lot de oss bare være der og barnet mitt fikk være med meg og bare utforske.

Fokuset den første tiden var å bli kjent med de ansatte. Det følte jeg var viktig for henne og det var det jo for oss også.

Sitatene viser at fokuset den første tiden var å bli kjent med personalet og utforske omgivelsene, med foreldrene til stede. For å gi barna en rolig start, hadde barnehagen organisert på følgende måte:

For at de to nye barna skulle få en rolig start, var det kun noen få barn på avdelingen. Barnet mitt skulle bli vant til at det var andre barn der, men at det ikke skulle bli for voldsomt.

Vi begynte jo ikke med fulle dager med en gang. Så vi var der jo kun et par timer om gangen i begynnelsen.

Det viser seg at i den første tiden av barnehagen skal barna kun være noen få timer og det er få barn på avdelingen. Barnet får på denne måten en rolig start. I følgende sitater beskriver foreldrene hvor mange dager de fikk til tilvenning og deres opplevelser omkring dette. En mor forteller:

Barnehagen hadde tilvenning etter jåttåmodellen, som var tilvenning i fem dager. Min gutt hadde ikke behov for fem dager, men tror det er en bra modell for flere barn som treger litt lengre tid for å bli trygg.

En mor forteller:

Vi begynte på en tirsdag og var der hele den uken. Så var vi der mandagen og tirsdagen igjen. Så det var vell seks dager vi var der totalt. Jeg er glad for at vi fikk muligheten til å være der så lenge vi følte behov for det. For oss var seks dager mer enn nok, fordi barnet mitt ble fort trygg og likte seg der. Det tror jeg er viktig, at man får den tiden vi trenger. Der syns jeg barnehagen har vært flinke, de tok seg tid til at vi kunne styre på sånn vi ønsket i forhold til hvor mange dager vi skulle være i tilvenning, hvor mange timer om dagen osv.

En mor forteller:

De anbefalte jo tre tilvenningsdager, det var slik de hadde gjort det før. At du var med de tre første dagene, du kunne velge om du ville være lengre. Det skulle kun være noen timer, forklarte de da. Jeg hadde jo et eget ønske, en egen plan som vi kjørte da. Så vi hadde tilvenning i to uker. Det var fordi jeg hadde muligheten til det på grunn av jobb.

En far forteller:

Vi hadde tre tilvenningsdager, men vi ba om å få to til, fordi vi var usikre. Barnet vårt gikk det fint med. Det var heller vi som synes det var vanskelig.

Sitatene viser at barnehagene har ulike organiseringer i forhold til hvor mange dager som settes av til tilvenning. To mødre sa barnehagen hadde organisert fem og seks tilvenningsdager, mens en mor og en far sa det var satt av tre dager til tilvenning. Foreldrene som fikk tre tilvenningsdager, hadde behov for flere dager. I følgende sitater uttrykker to mødre at tre dager tilvenning er for lite:

Jeg synes det er sykt å kun få tre dager til tilvenning, når vi får fri fra jobb, spesielt med så små barn. Så synes jeg det er altfor lite. Til og med for barnet mitt som trivdes raskt, så hadde jeg ikke følt meg komfortabel etter bare tre dager og bare levert og reist fra henne. Så det håper jeg det går an å endre på, uansett hvor flinke barnehagen er, så handler det ikke om det, men å gi barna tid til å bli trygge.

Jeg hadde ikke klart kun tre dager tilvenning. Det har jo vært korona, så det gjør jo også at du nødvendigvis ikke har vært med så mange. Det gjør at barnet mitt ble mer usikker på folk, som gjorde at jeg tenkte hun trengte mer tid. Jeg trengte også lengre tid for å vite at da er hun trygg liksom.

I sitatene kommer det fram at tre dager tilvenning er for lite og foreldrene har behov for flere dager for å bli trygge. Foreldrene forteller at tilvenningsdagene foregår på følgende måte:

Den første uken kom vi alltid kl.9.30. Den første dagen dro vi når de skulle ha lunsj kl.11. Andre dagen fikk vi være med på lunsj. Det var vel de første dagene, så var vi der fra 9.30-11.30. Vi var med for å spise lunsj, så dro hjem. Før hun helt på slutten av uken sov, altså vi var med for å spise lunsj, la henne i vognen, så gikk jeg hjem. Så hente jeg når hun våknet igjen. Bare sånn at hun skulle bli vant ned å sove i barnehagen.

Det var en hel uke så var jeg eller barnefarene med i barnehagen, så de første dagene var vi fra morgenen av. Noen dager var vi fra morgenen av, noen dager var vi rett før hvilen, slik at hun fikk hvile i barnehagen, så de siste dagene var det etter hvilen. Uken etterpå leverte jeg, så var hun noen timer alene, mens en av oss var i nærheten. Så ble det flere og flere timer i løpet av den siste uken, der hun var alene liksom.

Sitatene viser at tilvenningen er organisert til bestemte tidspunkt på dagen. Den første dagen foregår tilvenningen på morgenen og har en varighet på omtrent en time. De neste dagene øker antall timer med tilvenning og barnet er etter hvert noen timer alene uten foreldrene. Personalet kompetanse er avgjørende for kvaliteten i overgangen, dette kommer fram i følgende sitat:

Jeg forventet at personalet hadde kunnskap om cos sirkelen og toner seg inn når barnet er klar for det.

4.2.2 Prosesskvalitet i overgangen

Følgende sitater kan knyttes til prosesskvalitet i overgangen:

I overgangen til barnehagen var det viktig for meg at barnet mitt opplevde trivsel og trygghet.

Det var mange tanker om hvem de ansatte er, er de greie, kan jeg stole på dem, kommer de til å ta vare på barnet mitt, hvordan kommer de andre ungene til å være, kommer de til å være snille med barnet mitt, hvordan er miljøet der og hvordan er en barnehagehverdag.

I sitatene kommer det fram at foreldrenes kriterium for kvalitet i overgangen er barns subjektive opplevelse av trivsel og gode barn-voksen-relasjoner.

4.2.3 Oppsummering av sentrale funn

Barnehagen har organisert for en tilvenningsperiode, som er fra barnet begynner i barnehagen til det har blitt trygg. En far opplever at tilvenningen er lite planlagt og organisert og personalet tok det litt som det kommer. To mødre opplever det motsatte; en planlagt og organisert tilvenning, der fokuset er å bli kjent og utforske omgivelsene, med foreldrene til stede. Dette viser at det organiseres for at foreldrene får være til stede den første tiden i barnehagen.

Av resultatet kommer det fram at det er viktig for foreldrene å bli kjent med de ansatte den første tiden i barnehagen. I tilvenning organiseres det for at barna kun skal være noen få timer om dagen og det er få barn på avdelingen. Det viser seg at på tvers av barnehagene finnes det ulike tilvenningspraksiser i forhold til antall dager foreldrene får være til stede. Det er noen som har fem dager tilvenning med foreldre til stede, noen har tre dager og noen organiserer antall dager etter barnets behov. Foreldrene opplever at tre dager tilvenning er for lite og de

har behov for flere dager for å bli trygge. Det kommer fram at tilvenningen er organisert til bestemte tidspunkt på dagen; den første dagen fra morgenen av, noen dager rett før hvilen og noen dager etter hvilen.

4.3 Samarbeid i overgangen

Denne hovedkategorien handler om foreldrenes opplevelser av det formell- og uformelle samarbeidet med personalet i overgangen fra hjem til barnehagen. Følgende tre sitater viser foreldrenes opplevelser av samarbeidet. En mor forteller:

Det har kun vært positive opplevelser av samarbeidet. Vi hadde så god dialog med barnehagen om hvordan vi skulle gjøre det, at vi fikk tiden, og at de møtte forståelse og hørte på hvordan jeg ønsket å ha det i denne overgangen. At de møtte meg på det, ville samarbeide om det og ville prøve det ut. Så jeg syns det har vært veldig positivt.

En mor forteller:

Jeg har egentlig ingen negative opplevelser av samarbeidet, eneste negative var i forhold til kommunikasjon i oppstart. Det var veldig lite informasjon der, det savnet jeg jo. Jeg vet mange barnehager har sånn mykid app eller noe sånn, det skulle jeg ønsket vår barnehage hadde. Det hadde vært en ting som hadde gjort det lettere for oss å holde oversikt. Men utenom det så syns jeg likevel det er et godt samarbeid. Vi får den informasjonen vi trenger, der er veldig behjelpelige hver gang vi har spørsmål.

En far forteller:

Samarbeidet var fraværende egentlig, vi hørte jo ikke mye fra dem. Vi visste ikke hvordan de ansatte så ut, hva de het, vi visste egentlig ingenting. Jeg føler at samarbeidet fra barnehagen sin side er litt sløvt. Vi som foreldre kan gjerne oppfattes som litt sløve, men vi føler jo på en usikkerhet i forhold til hva de ønsker av informasjon.

I sitatene kommer det fram at foreldrene har både positive og negative opplevelser av samarbeidet med barnehagen i overgangen. Respondenten som har gode opplevelser, blir hørt, møtt med forståelse, har god dialog med barnehagen og får tilstrekkelig med informasjon. Foreldrene som har negative opplevelser, får lite informasjon fra barnehagen. Foreldrenes kriterium for et godt samarbeid i overgangen beskrives i følgende sitater:

I et godt samarbeid er det god dialog mellom foreldrene og barnehagen. Det er toveis kommunikasjon, hvor begge parter skal prøve å gjør det beste de kan for at overgangen skal bli så god som mulig for barnet.

Et godt samarbeid handler om å gi og ta. Både barnehagen og foreldrene har ansvar for å gi informasjon for at den andre parten skal gjøre en best mulig jobb. Når foreldrene henter så burde de få så mye informasjon som mulig fra barnehagen og motsatt på morgenen når barnehagen tar imot barna. Så et godt samarbeid handler om informasjonsdeling og åpenhet. Jeg tror det er viktig at det er så mye åpenhet at du kan si ifra med en gang det er noe.

Det viser seg at foreldrenes kriterium for et godt samarbeid i overgangen er god kommunikasjon med barnehagen, der det utveksles tilstrekkelig med informasjon.

4.3.1 Samarbeidsrelasjon

Følgende sitater viser hvordan tre mødre ble møtt og deres opplevelse av personalet i overgangen:

De var blide og hyggelige. Det jeg likte var at de var veldig åpne og at jeg følte jeg kjente dem som personer. Ikke bare en ansatt, men at de delte av seg selv. De var åpne, som gjør at jeg er mer trygg og vett litt mer.

De er flinke på å møte meg med å være ærlige og hvis det er noe så sier de ifra. Når de har vært åpne og direkte fra starten og har vist forståelse for at jeg er førstegangsmor at jeg gjerne er litt usikker på ting, så har de på en måte trygget meg.

Personalet er positive og flinke. De er gode. De viser forståelse og omsorg. Jeg synes det er veldig fine, åpne og trygge folk som gir av seg selv. De ser ikke på det som en jobb, men en plass de liker å være, at de liker seg på jobben og at de faktisk bygge et godt forhold til ungene. Det synes jeg er veldig kjekt å se.

Mødrene opplever personalet som blide, hyggelige, åpne og ærlige og blir dermed trygge på dem. Personalet uttrykker en glede og trivsel, og ønsker å bygge en god relasjon til barna. En far ble møtt på en annen måte og har andre opplevelser av personalet:

Det var ingen av personalet som presenterte seg med navn og hilste. Det var liksom aldri en situasjon der de var interessert i meg. Det er mange å forholde seg til, det er så mange jeg møter. Det er derfor vanskelig å bli kjent med personalet.

Sitatet viser en opplevelse av å ikke bli møtt av personalet, der de ikke presenterte seg selv eller viste interesser for å bli kjent.

4.3.2 Informativ og praktisk informasjon før oppstart

Informativ informasjon omfatter informasjonen som foreldrene får fra barnehagen før oppstart i barnehagen. Den informative informasjonen synes å utgjøre en sentral del av informasjonsbehovet til foreldrene. Følgende sitater viser informasjonen tre foreldre fikk i overgangen og hva de ønsker av informasjon før oppstart:

Før barnehagestart fikk vi informasjon om barnehagen, om avdelingen, dagsrytme og bilde av de ansatte.

Barnehagen hadde sendt en e-post, der det sto «møt opp mandag 4.januar kl. 9.30 for tilvenning». Utenom det var det ingen informasjon. Når jeg svarte på den e-posten så spurte jeg liksom «ja, men kan jeg få en liste over ting jeg trenger» i forhold til hva barnet mitt trenger i barnehagen. Hva trenger en unge i barnehagen, så det savnet jeg veldig, at det var en litt mer informert e-post. Så for meg begynte vi oppstarten i barnehagen uten egentlig noe informasjon og vi visste ikke navnet på de som jobbet der.

Det var ingen informasjon om tilvenning. Vi visste ikke hva vi gikk til første dagen når barnet mitt skulle begynne i barnehagen.

Foreldrene har behov for informativ og praktisk informasjon om selve oppstarten i barnehagen, som vil si informasjon om de ansatte, utstyr og klær barna trenger og om rutiner for tilvenning. Følgende sitat viser at informasjonen fra barnehagen før oppstart er viktig for å trygge foreldrene:

Det var ingen informasjon om tilvenning, det er jo en stor usikkerhet for oss. Som forelder, spesielt første gang, så merker jeg du blir veldig usikker når du ikke får noe informasjon fra barnehagen.

Følgende sitater viser hvordan foreldrene fikk informasjonen fra barnehagen før oppstart i barnehagen:

Vi fikk bare et veldig generelt informasjonsskriv.

Før barnehagestart ringte de meg på telefon. Jeg hadde samtale med dem og snakket med dem over telefon. Det synes jeg var veldig greit. Jeg fikk liksom høre stemmen, fikk snakket litt ja. Jeg fikk telefonnummeret, hun sa jeg kunne ringe hvis det var noe jeg lurte på. Det gjorde jeg jo, de tok telefonen med en gang, de var flinke til å ta telefonen.

Barnehagen hadde sendt en e-post, men den hadde havnet i søppelposten, så jeg hadde ikke sett den. Jeg endte opp med å sende en e-post til barnehagen, som jeg fant på nettsiden, fordi jeg ikke hadde hørt noe.

Foreldrene fikk skriftlig eller muntlig informasjon fra barnehagen før oppstart, og det ble på denne måten opprettet en første kontakt mellom foreldrene og barnehagen. Den skriftlige informasjonen var i form av et informasjonsskriv eller en e-post. Den muntlige informasjonen var i form av en samtale over telefon. Det var informanter som ikke var tilfreds med hvordan de fikk informasjon fra barnehagen før oppstart, dette komme fram i følgende sitater:

Det hadde vært kjekt med en besøksdag før oppstart, ikke bare samtaler mellom foreldre og ansatte.

Vi hadde jo ingen møter. Vi møtte jo ikke barnehagen i forkant av barnehagestart.

Før barnehagestart forventet jeg et foreldremøte for å få informasjon. Det var satt opp et foreldremøte. Det ble avlyst, de sa de hadde så mye å gjøre med korona situasjonen, så de kunne ikke prioritere det.

Det viser seg at foreldrene har et ønske om besøksdag og møter med barnehagen før oppstart, for å få tilstrekkelig informasjon omkring overgangen.

4.3.3 Personlig informasjon i- og etter oppstart

Personlig informasjon er den informasjonen som formidles mellom foreldrene og barnehagen som omhandler det enkelte barnet. Følgende sitater viser den personlige informasjonen som foreldrene får fra barnehagen:

Barnehagen var veldig gode til å sende bilder av gutten min og beskrivelser om hva de gjør. Det var veldig kjekt å få de første dagene etter tilvenning.

Jeg synes det har vært vanskelig hvis barnet mitt har begynt å gråte når jeg skal gå. Da er personalet flinke til å enten ringe meg eller sende melding og si: «nå har hun det

fint, hun roet seg ned med en gang, det er bare akkurat når du går at hun synes det er litt vanskelig». Så sender de et bilde av henne at hun sitter å gjør noe gøy. Personalet er veldig flinke på å trygge meg og vise forståelse for at jeg synes det er veldig vanskelig. Det gjør det lettere for meg å slappe av.

Det er viktig at vi hele tiden får tilbakemeldinger om hva som har skjedd i løpet av en dag, i forhold til om hun har hatt en god dag, har hun sovet og spist godt.

Foreldrene får tilsendt bilder og beskrivelser av det enkelte barnet. Sitatene viser at den personlige informasjonen bidrar til å trygge foreldrene. Det kan synes at den personlige informasjonen også utgjør en sentral del av informasjonsbehovet. En far forteller:

Når vi kommer for å hente i barnehagen er det liksom bare «han har hatt en fin dag». Du får ikke mer informasjon på en måte.

Sitatet viser at det er behov for mer personlig informasjon fra barnehagen i hentesituasjonen. Følgende sitater viser at den personlige informasjonen formidles i form av skriftlig materiell og uformell dialog:

Mesteparten av kommunikasjonen er i hente- og leveringssituasjonen.

Nå har jeg jo hatt en åpen dialog med barnehagen. Så vi har liksom hatt åpen og ærlig dialog både når vi har vært i barnehagen, snakket med dem der eller hvis jeg har lurt på noe så har jeg ringt dem. Ellers har vi jo også den appen som vi kommuniserer på. Den heter Family. Den synes jeg har vært veldig fin.

Kommunikasjonen jeg har med dem nå er jo, jeg har først og fremst nummeret deres til avdelingen, der er de flinke på å svare veldig raskt.

Den personlige informasjonen formidles i hente- og leveringssituasjonen, gjennom en app og over telefon. Foreldrene formidler også personlig informasjon om barnet i overgangen:

Min rolle i overgangen er å gi informasjon om barnet mitt; hva han liker å spise, søvn, hvilke sanger og leker han er interessert i osv.

I tilvenningsperioden kommuniserte jeg hvilke behov barnet mitt har. Det kan være for eksempel at hun liker å få tutt når hun blir lei seg og hva hun liker å spise.

Ved levering er det mest jeg som kommuniserer. Da kan jeg for eksempel si hva han har spist, hvordan natten og morgenen har vært. Jeg stiller også spørsmål om det er noe jeg lurer på.

I overgangen gir foreldrene informasjon om barnets behov, som søvn, mat, interesser og trygghet. Det viser seg at foreldre innhente informasjon fra barnehagen ved å stille spørsmål.

4.3.4 Oppsummering av sentrale funn

Av resultatet vises det at foreldrene har både positive og negative opplevelser med samarbeidet i overgangen. Foreldrene som har positive opplevelser, blir hørt og møtt med forståelse av et behjelpelig personell. De har god dialog med barnehagen, kan stille spørsmål, får tilstrekkelig med informasjon og barnehagen viste interesse for å samarbeide. De negative opplevelsene av samarbeidet kommer av manglende kommunikasjon og lite informasjon før oppstart. Det uttrykkes et ønske om mer informasjon om personalet før oppstart; hva de heter og bilde av dem. En av foreldrene har et ønske om muligheten for digital kommunikasjon med barnehagen i en app.

Foreldrenes kriterium for et godt samarbeid i overgangen er god kommunikasjon og utveksling av tilstrekkelig med informasjon. Forutsetningen for et godt samarbeid er innsats og åpenhet i samarbeidsrelasjonen.

Informativ og praktisk informasjon utgjør en sentral del av informasjonsbehovet til foreldrene. Dette er informasjon om ansatte, utstyr og klær barna trenger og barnehagens rutiner. Foreldrenes behov for informativ og praktisk informasjon er størst før oppstart i barnehagen. Den informative informasjonen fikk foreldrene i form av skriftlig materiell, som informasjonsskriv og e-post, men også formell og uformell dialog over telefon. For å få tilstrekkelig med informasjon uttrykkes det et ønske om besøksdag og møter med barnehagen før oppstart.

Det kan synes at den personlige informasjonen også utgjør en sentral del av informasjonsbehovet til foreldrene. Informasjonen gir beskrivelser som omhandler det enkelte barnet, som for eksempel hva barnet har gjort i løpet av dagen og om barnet har spist og sovet godt. Foreldrene peker på at denne type informasjon er viktig i forhold til hva familien skal foreta seg resten av dagen. Den personlige informasjonen gis i form av skriftlig materiell, som over meldinger og i en digital app, men også uformell dialog over telefon og i levering- og hentesituasjonen. Foreldrene innhente og formidle personlig informasjon om barnets behov og

interesser i form av uformell dialog i tilvenningsperioden og ved levering- og hente situasjonen.

De sentrale funnene fra intervjuene er at i positive samarbeidsrelasjoner blir foreldrene hørt og møtt med forståelse. I et godt samarbeid er det god kommunikasjon og det gis tilstrekkelig med informasjon. Praktisk og personlig informasjon utgjør en sentral del av informasjonsbehovet til foreldrene. Tilstrekkelig med informasjon skaper trygghet hos foreldrene i overgangen. Av resultatet kan vi lese at foreldrene ønsker mer informasjon i overgangen og vil gjerne komme på besøk eller ha møter med personalet før oppstart i barnehagen.

4.4 Tilknytning og relasjoner i overgangen

4.4.1 Tilknytningsatferd og tilknytningsperson

Barn har en tilknytningsatferd, som kommer fram i følgende sitat:

Barnet mitt gråt en del ved adskillelse, det var vondt for meg å høre. Hun holdt fast i meg og det virket ut som om hun ikke ville jeg skulle gå. Det var ikke kjekt for meg å gå når barnet mitt hadde en slik reaksjon ved adskillelse. Jeg opplevde det som helt forferdelig faktisk.

Sitatet viser at foreldrene opplever at det er vondt å høre på barns tilknytningsatferd og at det er vanskelig å dra når barnet gråter. Foreldrene er den trygge basen for barnet i overgangen, som kommer fram i følgende sitat:

Som foreldre er man jo den trygge basen for barnet, der jeg er til stede for barnet mitt den første tiden i barnehagen. Barn er jo veldig flinke på å lese oss som personer, så hvis de merke at vi er trygge i barnehagen og stoler på de ansatte, så er det jo lettere for ungen også, tror jeg.

Min rolle er jo på en måte å vise trygghet, være til stede og vise at barnehagen er en kjekk plass og ikke vise at det er noe jeg ikke har lyst til. Men at det er en positiv plass, kan leke med andre unger og utfordre seg selv. Min rolle er å vise at dette er en trygg og god plass, som det skal være kjekt å være i. Å skape trygghet og glede rundt det å faktisk være der.

Sitatene viser at foreldrene er den trygge basen for barnet og skal være til stede og skape trygghet i overgangen fra hjem til barnehage. I overgangen til barnehagen får barnet og

foreldrene tildelt en tilknytningsperson blant personalet som de kan forholde seg til og bli trygg på. Dette kommer fram i følgende sitat:

Barnet mitt fikk en primærkontakt, der det var viktig å få god kontakt med den ene voksne.

Første dagen var alle de nye ungene samtidig på tilvenning, da skulle hver av de voksne ha ansvar for to samtidig og bli kjent.

Sitatene viser at tilknytningspersonen i barnehagen kalles en primærkontakt og hensikten er å bli kjent og få god kontakt. En mor beskriver tilknytningspersonen i barnehagen på følgende måte:

Jeg fikk vite at den kontaktpersonen skulle ha fullt fokus på barnet de første dagene. Det syns jeg var veldig fint, og det ser jeg jo enda i dag at hun som hun hadde da, det er jo henne hun har nærmest forhold til. Hun ble som en barnehagemor for barnet mitt, siden hun har blitt vant til henne. Så det var veldig fint. Da visste jeg at når jeg kom dit var det liksom henne, det gjorde de liksom lenge også, at det var hun som kom og møtte oss og at det var hun som var med barnet mitt. Det var en trygghet for meg at hun hadde en kontaktperson, tror nok det var en trygghet for barnet mitt også.

I sitatet kommer det fram at tilknytningspersonen skal ha «et spesielt øye» med barnet den første tiden i barnehagen. Det viser seg at en tilknytningsperson skaper trygghet hos barnet og foreldrene. Foreldrene har ulike forventinger til tilknytningspersonen i overgangen, som kommer fram i følgende sitat:

Jeg forventet at de ansatte var engasjerte, hadde god tid, kunnskap om trygghetssirkelen og stiller spørsmål. At de ansatte var interessert i å bli kjent med gutten min.

Det er en forventning om at personalet er engasjerte og interesserte i det enkelte barnet i overgangen, og avsetter god tid til å bli kjent. Personalet bør ha kunnskap og fokus på barnets behov. To mødre forteller:

Vi ble tatt imot av et personale som var engasjert i og interessert i å bli kjent med barnet mitt.

De satt jo alltid på gulvet, for å komme ned på barnets nivå. De ansatte lekte, viste biler. De var jo aktive, lekte med dem, sang sanger og lot dem sitte på fanget.

Sitatene viser at personalet er engasjert og interessert i å bli kjent, og har fokus på barnets behov. I følgende sitat kommer det fram en annen opplevelse av hvordan barnet blir møtt av tilknytningspersonen i overgangen:

På morgenen møter de han alltid med haaalooo, nesten litt sånn mye. Det er jo mange morgener der han gråter på vei til barnehagen og at han gjerne trenger litt ro. De kommer ut i garderoben for å ta imot, men det er jo en stor garderobe på fire avdelinger. Så det er jo litt kaos. De logger inn på den appen på telefonen mens de sier god morgen. Det føler jeg er veldig upersonlig.

Min tolkning av sitatet er at personalet ikke ser barnets behov, og viser ikke engasjement og interesse i barnet. Personalet er mer opptatt av å registrere at barnet har kommet. Omgivelsene barnet blitt møtt i blir beskrevet som kaos.

4.4.2 Omsorg og anerkjennelse

Omsorg og anerkjennelse er verdier som foreldrene trekker fram i intervjuene og kan ha påvirket deres opplevelse av overgangen. Følgende sitater viser at personalet i barnehagen er omsorgsfulle i tilknytning til barnet i overgangen:

Personalet ga klemmer, viste omsorg og trygghet via nærkontakt. De lot dem sitte på fanget. Jeg følte de var veldig trygge og flinke til å gi omsorg.

Så fort barnet mitt begynte å gråte tok de henne opp, ga henne trutt, trøstet henne og gikk rundt og sang. Jeg synes det er utrolig tøft å gjøre det foran meg. Sant, gå rundt å trøste min unge, som de ikke kjenner så godt. Det har tydeligvis fungert, for nå er hun trygg på dem.

Sitatene viser at personalet er oppmerksomme på barns følelser og behov og gir barna omsorg gjennom sang og fysisk nærhet som klem, kos og ta dem på fanget. Et omsorgsfullt personale er ifølge foreldrene, en forutsetning for barns trygghet i overgangen. Følgende sitat viser at det ikke alltid er tilfellet at det kommuniseres omsorg av personalet i interaksjon med barna:

Det er sjeldent at han får en klem. Jeg får en følelse av at personalet ikke gjør mer enn de må. De strekker seg ikke veldig langt for at sønnen min skal ha det bra i barnehagen.

Følgende sitat viser at personalet er anerkjennende i møte med barnet i overgangen.

Personalet var anerkjennende og viste en forståelse for at det er en vanskelig situasjon for ungen i starten. Det er jo utrygt og nye folk, men jeg synes de var gode på å møte henne.

4.4.3 Oppsummering av sentrale funn

Det kommer fram at foreldrene representerer den «trygge basen» for barnet i overgangen, der de er til stede for barnet og viser glede og trivsel i overgangen. Dette viser at foreldrene vet at de er betydningsfulle og kan påvirke barns utfall av overgangen. Foreldrene mener det er viktig å være til stede for barnet den første tiden i barnehagen. Dette viser at foreldrene er viktige og kan påvirke barnets opplevelse av overgangen.

I intervjuene kommer det fram at to av fire barn og foreldre fikk en primærkontakt. De fikk en tilknytningsperson i barnehagen som de kan forholde seg til og bli trygg på. Det viser seg at tilknytningspersonen skal ha «et spesielt øye» med barnet og ha fullt fokus på barnet den første tiden. Det forventes at tilknytningspersonen er engasjert, har god tid til å bli kjent, stiller spørsmål og har kunnskap om trygghetssirkelen. I overgangen opplevde foreldrene tilknytningspersonen som forståelsesfull, engasjert og interessert i å bli kjent. De var emosjonelt og fysisk tilgjengelig, oppmerksomme på barns følelser og behov og ga omsorg gjennom sang og fysisk nærhet som klem, kos og ta på fanget. Det viser seg at en trygg og omsorgsfull tilknytningsperson i barnehagen kan skape trygghet hos barnet og foreldrene i overgangen. Av resultatet kommer det fram at det ikke alltid er tilfellet at tilknytningspersonen i barnehagen er trygg og omsorgsfull.

5.0 Drøfting

I dette kapittelet skal jeg drøfte de sentrale funnene av resultatet i lys av teori. Studiens problemstilling er følgende: *Hvilke opplevelser har foreldrene av overgangen fra hjem til barnehage og hvordan kan personalet i samarbeid med foreldrene øke kvaliteten på overgangen?*

Drøftingen er strukturert hovedkategoriene fra teori- og resultatkapittelet, som er økologisk overgang fra hjem til barnehage, kvalitet i overgangen, samarbeid i overgangen, trygg tilknytning og relasjoner i overgangen.

5.1 Økologisk overgang fra hjem til barnehage

I overgangen til barnehagen går barnet fra en setting til en annen, fra hjem til barnehage, og det kan derfor ifølge Bronfenbrenner (1979) betegnes som en økologisk overgang og det etableres et mesosystem. Denne økologiske overgangen er ifølge Drugli et al. (2020) den første store og viktige overgangen som skal håndteres.

En økologisk overgang kan ifølge Tveitereid (2019) oppleves forskjellig. For å få innblikk i hvordan små barn opplever overgangen, har jeg valgt å intervju foreldre. Det er foreldrene som kjenner barnet best og kan tolke barns opplevelser av overgangen via deres kroppsspråk og emosjonelle uttrykk. Resultatet fra intervjuene viser at barna har positive opplevelser av overgangen. Det kan se ut som om barna har like opplevelser av overgangen. I en god overgang opplever barnet ifølge Drugli et al. (2020) positive følelser, trivsel og tilhørighet. Resultatene fra min undersøkelse viser at barna raskt opplevde trivsel og trygghet. Det kan se ut som om barna til foreldrene jeg intervjuet hadde en god overgang til barnehagen.

Den økologiske overgangen fra hjem til barnehage er ifølge Drugli et al. (2020) en av overgangene som skal håndteres i løpet av livet. Resultatet fra min undersøkelse viser at foreldrene opplevde at barna fikk gode opplevelser av- og håndterte overgangen bra. De gode opplevelsene kan ha utløst positive emosjonelle reaksjoner hos barna, slik at de ha fått et «positivt» ansiktsuttrykk som viser følelser som glede, ro, tilfredshet og behag. Foreldrene kan ha oppdaget barns positive emosjonelle reaksjoner og dette kan ha påvirket deres opplevelse av at barna håndterte overgangen bra.

Overgangen er ifølge Nystad et al. (2021) krevende for småbarn og kan ifølge Drugli et al. (2020) utløse negative emosjonelle reaksjoner. Resultatet viser at overgangen utløste negative emosjonelle reaksjoner hos barna, som stress, gråt og trøtthet. Foreldrene opplevde at barna

var trøtte etter barnehagen, spesielt etter de første dagene. Det som utløser barns negative emosjonelle reaksjoner i overgangen, er ifølge Drugli et al. (2020) frykt for det ukjente, savn av omsorgspersoner og manglende kjennskap. I resultatet kommer det fram at barns negative emosjonelle reaksjoner i overgangen utløses av mange nye inntrykk de første dagene i barnehagen.

Overgangen fra hjem til barnehage kan ifølge Abrahamsen (1997) oppleves som skremmende for barn og foreldre. Resultatet fra min undersøkelse viser at foreldrene opplevde overgangen fra hjem til barnehage som stor. Det var en stor overgang fra å ha barnet hjemme hele dagene til å skulle levere i barnehagen. De beskriver sine opplevelser av overgangen som sår, grusom og skremmende. Foreldrene opplevde overgangen før oppstart som krevende. Det kan ha vært en stor påkjenning for dem. De vonde opplevelsene kan ifølge Drugli et al. (2020) komme av at de har en frykt for det ukjente og manglende kjennskap til barnehagen. De fire informantene var førstegangsførelde og hadde dermed lite kjennskap til barnehagen.

Foreldrenes vonde opplevelser i overgangen kan ifølge Drugli et al. (2020) utløse negative emosjonelle reaksjoner, som ifølge Løvlie & Løvlie (2017) kan gi dem et «negativt» ansiktsuttrykk. I det negative ansiktsuttrykket vises det følelser som tristhet, fortvilelse og frykt overfor barnet og kan påvirke barns hjerne, der de blir stresset og urolige. Barns stresshormoner øker (Løvlie & Løvlie, 2017), og kortisolnivået stiger. En langvarig økning av kortisol kan ifølge Nystad et al. (2021) svekke immunforsvaret, hemme kognitiv utvikling og gi større følsomhet for stress senere i livet. Resultatet fra min studie viser at foreldrene blir påvirket emosjonelt av overgangen. Foreldrenes emosjonelle uttrykk påvirker ifølge Løvlie & Løvlie (2017) og Nystad et al. (2021) barns atferd og opplevelse av overgangen. Dette støtter Piantas (1998) teori om at foreldrene kan påvirke atferden til små barn og deres utfall av overgangen.

5.2 Kontinuitet i overgangen

For at barn skal få en god overgang må det ifølge Hogsnes & Moser (2014) gjennomføres tiltak i forhold til de fire formene for kontinuitet, som er fysisk-, filosofisk, -kommunikasjonsmessig- og sosial kontinuitet. I rammeplanen (2017) står det at barnehagen i samarbeid med foreldrene skal sikre en god overgang for barna. Det vil si at barnehagen skal i samarbeid med foreldrene gjennomføre tiltak i forhold til fysisk-, filosofisk, -kommunikasjonsmessig- og sosial kontinuitet.

5.2.1 Fysisk kontinuitet

Fysisk kontinuitet er ifølge Hogsnes & Moser (2014) sammenhenger mellom de fysiske miljøene. Det vil si hvilken sammenheng som oppleves mellom de fysiske miljøene, hjemmet og barnehagen. Fysisk miljø innebærer ifølge Hogsnes & Moser (2014) rom, materiell og organisering av tid. Resultatet fra min studie viser at foreldrene prioriterer å gjennomføre tre tiltak i forhold til fysisk kontinuitet. Det første tiltaket innebærer rom, der de lar barna leke mye i barnehagens uteområde før oppstart. Barna fikk da ifølge Hogsnes & Moser (2014) bli kjent med barnehagens fysiske miljø, som skaper trygghet og opplevelse av kontinuitet i overgangen. Det å gi barna muligheten til å leke mye i barnehagens uteområde, kan ifølge Abrahamsen (1997) bidra til at barna får god forberedelse før oppstart, som har positiv innvirkning på hvordan barnet mestrer overgangen.

Det er ifølge Abrahamsen (1997) mange voksne som har vansker med å ivareta det å forberede barn på en god måte. I resultatet fra min undersøkelse kommer det fram at noen foreldre ikke gir barna mulighet til å bli kjent med barnehagens fysiske miljø. Foreldrene kan ifølge Abrahamsen (1997) grue seg til overgangssituasjonen og utsetter derfor forberedelsen for lenge. Resultatet viser at foreldrene gruer seg til oppstart i barnehagen og det kan derfor hende de utsetter forberedelsen og ikke lar barna få muligheten til å bli kjent med barnehagens fysiske miljø.

Det andre tiltaket foreldrene prioriterer å gjennomføre i forhold til fysisk kontinuitet er organisering av tid, der foreldrene endrer og tilpasser sove- og spiserutiner før oppstart, slik at hverdagen blir mer lik som i barnehagen. Dette gir ifølge Abrahamsen (1997) små barn opplevelse av trygghet i overgangen og barna får ifølge Hogsnes & Moser (2014) oppleve likheter og fysisk sammenheng mellom hjemmet og barnehagen. Det tredje tiltaket er innebærer materiell, der foreldrene ser betydningen av barns overgangsobjekt og lar dem ha det med seg i overgangssituasjonen. Å la barnet ha med seg overgangsobjektet i overgangen kan ifølge Abrahamsen (1997) trøste og berolige barnet og hjelpe i atskillelsen fra foreldrene.

Et tiltak som barnehagen kan prioritere å gjennomføre i forhold til fysisk kontinuitet er ifølge Hogsnes & Moser (2014) å la barna bli kjent med barnehagens fysiske miljø. Resultatet fra min undersøkelse viser at barnehagen ikke prioriterer å gjennomføre dette tiltaket. Det kommer fram at tre av fire barn ikke får komme på besøk før oppstart i barnehagen. Dette kan ifølge Hogsnes & Moser (2014) bidra til at barna ikke blir kjent med det fysiske miljøet i barnehagen og dermed ikke opplever trygghet og kontinuitet i overgangen.

Det er ifølge Abrahamsen (1997) mange voksne som lar barn ha med seg overgangsobjekt i ulike situasjoner. Resultatet fra min undersøkelse viser at personalet i barnehagen lar barnet ha med seg overgangsobjekt i situasjoner der barnet trenger å bli trøstet og beroliget. Dette kan ifølge Abrahamsen (1997) bidra til at barna opplever trygghet og fysisk kontinuitet i overgangen. Det er ifølge Abrahamsen (1997) mange voksne som er klar over betydningen av et overgangsobjekt. Resultatet viser at personalet er klar over betydningen av barns overgangsobjekt og informerer foreldrene om viktigheten av overgangsobjektet i overgangssituasjonen. Resultatet viser at respekt for barns overgangsobjekt og informasjon til foreldrene om viktigheten av dette er et tiltak som barnehagen prioriterer å gjennomføre i forhold til fysisk kontinuitet.

Forberedelse før oppstart i barnehagen har ifølge Abrahamsen (1997) stor betydning for barn og deres opplevelse av overgangen. Av resultater kommer det fram at barnehagen gir informasjon til foreldrene om betydningen av forberedelse og det å la barna leke mye i barnehagens uteområde før oppstart. Dette kan bidra til at foreldrene gir barna muligheten til å leke mye i barnehagens uteområde før oppstart. Resultatet viser at personalet informerer foreldrene om viktigheten av forberedelse før oppstart og dette er et tiltak som barnehagen prioriterer å gjennomføre i forhold til fysisk kontinuitet.

I overgangen til barnehagen er det viktig med faste rutiner rundt mat og søvn, det gir ifølge Abrahamsen (1997) små barn følelsen av orden og forutsigbarhet og opplevelse av trygghet. Resultatet fra min undersøkelse viser at barnehagen har faste rutiner rundt søvn og mat, som kan være et tiltak i forhold til fysisk kontinuitet.

I resultatet kommer det fram at foreldrene ønsker å komme på besøk til barnehagen før oppstart. Det kan hende foreldrene søker en form for fysisk kontinuitet i overgangen. For at foreldrene skal få en god overgang må barnehagen ifølge Hogsnes & Moser (2014) prioritere og sørge for å gjennomføre tiltak i forhold til fysisk kontinuitet. Av resultatet kommer det fram at to av fire foreldre fikk komme på besøk til barnehagen før oppstart. En av foreldrene fikk omvisning av barnehagens fysiske inne- og utemiljø. Dette viser at noen barnehager prioriterer og å sørge for at foreldrene får bli kjent med barnehagens fysiske miljø. Dette kan ifølge Hogsnes & Moser (2014) bidra til at foreldrene får bedre kjennskap til barnehagen og oppleve trygghet i overgangen. De kan for eksempel få bedre kjennskap til barnehagens garderobe; hvor de skal møte opp ved oppstart og hvor bringe- og hentesituasjonen ofte foregår.

5.2.2 Sosial kontinuitet

Det er ifølge Hogsnes & Moser (2014) viktig å vektlegge kontinuitet i barn-voksen relasjonen i overgangen. Resultatet fra min undersøkelse viser at barnehagen ikke prioriterer å gjennomføre tiltak i forhold til sosial kontinuitet før oppstart. Det kommer fram at tre av fire barn ikke får komme på besøk før oppstart i barnehagen. Dette viser at barnehagen ikke legger til rette for etablering av barn-voksen relasjonen før oppstart. Å invitere til besøksdag før oppstart kan være et tiltak i forhold til sosial kontinuitet, der det legges til rette for etablering av barn-voksen relasjonen og relasjoner mellom barna. Barna som skal begynne i barnehagen får dermed møte personalet og de andre barna som skal gå på avdelingen. Dette kan ifølge Hogsnes & Moser (2014) forberede og gi barna opplevelser av trygghet og sosial kontinuitet i overgangen.

Overgangen til barnehagen medfører nye relasjoner som foreldrene må forholde seg til (Hogsnes & Moser, 2014). I resultatet kommer det fram at foreldrene har et behov for å få kjennskap til personalet før oppstart og at to av fire foreldre fikk ikke informasjon om- eller møte personalet før barnehagestart. Foreldrene fikk dermed ikke ifølge Hogsnes & Moser (2014) kjennskap til personalet og hvilke relasjoner de skal forholde seg til. Resultatet viser at en av foreldrene opplever at det er mange relasjoner å forholde seg til i barnehagen. Det kan se ut som om barnehagen ikke prioriterer og sørger for å gjennomføre tiltak i forhold til sosial kontinuitet. Dette kan ifølge Hogsnes & Moser (2014) bidra til at foreldrene ikke opplever trygghet og sosial kontinuitet i overgangen. Resultatet viser at foreldrene som ikke opplevde sosial kontinuitet var engstelige, usikre og utrygge i overgangen til barnehagen.

Det kan se ut som om det er tre tiltak som kan gjennomføres for at barn og foreldrene skal oppleve sosial kontinuitet og trygghet i overgangen. Det første er å legge til for at de får møte personalet før oppstart, for eksempel besøksdag og foreldremøte- og samtale. Dette kan ifølge Hogsnes & Moser (2014) bidra til at barna og foreldrene opplever trygghet og får kjennskap til personalet og hvilke relasjoner de skal forholde seg til i barnehagen. Det andre tiltaket er at barna og foreldrene får anledning til å knytte seg til personalet. Det kan organiseres for at de får en primærkontakt, som de kan forholde seg til. Resultatet viser at to av fire barn og foreldre fikk en primærkontakt. En primærkontakt kan ifølge Abrahamsen (2015) utvikles til en tilknytningsperson. Det kan etableres et tilknytningsforhold mellom barna/ foreldrene og primærkontakten, og de vil da oppleve tillit, tilgjengelighet og glede (Abrahamsen, 2015). Det tredje tiltaket i forhold til sosial kontinuitet kan være å prioritere voksen-voksen- og barn-voksen relasjonene og arbeide med å etablere positive relasjoner.

5.2.3 Filosofisk kontinuitet

Kunnskap om de ulike arenaene har ifølge Hogsnes & Moser (2014) betydning for opplevelse av filosofisk kontinuitet. Resultatet fra min undersøkelse viser at to av fire foreldre ble invitert på foreldremøte før oppstart i barnehagen. Slik jeg ser det kan et foreldremøte være en viktig arena for å bli kjent med barnehagen og få kjennskap til de kunnskaper, verdier og holdninger som ligger til grunn for den pedagogiske virksomheten. I resultatet kommer det fram at foreldrene har behov for foreldresamtale- og møte før oppstart og at det gir en opplevelse av trygghet i overgangen.

5.2.4 Kommunikasjonsmessig kontinuitet

For at foreldrene skal oppleve filosofisk- og sosial kontinuitet er det ifølge Hogsnes & Moser (2014) avgjørende at barnehagen sikrer kommunikasjonsmessig kontinuitet. Den kommunikasjonsmessige kontinuiteten handler om kunnskaps- og informasjonsutveksling (Hogsnes & Moser, 2014). Foreldrene i min undersøkelse er førstegangsforeldre og hadde lite kjennskap til barnehagen før oppstart. Det vil ifølge Drugli et al. (2020) være viktig med kunnskaps- og informasjonsutveksling for å skape trygghet hos foreldrene og for å etablere en god samarbeidsrelasjon. I resultatet kommer det fram at barnehagen ikke gir tilstrekkelig med informasjon før oppstart, som ifølge Drugli et al. (2020) kan påvirke foreldrenes opplevelser av samarbeidet i overgangen.

5.3 Kvalitet i overgangen

5.3.1 Strukturkvalitet

Strukturkvalitet er ifølge Winger et al. (2016) de fysiske rammene, som for eksempel organiseringsform. Tilvenning er barnehagens organisering av overgangen fra hjem til barnehage og kan regnes som strukturkvalitet. Det er ifølge Rege et al. (2018) mulig å observere strukturfaktorene. Foreldrene i min studie observerte strukturfaktorene i overgangen fra hjem til barnehage. I intervjuene fikk jeg tak i foreldrenes opplevelser av tilvenningsperioden, altså strukturkvaliteten.

Den første tiden i barnehagen består ifølge Drugli et al. (2020) av en tilvenningsperiode. Resultatet fra min undersøkelse viser at barnehagen har organisert for en tilvenningsperiode, men på ulike måter. Det kommer fram at tre dagers tilvenningsperiode ikke er tilstrekkelig. Foreldrene har behov for flere dager tilvenning for å oppleve trygghet i overgangen. Det kan se ut som om det ikke er god nok kvalitet på tilvenningen og det kan derfor se ut som om det er lav strukturkvalitet i overgangen.

5.3.2 Prosesskvalitet

Den norske regjeringen er opptatt av god kvalitet på barnehagetilbudet som gis. Dette omfatter blant annet kvaliteten på relasjonene mellom barnehagepersonalet og barn (St.nr. 41, 2008-2009). Resultatet fra min undersøkelse viser at foreldrene også er opptatt av gode kvaliteter på relasjonene mellom personalet og barn. Det kommer fram at før oppstart i barnehagen har foreldrene mange tanker om personalet; hvem de er, om de er til å stole på, om de kan ta vare på barnet og hvordan de er interaksjon med barnet. Det kan se ut som om både regjeringen og foreldrene er opptatt av god prosesskvalitet i barnehagen, som ifølge Winger et al. (2016) vil si barns opplevelse av trivsel og trygghet og kvaliteter på relasjonene. Kunnskap om at kvaliteter på relasjonene har betydning for barns trygghet og trivsel i overgangen kan være en mulig årsak til at de er opptatt av god prosesskvalitet i barnehagen.

Gode kvaliteter på relasjonene er avgjørende for barns trivsel og utvikling og kan gi barn en god start på livet (St.nr. 41, 2008-2009). Det kan ifølge Drugli et al. (2020) være viktig for barns opplevelse av senere overgangen. I resultatet fra min studie kommer det fram at god prosesskvalitet har betydning for barns opplevelse av trivsel og trygghet i overgangen. Barns subjektive opplevelse av trivsel og velvære er ifølge Dahle et al. (2016) et viktig kriterium for kvalitet i barnehagen, og det vil derfor være viktig at barnehagen sørge for god prosesskvalitet. Resultatet fra min studie viser at barna raskt opplevde trivsel og velvære i overgangen og det kan derfor tyde på at det var god kvalitet i deres barnehager. Dette kan styrke OECD sin uttalelse om at norske barnehager har høy kvalitet (Bjørnestad, 2019).

OECD stiller spørsmål til hvordan prosesskvaliteten er i de norske barnehagene (Bjørnestad, 2019). I resultatene kommer det fram at før oppstart har foreldrene spørsmål knyttet til personalet og hvordan de er interaksjon med barnet. Det viser seg at foreldrene også stiller spørsmål til hvordan prosesskvaliteten er i barnehagen. En lite overvåket prosesskvalitet (Bjørnestad, 2019) kan være grunnen for at det stilles spørsmål til hvordan prosesskvaliteten er. Resultatet fra min undersøkelse viser at to av fire foreldre ikke ble gitt muligheten til å møte personalet før oppstart. De fikk dermed ikke kjennskap til hvordan prosesskvaliteten er i barnehagen, som ifølge Hogsnes & Moser (2014) kan bidra til at foreldrene ikke opplever trygghet i overgangen.

I besøksdag før oppstart og i tilvenningsperioden får foreldrene ifølge Drugli et al. (2020) anledning til å observere hvordan personalet er interaksjon med barnet. Resultatet fra min undersøkelse viser at foreldrene ønsker besøksdag før oppstart og de har et behov for å være

lengst mulig med i tilvenningsperioden. Foreldrene opplevde personalet som varme, imøtekommende, blide, omsorgs- og forståelsesfulle og tilstedeværende. De fikk kjennskap til hvordan personalet er i interaksjon med barnet, men det gir nok ikke et svar på hvordan prosesskvaliteten er i barnehagen. Det kan hende personalet viser sine beste ferdigheter når foreldrene er til stede og det kan derfor være vanskelig for foreldrene å overvåke prosesskvaliteten. På en annen side kan foreldrene observere barnets opplevelse av trivsel og trygghet til personalet og på denne måten overvåke prosesskvaliteten.

5.3.3 Kvalitetsvurderingsverktøy for å øke kvaliteten i overgangen

For at barn skal oppleve trygghet og trivsel i overgangen vil det være viktig at personalet systematisk vurderer kvalitet i barnehagen. Det er ifølge Bjørnstad et al. (2019) ikke vanlig å systematisk vurdere kvaliteten i de norske barnehagene. Personalet i barnehagen skal jevnlig vurdere det pedagogiske arbeidet gjennom kritisk refleksjon (Kunnskapsdepartementet, 2017). Refleksjon er ifølge Bjørnstad (2019) nødvendig for å kunne forbedre kvaliteten. Rammeplanen gir en retning på områder som skal vurderes, men forklarer ikke detaljert hva og hvordan pedagogisk arbeid skal vurderes. Det pedagogiske arbeidet i denne studien er å sikre et godt samarbeid og etablere gode relasjoner i overgangen. Det kan være nyttig å benytte seg av et kvalitetsvurderingsverktøy i arbeidet med å vurdere kvaliteten i barnehagen. Personalet kan reflektere med utgangspunkt i Robert C. Piantas rammeverk *TTI- teaching through interactions* eller kvalitetsvurderingsverktøyet ITERS-R.

Det som skal vurderes i ITERS-R item 26 «jevnaldringssamspill» er om personalet har en funksjon- som døråpner, samspillmodell og støtte til jevnaldringssamspill (Os & Bjørnstad, 2016). Personalet kan gjøre observasjoner med utgangspunkt i funksjonene som blir beskrevet i item 26 «jevnaldringssamspill», som kan bli tatt med på avdelingsmøter og reflekteres over. ITERS-R kan ifølge Os & Bjørnstad (2016) veilede personalet i arbeidet med å sikre kvalitet i barnehagen. Det er mulig at verktøyet kan gi en oversikt over områder det bør arbeides med for å sikre god kvalitet.

I personalets funksjon som døråpner er ifølge Os & Bjørnstad (2016) de strukturelle faktorene avgjørende og funksjonen handler om å gi barna anledning til samspill med andre barn. Overgangen fra hjem til barnehage medfører nye jevnaldringsrelasjoner som barna må forholde seg til. Å gi barna anledning til samspill før oppstart kan bidra til at barnet opplever trygghet og får kjennskap til de andre barna som skal begynne på avdelingen (Hogsnes & Moser, 2014). Resultatet fra min undersøkelse viser at personalet ikke gir barna anledning til

samspill ned andre barn før oppstart i barnehagen. Det viser seg at personalet ikke har en funksjon som døråpner før oppstart i barnehagen.

Et personale som har en funksjon som *døråpner* legger til rette for faste rutiner, som ifølge Abrahamsen (1997) bidrar til at barnet opplever trygghet og ikke blir stresset. I resultatet kommer det fram at personalet legger til rette for faste rutiner. Høyt stressnivå, mange barn og uoversiktlige omgivelser bidrar ifølge Abrahamsen (2015) til at barn blir stresset og dette reduserer barns trivsel, lek og læring. Resultatet fra min undersøkelse viser at i tilvenningsperioden har personalet organisert for at det er få barn på avdelingen. Dette viser at personalet har en funksjon som døråpner i- og etter oppstart i barnehagen.

Personalet i barnehagen har en funksjon som *samspillsmodeller* for barna og gode samspillsmodeller har ifølge Os & Bjørnestad (2016) betydning for barns utvikling av sosiale utvikling. I resultatet fra min undersøkelse kommer det fram at tre av fire foreldre opplever personalet som vennlige, varme, empatiske og omsorgsfulle i interaksjon med barna. Det kan se ut som om de er autoritative voksne i overgangen og opptre som gode samspillsmodeller for barna. De autoritative voksne fremmer ifølge Roland (2021) utviklingen av barns sosiale ferdigheter, som selvbevissthet, selvregulering, sosial bevissthet, relasjonsferdigheter og utøvelse av ansvarlige beslutninger.

Personalet har ifølge Os & Bjørnestad (2016) en funksjon som *støtte til jevnaldringssamspill* når de involverer seg i deres jevnaldningsrelasjoner. Den måten personalet støtter barna på er ifølge Bjørnestad & Samuelsson (2012) den viktigste faktoren for at de skal oppleve trygghet og emosjonelt velvære i prosessen med å tilpasses et barnehagetilbud. Resultatet fra min studie viser at foreldrene opplever personalet som fysisk- og emosjonelt tilstedeværende for barna. De kan på denne måten oppdage barns positive- og negative samspillsituasjoner, stanse de negative sosiale handlingene- og støtte de positive. I resultatet kommer det fram at foreldrene opplever personalet som anerkjennende. Det kan hende de anerkjenner barns prososiale atferd, slik at det blir synlig for de andre barna.

5.4 Samarbeid i overgangen

Barnehagen skal ifølge Kunnskapsdepartementet (2017) legge til rette for samarbeid og god dialog med foreldrene. Resultatet fra min undersøkelse viser at barnehagen legger til rette for samarbeid i overgangen gjennom å lytte til og møte foreldrene med åpenhet og forståelse. De har god dialog med foreldrene, lar dem stille spørsmål, gir informasjon og viser interesse for å samarbeide.

Tett og god kontakt med en gjensidig og varm kommunikasjon er ifølge Glaser (2013) kjennetegnet på et godt samarbeid. Resultatet fra min studie viser at foreldrene ikke fikk tett og god kontakt med barnehagen før oppstart. Det er ifølge Glaser (2013) barnehagen som har ansvar for å sørge for gode rutiner for samarbeidet og ha en inviterende og åpen holdning til foreldrene. I resultatet kommer det fram at to av fire foreldre ikke ble invitert på møte med barnehagen før oppstart. En av foreldrene forteller at møte før oppstart ble ikke prioritert. Det kan se ut som om barnehagen ikke har gode rutiner for det formelle samarbeidet og at kvaliteten på samarbeidet bør forbedres.

Et godt samarbeid med god kvalitet er ifølge Glaser (2013) en viktig forutsetning for barns trivsel, utvikling og læring. Resultatet fra min undersøkelse viser at et godt samarbeid med god kvalitet kan bidra til at barna opplever trivsel og får en god overgang til barnehagen. Det gode samarbeidet kan også ifølge Drugli et al. (2020) bidra til å trygge foreldrene i overgangen. Resultatet viser at et godt samarbeid kan bidra til at foreldrene opplever trygghet og får gode opplevelser av overgangen. Trygge foreldre smitter ifølge Tveitereid (2019) over på barna. Ut fra et systemisk perspektiv kan vi se at personalet kan gjennom å legge til rette for et godt samarbeid, påvirke foreldrenes opplevelse av trygghet og som deretter kan påvirke barns opplevelse av trivsel og trygghet i overgangen. Det vil derfor være viktig at personalet i barnehagen arbeider for å øke kvaliteten på samarbeidet.

5.4.1 Samarbeidsrelasjoner

I overgangen til barnehagen etableres det ifølge Drugli et al. (2020) samarbeidsrelasjoner mellom personalet og foreldrene, som ifølge Tholin (2014) ikke kan velges vekk. Det kan ifølge Drugli et al. (2020) etableres og vedlikeholdes positive samarbeidsrelasjoner på foreldremøter, foreldresamtaler og i bringe- og hentesituasjoner. Av resultatet kommer det fram at to av fire foreldre ikke ble invitert på foreldremøte- eller samtaler før oppstart. Det viser seg at barnehagen ikke la til rette for etablering av positive samarbeidsrelasjoner før oppstart.

Det kan ifølge Onshuus & Bratt (2019) etableres både positive og negative relasjoner. De positive relasjonene er ifølge Onshuus & Bratt (2019) preget av trygghet, nærhet, åpenhet, varme, anerkjennelse, respekt og vennlighet. Resultatet fra min undersøkelse viser at tre av fire foreldre opplever trygghet, varme og vennlighet i relasjonene til barnehagepersonalet. Det kan se ut som om de har positive relasjoner til personalet.

De negative relasjonene er ifølge Onshuus & Bratt (2019) preget av konflikter, manglende tillit, irritasjon og lite vennlighet. I min undersøkelse uttrykkes opplevelser som manglende tillit og irritasjon i relasjonene til barnehagepersonalet. De negative opplevelsene kan komme av at personalet viste lite interesse i å bli kjent og at det var manglende kommunikasjon og lite informasjon før- og etter oppstart i barnehagen.

De negative relasjonene kan ifølge Onshuus & Bratt (2019) utløse følelsen av å være utrygg. I resultatet kommer det fram at de negative relasjonene utløser følelsen av å være utrygg. Dette bidrar til at foreldrene blir usikre og ikke tør å ta kontakt med personalet. Det er mulig at de negative relasjonene også påvirker personalets adferd overfor foreldrene. De kan bli usikre og får ikke til å ha en god dialog med foreldrene. Personalet i barnehagen skal ifølge Kunnskapsdepartementet (2017) ha en god dialog med foreldrene i samarbeidet. Det vil si at selv om personalet er usikre i relasjonene til foreldrene, må de ta kontakt og ha en god dialog med dem.

5.4.2 Informasjon i overgangen

For å skape trygghet hos foreldrene og etablere en god samarbeidsrelasjon i overgangen er det ifølge Drugli et al. (2020) viktig med informasjonsutveksling. Resultatet fra min studie viser at foreldrene har et behov for mer informasjon før oppstart. Det kan ifølge Drugli et al. (2020) være informasjon om barnehagen, barnehagens rutiner og praksis, hvordan tilvenning foregår og hva som forventes av foreldrene. I resultatet kommer det fram at en av foreldrene fikk informasjon om barnehagen, om avdelingen, dagsrytmen og om personalet.

Informasjonen bør ifølge Drugli et al. (2020) gis både skriftlig og muntlig. Resultatet viser at foreldrene fikk både skriftlig og muntlig informasjon fra barnehagen før oppstart. Den skriftlige informasjonen var i form av et informasjonsskriv eller en e-post. Den muntlige informasjonen var i form av en foreldresamtale eller samtale over telefon. Det ble også utvekslet muntlig informasjon på foreldremøte.

Tidligere forskning viser at den skriftlige informasjonen ikke alltid fungerer som forventet (Drugli et al., 2020). I resultatet fra min undersøkelse kan det se ut som om den skriftlige informasjonen, fra barnehagen før oppstart, ikke fungerte. Det skriftlige materialet i e-posten og i informasjonsskrivet var formulert enkelt og konkret men det var ikke tilstrekkelig med informasjon. Resultatet viser at foreldrene har behov for informativ og praktisk informasjon om selve oppstarten i barnehagen, som vil si informasjon om de ansatte, utstyr og klær barna trenger og om rutiner for tilvenning.

Utveksling av muntlig informasjon er ifølge Drugli et al. (2020) en forutsetning for opprettelse av kontakt og etablering av gode samarbeidsrelasjoner mellom foreldrene og personalet. I resultatet fra min undersøkelse kommer det fram at foreldrene har behov for muntlig informasjon før oppstart, for å møte og opprette kontakt med personalet.

Resultatet viser at det utveksles personlig informasjon i form av uformell dialog i levering- og hentesituasjonen. Foreldrene uttrykke et behov for mer personlig informasjon fra barnehagen i hentesituasjonen.

5.4.3 Kommunikasjon i overgangen

I tillegg til utveksling av informasjon er ifølge Drugli et al. (2020) god kommunikasjon en forutsetning for å etablere en god samarbeidsrelasjon. Resultatet viser at to av fire foreldre ikke møtte personalet i barnehagen før oppstart. Det kan se ut som om barnehagen ikke la til rette for god kommunikasjon med foreldrene. Det er ifølge Glaser (2013) barnehagens ansvar å sørge for å gode rutiner for samarbeidet og ha en inviterende og åpen holdning til foreldrene. I resultatet kommer det fram at to av fire for foreldre ikke ble invitert til møte eller besøk i barnehagen før oppstart, det kan derfor se ut som om barnehagen ikke har en inviterende og åpen holdning til foreldrene.

En god kommunikasjon krever ifølge Drugli et al. (2020) gode kommunikasjonsferdigheter hos barnehagepersonalet. I resultatet kommer det fram at i- og etter oppstart viser personalet engasjement og interesse for å bli kjent. Foreldrene opplever dem som åpne, oppmerksomme, lyttende, forståelsesfulle, bekreftende og spørrende i kommunikasjonen med foreldrene. Det kan se ut som om personalet har gode kommunikasjonsferdigheter.

En god kommunikasjonsferdighet er ifølge Drugli et al. (2020) aktiv lytting, som handler om å være oppmerksom, bruke åpne spørsmål, gi bekreftelser, speile følelser, gi rom for å prate, sjekket at man har forstått budskapet og sammenfatte. Av resultatet kan det se ut som om personalet er aktive lyttere i kommunikasjonen med foreldrene. De er oppmerksomme og kan dermed oppdage for eksempel foreldrenes negative emosjonelle reaksjoner i overgangen. Foreldrene opplever personalet som åpne, som kan tyde på at de for eksempel bruker åpne spørsmål. Personalet er lyttende, som viser at de lytter og gir foreldrene rom til å prate. Det kan hende personalet har evnen til å speile foreldrenes følelser, og at de derfor oppleves som forståelsesfulle. Det er mulig at personalet gir bekreftelser til foreldrenes følelser eller det som blir sagt, og at personalet derfor oppleves som bekreftende. Personalet oppleves også som spørrende, og det kan derfor hende de stiller spørsmål i kommunikasjon med foreldrene.

Et aktivt lyttende personale kan ifølge Drugli et al. (2020) bidra til å skape trygghet hos foreldrene i overgangen, som ifølge Tveitereid (2019) kan smitte over på barnet. Dette viser at kommunikasjonsferdighetene til personalet kan påvirke foreldrenes og barns subjektive opplevelse av trygghet i overgangen. Det vil derfor være viktig å arbeide med å utvikle gode kommunikasjonsferdigheter. Selv om foreldrene i min studie opplever personalet som aktive lyttere, bør det likevel arbeides med å forbedre kommunikasjonsferdighetene. Felles refleksjoner i personalgruppen kan ifølge Kunnskapsdepartementet (2017) gi personalet et utgangspunkt for videre planlegging og gjennomføring. Det kan hende felles refleksjon kan øke personalets faglige kompetanse om de gode kommunikasjonsferdighetene og øke deres bevissthet over egen kommunikasjonspraksis. En økt faglig kompetanse og større bevissthet kan gi personalet et utgangspunkt for videre arbeid med å utvikle gode kommunikasjonsferdigheter.

5.5 Tilknytning og relasjoner i overgangen

5.5.1 Tilknytnings- og adskillelsesangst i overgangen

Det er ifølge Løvlie & Løvlie (2017) helt naturlig at småbarn reagerer på atskillelse i overgangen, der de har en tilknytningsatferd hvor de gråter og rekker hendene mot foreldrenes som er deres primære tilknytningspersoner. Resultatet fra min undersøkelse viser at barna reagerer på atskillelsen og har en tilknytningsatferd som gråt. Det er ifølge psykolog, John Bowlby, psykisk sunt for barna å gråte i overgangen (Abrahamsen, 2015, s.58). I resultatet kommer det fram at foreldrene opplever barns gråt i overgangen som «helt forferdelig». Det er mulig at foreldrenes opplevelse av barns gråt i atskillelsen utløser negative emosjonelle reaksjoner hos foreldrene.

5.5.2 Tilknytningsperson

Barnehagen gir ifølge Abrahamsen (2015) anledning for at barnet skal knytte seg til en tilknytningsperson, som kalles for en primærkontakt. Resultatet fra min undersøkelse viser at tre av fire barn fikk en primærkontakt i overgangen. Det er mulig at organisering av en primærkontakt kan bidra til at alle barn blir sett, holdt og møtt og dermed opplever velbehag og glede i overgangen.

Barn knytter seg ifølge Abrahamsen (1941) til sine omsorgspersoner uansett kvaliteten på samspillet mellom dem. Det vil si at barnet knytter seg til de sekundære tilknytningspersonene i barnehagen uansett kvaliteten på samspillet.

5.5.3 Relasjoner i overgangen

I barnehagen prioriteres ifølge Hogsnes & Moser (2014) barn-voksen relasjonen i stor grad. Resultatet fra min undersøkelse viser at tre av fire foreldre opplever personalet som forståelsesfulle, engasjerte og interessert i å bli kjent. De var emosjonelt fysisk tilgjengelig, oppmerksomme på barns følelser og behov og ga omsorg gjennom sang og fysisk nærhet som klem, kos og ta på fanget. Dette viser at barn-voksen relasjonen prioriteres i barnehagen og det kan se ut som om det er god prosesskvalitet i deres barnehager. En av fire foreldre opplever at personalet er lite engasjert og interessert i å bli kjent og er ikke trygge og omsorgsfulle i interaksjonen med barnet. Det kan se ut som om det er lav prosesskvalitet i denne barnehagen og at det må arbeides med kvaliteter på relasjonene.

Å invitere foreldrene på besøk i barnehagen kan ifølge Drugli et al. (2020) gi dem anledning til å observere hvordan personalet er i interaksjon med barnet. Resultatet fra min studie viser at en av fire foreldre fikk sammen med barnet komme på besøk til barnehagen før oppstart. Det ble observert at personalet er imøtekommende, engasjert, og interessert i å bli kjent. Foreldrene forteller at personalet er blide og hyggelige og møter barnet med et smilende og åpent fjes. Dette kan ifølge Løvlie & Løvlie (2017) skape gode følelser og bidra til at barnet opplever glede i overgangen og får gode relasjonelle opplevelser. Det kan hende de gode relasjonelle opplevelsene fra besøksdagen bidrar til at barnet gleder seg til å begynne i barnehagen.

Barn er relasjonsvesener og i den første tiden i barnehagen søker de ifølge Løvlie & Løvlie (2017) voksne som kan ta vare på, vise forståelse og gi støtte. Når barn begynner i barnehagen og skal være uten foreldrene, søker de andre voksne som de kan knytte seg til og få en relasjon til. Det kan hende barnet ikke søker primærkontakten, men en annen voksne i barnehagen.

De voksne i barnehagen har ifølge Løvlie & Løvlie (2017) hver sin «bagasje» med relasjonelle opplevelser, som har gitt dem ulike personligheter og ferdigheter. Det vil si at noen av personalet har evnen til å etablere positive relasjoner med barnet, mens andre har ikke. Barnet kan altså få en primærkontakt i barnehagen som ikke har ferdighetene til å etablere en positiv relasjon.

5.5.4 Omsorg og anerkjennelse

Omsorg er ifølge Zachrisen (2017) en viktig verdi som skal gjenspeiles i barnehagen. Resultatet fra min undersøkelse viser at et omsorgsfullt personale kan skape trygghet hos barn

i overgangen. Det kommer fram at via omsorg skapes trygghet og det kan derfor hende det er en viktig verdi som skal gjenspeiles i barnehagen. Omsorg er ifølge Johansson (2018) en etisk verdi som er fremtredende i de norske barnehagene og har ifølge Fugelsnes (2018) høy prioritet blant pedagogene. Resultatet viser at omsorg prioriteres i barnehagen og at personalet er omsorgsfulle i interaksjonen med barn. Det kan hende personalet har kunnskap om at omsorg er en forutsetning for trygghet og trivsel og at de derfor prioriterer omsorgsverdien.

Omsorg kan ifølge Fugelsnes (2018) formidles via handling, øyekontakt, fysisk nærhet, kroppskontakt, smil, latter, ord og tonefall. I resultatet fra min undersøkelse kommer det fram at personalet formidler omsorg via smil, sang og fysisk nærhet som klem, kos og ta på fanget. Barn har ifølge Johansson et al. (2015) rett til omsorg og skal møtes med omsorg. Det vil si at foreldrene også skal handle omsorgsfullt overfor barnet.

Omsorg kan ifølge Kunnskapsdepartementet (2017) utvikle evnen til empati og nestekjærlighet. Det vil si at personalets omsorgsfulle væremåte kan påvirke barns atferd og utvikle deres evne til empati, slik at de også er omsorgsfulle i relasjonen til for eksempel jevnaldrende. Et personale med omsorgsfull væremåte, møter ifølge Fugelsnes (2018) barn med et smilende fjes og er tilstedeværende og anerkjennende i interaksjonen med barna. Resultatet viser at i bringe- og hentesituasjoner blir barna møtt av et personale som er blide. De blir møtt med et smilende og åpent fjes som ifølge Løvlie & Løvlie (2017) skaper gode følelser, bidrar til at barna opplever velbehag og glede i overgangen og får gode relasjonelle opplevelser.

Omsorg er ifølge Kunnskapsdepartementet (2017) en forutsetning for trivsel og trygghet i overgangen. Det vil si at personalets omsorgsfulle væremåte kan trygge foreldrene i overgangen. Resultatet fra min undersøkelse viser at foreldrene opplever trygghet når personalet viser omsorg og forståelse i overgangen. Trygge foreldre er ifølge Tveitereid (2019) den beste måten å trygge barna. Det vil derfor være viktig å ivareta foreldrenes behov for omsorg, slik at barna skal oppleve trygghet i overgangen.

Omsorg kan utvikle evnen til empati og nestekjærlighet (Kunnskapsdepartementet, 2017). Det kan hende personalets omsorgsfulle væremåte kan påvirke foreldrenes atferd og utvikle deres evne til empati, slik at de også er omsorgsfulle og anerkjennende i relasjonen til personalet. Foreldre som har en omsorgsfull væremåte, møter personalet med et smilende fjes og er tilstedeværende og anerkjennende. Omsorg er en gjensidig relasjon (Fugelsnes, 2018), og for

å skape positive relasjoner vil det derfor være viktig at både personalet og foreldrene har en omsorgsfull væremåte overfor hverandre.

Omsorg har ifølge Fugelsnes (2018) høy prioritet i norske barnehager. Resultatet fra min undersøkelse viser at foreldrene blir møtt av et smilende, tilstedeværende og anerkjennende barnehagepersonell, og det kan derfor se ut som om personalet prioriterer omsorg i interaksjon med foreldrene. Personalet er omsorgspersoner, der de er omsorgsfulle overfor foreldrene, som er omsorgsmottakerne. Resultatet viser at omsorgen som personalet gir, oppleves og erkjennes som omsorgsfull av foreldrene og den kan derfor ifølge, Nel Noddings, regnes som omsorg (Fugelsnes, 2018).

Resultatet i min undersøkelse viser at i bringe- og hentesituasjoner blir foreldrene møtt av et personale som er blide, hyggelige og positive. De blir møtt med et smilende og åpent fjes som ifølge Løvlie & Løvlie (2017) skaper gode følelser og kan bidra til at foreldrene opplever velbehag og glede. Personalets «positive» ansiktsuttrykk kan gi foreldrene gode relasjonelle opplevelser (Løvlie & Løvlie, 2017). Det kan hende de gode relasjonelle opplevelsene bidrar til opprettelse av god kontakt mellom personalet og foreldrene.

Omsorg formidles ifølge Fugelsnes (2018) via handling, øyekontakt, fysisk nærhet, kroppskontakt, smil, latter, ord og tonefall. I resultatet kan det se ut som om personalet formidler omsorg til foreldrene via smil, øyekontakt, fysisk nærhet og ord. De møter foreldrene med et smilende fjes og det kan tenkes av de signaliserer tilstedeværelse via øyekontakt og fysisk nærhet og anerkjenner via ord. Den anerkjennende væremåten kan ifølge Løvlie S. & Løvlie (2017) bidra til at foreldrene oppleve å bli sett, hørt og møtt med forståelse og respekt.

6.0 Konklusjon og sammenfatning av studiens resultater

I dette kapittelet vil jeg avrunde min masteroppgave ved å oppsummere sentrale funn og drøftinger og gi en avsluttende kommentar. Studien omhandler foreldreperspektivet og deres opplevelser av overgangen fra hjem til barnehage har blitt løftet fram. For å knytte deres opplevelser opp til kvalitet, har jeg valgt å undersøke hvordan personalet i samarbeid med foreldrene kan øke kvaliteten på overgangen slik at barna få en god overgang.

Studien problemstilling har vært følgende: *Hvilke opplevelser har foreldrene av overgangen fra hjem til barnehage og hvordan kan personalet i samarbeid med foreldrene øke kvaliteten på overgangen?*

6.1 Oppsummering av sentrale funn og drøftinger

6.1.1 Økologisk overgang fra hjem til barnehage

I en god økologisk overgang opplever barnet ifølge Drugli et al. (2020) positive følelser, trivsel og tilhørighet. Foreldrene opplever at barna har positive opplevelser av overgangen og raskt opplevde trivsel og trygghet. Det kan se ut som om barna hadde en god overgang til barnehagen.

Overgangen er ifølge Nystad et al. (2021) krevende for småbarn og kan ifølge Drugli et al. (2020) utløse negative emosjonelle reaksjoner. Foreldrene opplevde at overgangen utløste negative emosjonelle reaksjoner hos barna, som stress, gråt og trøtthet.

Overgangen fra hjem til kan ifølge Abrahamsen (1997) oppleves som skremmende. Foreldrene beskriver sine opplevelser av overgangen som sår, grusom og skremmende. Det kommer fram at overgangen er krevende for foreldrene og en stor påkjenning for dem. Resultatet fra min undersøkelse viser at foreldrene blir påvirket emosjonelt av overgangen, som ifølge Løvlie & Løvlie (2017) kan gi dem et «negativt» ansiktsuttrykk». I det «negative» ansiktsuttrykket vises det følelser som tristhet, fortvilelse og frykt, som kan bidra til at barna blir stresset i overgangen.

6.1.2 Kontinuitet i overgangen

For at barn skal få en god overgang må personalet i samarbeid med foreldrene gjennomføres tiltak i forhold til fysisk-, filosofisk-, kommunikasjonsmessig- og sosial kontinuitet (Hogsnes & Moser, 2014). Det vil si at personalet kan øke kvaliteten på overgangen gjennom å prioritere og sørge for å gjennomføre tiltak i forhold til de fire formene for kontinuitet.

Fysisk kontinuitet

Fysisk kontinuitet er sammenhenger mellom de fysiske miljøene; hjem og barnehage. Fysisk miljø innebærer rom, materiell og organisering av tid (Hogsnes & Moser, 2014). Resultatet fra min undersøkelse viser at foreldrene prioriterer å gjennomføre tre tiltak i forhold til fysisk kontinuitet. Det første tiltaket innebærer rom, der de lar barna leke mye i barnehagens uteområde før oppstart. Det andre tiltaket innebærer organisering av tid, der foreldrene endrer og tilpasser sove- og spiserutiner før oppstart, slik at hverdagen blir mer lik som i barnehagen. Det tredje tiltaket innebærer materiell, der foreldrene ser betydningen av barns overgangsobjekt og lar dem ha det med seg i overgangssituasjonen.

Et tiltak som barnehagen kan prioritere å gjennomføre i forhold til fysisk kontinuitet er ifølge Hogsnes & Moser (2014) å la barna bli kjent med barnehagens fysiske miljø. Resultatet fra min undersøkelse viser at personalet ikke inviterer barna på besøk før oppstart, men informerer foreldrene om betydningen av å la barna leke mye i barnehagens uteområde før oppstart. Det kan se ut som om personalet legger ansvaret om å la barna bli kjent med barnehagens fysiske miljø over på foreldrene.

I resultatet fra min undersøkelse kommer det fram at personalet er klar over betydningen av-, viser respekt for-, og informerer foreldrene om viktigheten av barns overgangsobjekt i overgangen. Dette kan ifølge Abrahamsen (1997) bidra til at barna opplever trygghet og fysisk kontinuitet i overgangen.

Forberedelse før oppstart i barnehagen har ifølge Abrahamsen (1997) stor betydning for barn og deres opplevelse av overgangen. Resultatet viser at personalet informerer foreldrene om viktigheten av forberedelse før oppstart og at dette er et tiltak som barnehagen prioriterer å gjennomføre i forhold til fysisk kontinuitet.

Det kan se ut som om barnehagen prioriterer å gjennomføre to tiltak i forhold til fysisk kontinuitet i overganger. Det første tiltaket er at personalet informerer foreldrene om betydningen av å la barna bli kjent med det fysiske miljøet før oppstart og viktigheten av barns overgangsobjekt og forberedelse før oppstart. Det andre tiltaket er at barnehagen organiserer for å ha faste rutiner.

For at foreldrene skal få gode opplevelser av overgangen kan personalet ifølge Hogsnes & Moser (2014) prioritere og sørge for å gjennomføre tiltak i forhold til fysisk kontinuitet. Resultatet viser at foreldrene ønsker å komme på besøk til barnehagen før oppstart. Det kan se

ut som om de søker en form for fysisk kontinuitet. Barnehagen prioriterer ikke at foreldrene får bli kjent med det fysiske miljøet før oppstart, og de får dermed ifølge Hogsnes & Moser (2014) ikke bedre kjennskap til barnehagen.

Sosial kontinuitet

Drøftingen resulterte i to mulige tiltak som kan gjennomføres i forhold til sosial kontinuitet. Det første tiltaket kan knyttes til prosesskvalitet og handler om å opprette og etablere positive relasjoner til foreldre og barn i overgangen. Det kan ifølge Onshuus & Bratt (2019) etableres både positive og negative relasjoner. Resultatet viser at tre av fire foreldre opplever trygghet, varme og vennlighet i relasjonene til barnehagepersonalet. Det kan se ut som om de har positive relasjoner til personalet. En av foreldrene opplever manglende tillit og irritasjon i relasjonene til personalet, og det kan se ut som om det har blitt etablert en negativ relasjon.

Det kan ifølge Drugli et al. (2020) etableres og vedlikeholdes positive relasjoner på foreldremøter, foreldresamtaler og i bringe- og hentesituasjoner. Resultatet viser at ikke alle barnehager legger til rette for at barna sammen med foreldrene får komme på besøk før oppstart. Dette viser at ikke alle barnehager legger til rette for etablering av positive relasjoner før oppstart. Barna og foreldrene som ikke får møte personalet før oppstart kan ifølge Hogsnes & Moser (2014) bidra til at de blir utrygge i overgangen og får lite kjennskap til personalet. Resultatet fra min undersøkelse viser at foreldrene som ikke fikk møte personalet før oppstart var engstelige, usikre og utrygge i overgangen til barnehagen.

I barnehagen prioriteres ifølge Hogsnes & Moser (2014) barn-voksen relasjonen i stor grad. Resultatet fra min undersøkelse viser at tre av fire foreldre opplever personalet som forståelsesfulle, engasjerte og interessert i å bli kjent. I overgangen var de emosjonelt- og fysisk tilgjengelige, oppmerksomme på barns følelser og behov og ga omsorg gjennom sang og fysisk nærhet som klem, kos og ta på fanget. Dette viser at barn-voksen relasjonen prioriteres i barnehagen og det kan se ut som om det er god prosesskvalitet i deres barnehager. En av foreldrene opplever at personalet er lite engasjert og interessert i å bli kjent og er ikke trygge og omsorgsfulle i interaksjonen med barnet. Det kan se ut som om det er lav prosesskvalitet i denne barnehagen og at det må arbeides med kvaliteter på relasjonene.

For å få en oversikt over områder det bør arbeides med for å sikre god kvalitet, har jeg benyttet meg av kvalitetsvurderingsverktøyet ITERS-R. Det som vurderes i ITERS-R item 26 «jevndringsspill» er om personalet har en funksjon- som døråpner, spillmodell og støtte til jevndringsspill (Os & Bjørnstad, 2016) For å vurdere kvaliteten kan jeg knytte

foreldrenes observasjoner opp til funksjonene som blir beskrevet i item 26

«jevnaldringssamspill». En observasjon er at personalet ikke gir barna anledning til samspill med andre barn før oppstart i barnehagen, og det kan derfor se ut som om personalet ikke har en *funksjon som døråpner* før oppstart. Resultatet viser at personalet legger til rette for faste rutiner og i tilvenningsperioden organiseres det for at det er få barn på avdelingen. Dette viser at personalet har en *funksjon som døråpner* i- og etter oppstart i barnehagen.

I resultatet fra min undersøkelse kommer det fram at foreldrene opplever personalet som vennlige, varme, empatiske og omsorgsfulle i interaksjonen med barna. Det kan se ut som om de er autoritative voksne i overgangen og opptrer som gode samspillsmodeller for barna. Dette viser at barnehagepersonalet har en *funksjon som samspillsmodeller* i overgangen.

Personalet har ifølge Os & Bjørnestad (2016) en *funksjon som støtte til jevnaldringssamspill* når de involverer seg i deres jevnaldringsrelasjoner. I resultatet kan det se ut som om personalet har en funksjon som støtte til jevnaldringssamspill i overgangen. Foreldrene opplever at personalet anerkjennende og fysisk- og emosjonelt tilstedeværende for barna. De kan på denne måten oppdage barns positive- og negative samspillsituasjoner, stanse de negative sosiale handlingene- og støtte de positive og anerkjenne barns prososiale atferd.

Det andre tiltaket i forhold til sosial kontinuitet kan knyttes til strukturkvalitet og handler om å gi barna sammen med foreldrene anledning til å knytte seg til personalet. Personalet gir ifølge Abrahamsen (2015) anledning for at barnet kan knytte seg til en tilknytningsperson i barnehagen, som kalles primærkontakt. Resultatet viser at barnehagen organiserer for en primærkontakt og en tilvenningsperiode. Det kommer fram at tre dagers tilvenningsperiode ikke er tilstrekkelig og foreldrene har behov for flere dager for å oppleve trygghet i overgangen. Barnehagens organisering av overgangen kan nok påvirke foreldrenes opplevelse av strukturkvalitet.

Filosofisk kontinuitet

For at foreldrene skal få gode opplevelser av overgangen er det ifølge Hogsnes & Moser (2014) viktig at de får økt kunnskap om barnehagen. Resultatet fra min undersøkelse viser at noen foreldre ikke blir invitert på foreldremøte før oppstart. De har et behov for foreldremøte for å oppleve trygghet i overgangen. Slik jeg ser det kan foreldremøte være en arena for å få kjennskap til de kunnskaper, verdier og holdninger som ligger til grunn for den pedagogiske virksomheten. Barnehagens organisering av foreldremøte før oppstart kan regnes som strukturkvalitet.

Kommunikasjonsmessig kontinuitet

Den kommunikasjonsmessige kontinuiteten handler ifølge Hogsnes & Moser (2014) om kunnskaps- og informasjonsutveksling. Resultatet fra min undersøkelse viser at barnehagen ikke gir tilstrekkelig med informasjon før oppstart. For å skape trygghet hos foreldrene og etablere en god samarbeidsrelasjon i overgangen er det ifølge Drugli et al. (2020) viktig med informasjonsutveksling. I resultatet kommer det fram at foreldrene fikk både skriftlig og muntlig informasjon før oppstart. Det kan se ut som om den skriftlige informasjonen ikke fungerte og at personalet må øke kvaliteten på det skriftlige materialet som sendes ut før oppstart.

Utteksling av muntlig informasjon er ifølge Drugli et al. (2020) en forutsetning for opprettelse av kontakt og etablering av gode samarbeidsrelasjoner. Resultatet viser at foreldrene har behov for muntlig informasjon før oppstart, for å møte og opprette kontakt med personalet. Det kommer fram at de har et behov for mer personlig informasjon i hentesituasjonen.

God kommunikasjon er også ifølge Drugli et al. (2020) en forutsetning for å etablere en god samarbeidsrelasjon. I resultatet fra min undersøkelse kan det se ut som om personalet ikke legger til rette for god kommunikasjon med foreldrene før oppstart i barnehagen. En god kommunikasjon krever ifølge Drugli et al. (2020) gode kommunikasjonsferdigheter hos personalet. Foreldrene opplever personalet som åpne, oppmerksomme, lyttende, forståelsesfulle, bekreftende og spørrende i kommunikasjonen. Det kan se ut som om personalet har gode kommunikasjonsferdigheter, som aktiv lytting. Et aktivt lyttende personale kan ifølge Drugli et al. (2020) bidra til å skape trygghet hos foreldrene i overgangen, som ifølge Tveitereid (2019) smitter over på barna. Dette viser at kommunikasjonsferdighetene til personalet kan påvirke foreldrenes og barns subjektive opplevelse av trygghet i overgangen. For å øke kvaliteten på overgangen vil det derfor være viktig at personalet arbeider med å utvikle gode kommunikasjonsferdigheter. De kan ifølge Kunnskapsdepartementet (2017) forbedre kommunikasjonsferdighetene gjennom felles refleksjon i personalgruppen.

6.2 Avsluttende kommentar og veien videre

I denne studien kommer det fram at både foreldrene og personalet kan påvirke atferden til små barn og deres utfall av overgangen. For å øke kvaliteten på overgangen, slik at barna får positive opplevelser, kan personalet i samarbeid med foreldrene prioritere og sørge for å

gjennomføre tiltak i forhold til de fire formene for kontinuitet. De bør arbeides med struktur- og prosessfaktorene for å øke kvaliteten. Studien synliggjør at barnehagen bør arbeide med å øke kvaliteten på strukturfaktorene; tilvenning og organiseringen av overgangen før oppstart. I resultatet kan det se ut som om det er høy kvalitet på prosessfaktorene; samarbeidsrelasjonene og relasjonene mellom barn-voksen og at barna derfor raskt opplevde trivsel og trygghet i barnehagen.

Det kan hende resultatene fra denne studien er en interesse for fagmiljøet i barnehagesektoren og et supplement til forskningen omkring overgangen fra hjem til barnehage. Studien viser at foreldrene er viktige og betydningsfulle i arbeidet med å sikre at barn opplever trygghet og trivsel i overgangen.

7.0 Litteraturliste

Abrahamsen, G. (1941). *Vær hos meg- jeg trenger deg! : tilknytning og separasjon mellom barn og foreldre*. I: Drønen, T.S. & Skjortnes, M (Red.), *Med hjertet på flere steder: om barn, misjon og flerkulturell oppvekst* (2010, s.325-346). Tapir akademisk forlag.

Abrahamsen, G. (1997). *Det nødvendige samspillet*. (1.utg.). Tano Aschehoug.

Abrahamsen, G. (2015). *Tilknytningsbaserte barnehager* (1.utg.). Universitetsforlaget.

Bowlby, J. (1988). *En sikker base. Tilknytningsteoriens kliniske anvendelser*. Danmark: DET lille FORLAG.

Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development. Experiments by nature and design*. London: Harvard university press.

Bjørnestad, E. & Samuelsson, I.P. (2012). *Hva betyr livet i barnehagen for barn under tre år? En forskningsoversikt*. Høgskolen i Oslo og Akershus.

Bjørnestad, E., Baustad, A.G. & Alvestad, M. (2019). *To what extent does the ITERS-R address pedagogical quality as described in the Norwegian Framework plan?* (s.155-171).

Buøen, E.S., Lekhal, R., Drugli, M.B., Berg-N, T. S. & Lisøy, C. (2020). Trygg før 3.

www.tf3.no

Buøen, E.S., Lekhal, R., Lydersen, S., Berg-N, T.S. & Drugli, M.B. (2021). *Promoting the quality of teacher- toddler interactions: A randomized controlled trial of «Thrive by Three» In-service professional development in 187 Norwegian Toddler Classrooms* (1-12).

Dahle, H. F., Eide, B., Winger, N., Wolf, K.D. (2016). *Livskvalitet for de yngste barna i barnehagen*. I N. Winger (Red.), *Blikk for barnehagen* (s.43-61). Fagbokforlaget.

Drugli, M.B., Lekhal, R. & Buøen, E.S. (2020). *Tilvenning og foreldresamarbeid* (1.utg.). Cappelen Damm Akademisk.

Drugli, M. B. (2020). *Liten begynner i barnehagen* (1.utg.). Cappelen Damm Akademisk.

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Gyldendal norske forlag.

Fugelsnes, K. (2018). *Reciprocal caring values in ECEC settings*: Johansson, E., Emilson, A. & Puroila, A-M (Eds.). *Values education in early childhood settings; concepts, approaches and practices*, 187-198. Cham Switzerland: Springer International publishing AG.

Forente nasjoner. (1989). *FNs konvensjon om barnets rettigheter: Vedtatt av De Forente nasjoner 20.november 1989; Ratifisert av Norge 8.januar 1991* (Rev. oms. mars 2003 med tilleggsprotokoller). Barne- og familiedepartementet.

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf

Glaser, V. (2013). *Foreldresamarbeid* (2.utg.). Universitetsforlaget.

Gilje, N. & Grimen, H. (1993). *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger. Innføring i samfunnsvitenskapens vitenskapsfilosofi* (6.utg.). Universitetsforlaget.

Gode barnehager for barn i Norge (GoBaN). Lokalisert på: <https://goban.no/barnehage/>

Hogsnes, H.D. & Moser, T. (2014). Forståelser av gode overganger og opplevelse av sammenheng mellom barnehage, skole og skolefritidsordning. (s.1-24). Tidsskrift for nordisk barnehageforskning.

Johansson, E. (2018). *The heart of values education in early childhood-key issues and patterns*: Johansson, E., Emilson, A. & Puroila, A-M (Eds.). *Values education in early childhood settings; concepts, approaches and practices*, 33-54. Cham Switzerland: Springer International publishing AG.

Johansson, E., Fugelsnes, K., Mørkeseth, L.E., Röthle, M., Tofteland, B. & Zachrisen, B. (2015). *Verdipedagogikk i barnehagen* (1.utg.). Universitetsforlaget.

Johannessen, A., Tufte, P.A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5.utg.). Abstrakt forlag.

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehager: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Utdanningsdirektoratet.

Kvistad, K & Søbstad, F. (2005). *Kvalitets arbeid i barnehagen*. Cappelens Forlag As.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3.utg.). Gyldendal.

Krogh, T. (2014). *Hermeneutikk. Om å forstå og fortolke*. (2.utg.). Gyldendal.

- Løvlie, S.A-L. & Løvlie, E. (2017). *Du og barnet. Om å skape gode relasjoner med barn* (4.utg.). Universitetsforlaget.
- Lekhal, R., Drugli, M.B., Berg-N, T.S. & Buøen, E.S. (2020). *A Model of Intervention and Implementation of Quality Building and Quality Control in Childcare Centers to Strengthen the Mental Health and Development of 1-3- Year Olds: Protocol for a Randomized Controlled Trial of Thrive by Three* (1-12).
- Lamer, K. (2014) *Barnehagen: sosial kompetanse* (1.utg.). Gyldendal Akademisk.
- Løkken, G. & Søbstad, F. (2014). *Observasjon og intervju i barnehagen*. Universitetsforlaget.
- Meld. St.6 (2019-2020). *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-6-20192020/id2677025/?ch=1>
- Meld. St. 41 (2008-2009). *Kvalitet i barnehagen*.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/78fde92c225840f68bce2ac2715b3def/no/pdfs/stm200820090041000dddpdfs.pdf>
- Meld. St. 27 (1999-2000). *Barnehage til beste for barn og foreldre*.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/f3e9eee390254689baf836ddf24a14ec/no/pdfa/stm199920000027000dddpdfa.pdf>
- Meld. St. 41 (2008-2009). *Kvalitet i barnehagen*.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/78fde92c225840f68bce2ac2715b3def/no/pdfs/stm200820090041000dddpdfs.pdf>
- Nystad, K., Drugli, M.B., Lydersen, S., Lekhal, R. & Buøen, E.S. (2021). *Toddlers stress during transition to childcare*. *Europaen Early Childhood Education Research Journal*, 29 (2, 157-182).
- Onshuus, L. M. & Bratt, G. E. (2019). *Relasjonskompetanse i barnehagen* (2.utg.). Pedlex.
- Os, E. & Bjørnestad, E. (2016). *Undersøkelser av støtte til samspill mellom småbarn. Et kritisk blikk på ITERS-R- skalaen*. I N. Winger (Red.), *Blikk fra barnehagen* (s.69-90). Fagbokforlaget.
- Pianta, C. P. (1998). *Enhancing relationships between children and teachers* (1.utg.). American Psychological Association.

- Plessen, J.K. (2010). *Hjernen og følelser- fra barn til voksen*. Det psykologiske fakultet.
- Roland, P. (2021). *Den autoritative voksenrollen i barnehage og skole. Relasjonskvalitet, utfordrende atferd, mobbing og sosial emosjonell læring* (1.utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Rege, M., Solli, F.I., Størksen, I., Votruba, M. (2018). *Variation in center quality in a universal publicly subsidized and regulated childcare system* (s.230-240).
- Stangeland, B.E. (2017). *The impact of language skills and social competence on play behaviour in toddlers* (s.106-121). Routledge.
- Tholin, K, R. (2014). *Omsorg i barnehagen* (2.utg.). Fagbokforlaget.
- Tveitereid, K. (2019). *Sammenheng og kontinuitet: samtaler om overganger i små barns liv* (1.utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder* (5.utg.).
- Winger, N., Gulpinar, T. & Hernes, L. (2016). *Med forskerblick på kvalitet(er) i barnehagen*. I N. Winger (Red.), *Blick fra barnehagen*. (s.11-24). Fagbokforlaget.
- Zachrisen, B. (2017). *Kultursensitiv omsorg i barnehagen*. Norsk senter for barnehageforskning.

8.0 Vedlegg

8.1 Vedlegg 1: Intervjuguide

-Foreldrenes opplevelser av samarbeid med personalet i overgangen fra hjem til barnehage-

1. Bakgrunns spørsmål:
 - Alder:
 - Kjønn:
 - Utdanning:
 - Barnets alder:
 - Barnets kjønn:
 - Hvor lenge har barnet gått i barnehagen?
2. Før oppstart til barnehagen
 - a. Hvilke forventninger hadde du til barnehagen?
 - b. Hva legger du i begrepet samarbeid i overgangen fra hjem til barnehagen?
 - c. Hvordan ble du informert før barnehagestart?
 - d. Hvilken informasjon fikk du før barnehagestart?
 - e. Hvordan opplevde du samarbeidet med personalet før barnehagestart?
3. Oppstart i barnehagen
 - a. Hvilke rutiner opplevde du barnehagen hadde i forbindelse med overgangen?
 - b. Hvordan ble du og barnet ditt tatt imot av barnehagepersonalet?
 - c. Hvor ble du tatt imot av barnehagepersonalet (inne/ute?)
 - d. Hva tenker du omkring din rolle som forelder i overgangen fra hjem til barnehage?
 - e. Hva synes du som forelder er det viktigste i overgangen?
 - f. Hvordan opplevde du samspillet mellom personalet og barnet ditt i overgangen?
 - g. Hva opplevde du personalet hadde fokus på i samspillet med barnet ditt?
 - h. På hvilken måte opplevde du at personalet viste omsorg for barnet ditt i overgangen?
4. Etter oppstart i barnehagen
 - a. På hvilken måte samarbeider du med personalet i barnehagen?
 - b. Hvordan opplever du samarbeidet med barnehagen? (positive/ negative opplevelser).
 - c. Hvordan blir du informert?
 - d. Hva blir du informert om?

- e. Hvordan imøtekommer personalet deg og barnet ditt?
- f. Hvordan vil du beskrive relasjonene mellom personalet og barnet ditt?
- g. Hvordan vil du beskrive relasjonene mellom deg og personalet?
- h. Hvordan tror du barnet ditt opplevde/ håndterte overgangen fra hjem til barnehage?
- i. Hvilke inntrykk sitter du igjen med av personalet?
- j. Hvilke inntrykk sitter du igjen med av overgangen fra hjem til barnehage?
- k. Har det vært utfordringer knyttet til overgangen?

5. Er det noe mer du vil tilføye?

Takk for at du tok deg tid til å delta i mitt forskningsprosjekt!

8.2 Vedlegg 2: Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Foreldrenes opplevelse av samarbeid med personalet i overgangen fra hjem til barnehage»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å bidra med ny kunnskap omkring overgangen fra hjem til barnehage. I dette skrivet informeres det om målet for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Mitt navn er Anne Cecilie Velde og jeg er student ved universitetet i Stavanger hvor jeg tar mastergrad i barnehagevitenskap. Masteroppgaven skrives ved fakultet for utdanningsvitenskap og humaniora. Den omhandler foreldrenes opplevelser av samarbeid med personalet i overgangen fra hjem til barnehage.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Institutt for barnehagelærerutdanning ved universitetet i Stavanger er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Utvalget er førstegangsforeldre fra en småbarnsavdeling og det er fire personer som får henvendelse om å delta.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du tar del i et intervju med varighet på ca.30 minutter. Intervjuet skal utføres på grunnlag av en intervjuguide, som inneholder åpne spørsmål. Nettskjema-diktafon (UiO) skal brukes for å ta lydopptak av samtalen, som etterpå skal transkriberes.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Opplysningene dine skal kun brukes til masteroppgaven, og behandles konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er jeg og veileder som vil ha tilgang til dine

opplysninger. Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med kode som lagres på egen navneliste atskilt fra øvrige data. Det er jeg som er databehandler som skal samle inn, bearbeide og lagre data. Deltakerne vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjoner.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

I forkant av intervjuet vil alt av korrespondanse bli slettet. Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 2.juni 2022. Når prosjektet er avsluttet blir alle lydopptak slettet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg,
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Opplysningene om deg vil bli behandlet basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra institutt for barnehagelærerutdanning har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Universitetet i Stavanger ved

- Prosjektleder: masterstudent Anne Cecilie Velde

Tlf: 98668201

E-post: anne.cecilie.velde@sola.kommune.no

- Veileder: førsteamanuensis Lars Yngve Rosell

Tlf: 51833432

E-post: lars.y.rosell@uis.no

- Personvernombudet ved personvernombud@uis.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Lars Yngve Rosell

Prosjektansvarlig

(Veileder)

Anne Cecilie Velde

Masterstudent

8.3 Vedlegg 3: Samtykkeerklæring

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*Foreldrenes opplevelser av samarbeid og kvaliteten på overgangen fra hjem til barnehage*], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

8.4 Vedlegg 4: Meldeskjema for behandling av personopplysninger

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

02.06.2022, 20:28

[Meldeskjema](#) / [Foreldrenes opplevelser av samarbeid med personalet i overgangen...](#) / Vurdering

Vurdering

Referansenummer

513947

Prosjektittel

Foreldrenes opplevelser av samarbeid med personalet i overgangen fra hjem til barnehage

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Stavanger / Fakultet for utdanningsvitenskap og humaniora / Institutt for barnehagelærerutdanning

Prosjektansvarlig

Lars Yngve Rosell

Student

Anne Cecilie Velde

Prosjektperiode

03.01.2022 - 02.06.2022

[Meldeskjema](#)

Dato	Type
27.01.2022	Standard

Kommentar

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg, og eventuelt i meldingsdialogen mellom innmelder og Personverntjenester. Behandlingen kan starte.

DEL PROSJEKTET MED PROSJEKTANSVARLIG

For studenter er det obligatorisk å dele prosjektet med prosjektansvarlig (veileder). Del ved å trykke på knappen «Del prosjekt» i menylinjen øverst i meldeskjemaet. Prosjektansvarlig bes akseptere invitasjonen innen en uke. Om invitasjonen utløper, må han/hun inviteres på nytt.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til den datoen som er oppgitt i meldeskjemaet.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål

<https://meldeskjema.nsd.no/vurdering/61d8567a-c6b1-4024-af13-7f97251c5872>

Side 1 av 2